

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı

ÇOCUKLUKTA EBEVEYNLEŞTİRİLME, EVLİLİK DOYUMU VE DEPRESYON

Tolga ZENCİR

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2018

Liderlik, araştırma, inovasyon, kaliteli eğitim ve değişim ile

Daha ileriye... En İyiyeye...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı
Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı

ÇOCUKLUKTA EBEVEYNLEŞTİRİLME, EVLİLİK DOYUMU VE DEPRESYON

PARENTIFICATION, MARITAL SATISFACTION AND DEPRESSION

Tolga ZENCİR

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2018

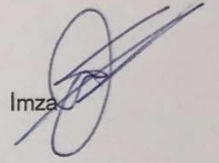
Kabul ve Onay

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,
Tolga ZENCİR'in hazırladığı "Çocuklukta Ebeveynleştirilme, Evlilik Doyumu ve Depresyon" başlıklı bu çalışma jürimiz tarafından **Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

Prof. Dr. Tuncay ERGENE

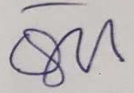
Imza

Jüri Üyesi (Danışman)

Dr. Öğr. Üyesi Özlem
HASKAN-AVCI

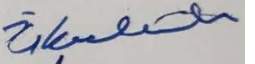
Imza

Jüri Üyesi

Doç. Dr. İbrahim KEKLİK

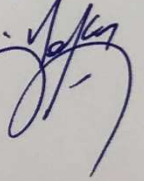
Imza

Jüri Üyesi

Doç. Dr. İlhan YALÇIN

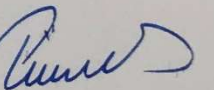
Imza

Jüri Üyesi

Doç. Dr. Türkan DOĞAN

Imza

Bu tez Hacettepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından 10 / 12 / 2018 tarihinde uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulunca / / tarihinde kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Ali Ekber ŞAHİN
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Öz

Bu çalışmada, yetişkinlerin çocuklukta ebeveynleştirilme düzeylerini ölçen Türkiye kültürüne özgü bir ölçme aracının geliştirilmesi ve evli bireylerin çocuklukta ebeveynleştirilme düzeyleri ile evlilik doyumları, depresyon düzeyleri, ailesel ve kişisel nitelikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma-I'de araştırma kapsamında geliştirilen Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeği-Yetişkin Formu'nun (EÇÖ-Y) geçerlik ve güvenirlik analizleri 705 yetişkin bireyle yapılmıştır. EÇÖ-Y, genel ebeveynleştirilme (22 madde-tüm yetişkinler için) ve kardeş odaklı ebeveynleştirilme (10 madde) olmak üzere iki alt ölçekten ve 32 maddeden oluşmaktadır. İlk alt ölçeğin açıkladığı toplam varyans oranı %59,52; ikinci alt ölçeğin ise %62,10 olarak tespit edilmiştir. Güvenirlik çalışması sonuçlarında ise, ilk alt ölçeğinin iç tutarlık (Cronbach Alpha) katsayısı .89; ikinci alt ölçeğin ise .88'dir. Test-tekrar test yöntemi uygulaması sonucunda, iki uygulama arasındaki korelasyon katsayısı ise .91 olarak bulunmuştur. Geliştirilen EÇÖ-Y'nin yanı sıra, Evlilik Doyumu Ölçeği, Beck Depresyon Envanteri ve Kişisel Bilgi Formu 597 evli bireye uygulanarak, Çalışma-II gerçekleştirilmiştir. Çalışma-II'de, çocuklukta ebeveynleştirilme düzeyleri düşük ve yüksek bireylerin, evlilik doyumu ve depresyon düzeylerine t-testi ile bakılmış, kişisel-ailesel niteliklerin ebeveynleştirilmeye etkisi ANOVA ile test edilmiştir. Çocuklukta ebeveynleştirilme düzeyleri düşük ve yüksek grupların evlilik doyumu düzeyleri arasında manidar bir fark bulunmazken, depresyon düzeyleri arasındaki farkın manidar olduğu görülmüştür. Çocuklukta ebeveynleştirilme düzeylerinde, anne ve baba eğitim düzeyine, ailede kalıcı rahatsızlık durumuna, ebeveynler ile vakit geçirmeye, ebeveynlerin madde bağımlılığı durumuna, babanın çalışma durumuna, ebeveynlerinden birinin il dışında çalışması durumuna, kardeş sayısına ve kişinin çalışma durumuna göre manidar bir fark olduğu tespit edilmiştir. Buna karşın, anne çalışma durumunun, cinsiyetin ve katılımcıların yerleşim biriminin çocuklukta ebeveynleştirilme üzerinde temel bir etkisi gözlenmemiştir.

Anahtar sözcükler: Çocuklukta ebeveynleştirilme, ebeveynleştirilmiş çocuk, evlilik doyumu, depresyon, ebeveynleştirilmiş çocuk ölçeği.

Abstract

The study aimed to develop a measurement tool measuring the level of adults' parentification in a specific way to Turkish culture and to investigate the relationship among levels of parentification, marital satisfaction, depression levels and socio-demographic variables of married individuals. In Study-I, validity and reliability analyzes were performed with 705 adults. There are two subscales of the scale: the first subscale as 'general parentification' (22 items-for all adults) explaining 59.52% of the total variance rate; the second subscale as 'sibling-focused parentification' (10 items-for adults with at least one sibling) explaining 62.10%. In the reliability study, the first subscale's internal consistency (Cronbach Alpha) coefficient of the was .89; the second was .88. The correlation coefficient of the test-retest method was .91. The Parentified Child Scale-Adult Version, Beck Depression Scale, The Marital Satisfaction Scale and Personal Information Form were implemented to 597 married individuals in study-II. T-test showed that while levels of marital satisfaction of the individuals with high and low levels of parentification were not significant differences, depression had made a difference. Socio-demographic variables' effects tested via ANOVA showed that there was a significant difference in levels of parentification according to levels of parents' education, condition of permanent disease in the family, spending time with parents, parents' substance dependence, working status of father and mother, working status of parents' one outside province, number of siblings, and working status of the person. Mother's working status, gender and level of participants' settlement did not make a significant difference in the levels of parentification.

Keywords: Parentification, parentified child, marital satisfaction, depression, parentified child scale.

Teşekkür

İnsan, insanın, insana en güzel hediyesidir. Böyle başlamıştı aslında çalışmamın ilk tohumu. Bu söz çok net ve kesin bir yargı gibi görünüyordur olabilir. Bu yargıyı desteklemeyen onca insanlık hali de yaşanmışsa da, iyi ki hayatımda var dedirten o güzel insanların hepsine öncelikle “İyi ki varsınız, hediye olduğunuz hayatlar çok olsun, bol olsun, var olsun” diyorum. Tez yazma sürecinde de zoru kolay eden fırsatlarınızın ve şansınızın yanınızda olması önemlidir. Tevafuk olacak bazı durumlar. Bu güzelliğin en başında da tez yazımını kolaylaştıran, yol gösteren, emeğime desteği ve tatlı dokunuşları incelik ve ustalikle yapan tez hocama, Dr. Öğr. Üyesi Özlem HASKAN-AVCI'ya müteşekkirim.

Ayrıca tez savunma sürecinde jüri üyesi olarak yapılan çalışmaya büyük destekleri ve katkılarından dolayı başta Ana Bilim Dalı Başkanı ve her zaman kendisinden sonsuz istifade ettiğim, büyük desteklerini her fırsatta sunan hocam Prof. Dr. Tuncay ERGENE'ye, Doç. Dr. Türkan DOĞAN'a, Doç. Dr. İbrahim KEKLİK'e ve Doç. Dr. İlhan YALÇIN'a bu çalışmaya sağladıkları katkı ve destek için sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Her konuda yanımda olan ve desteklerini hiç unutmayacağım Ahmet OKUL'a, Ercan POLAT'a, Fatih EROĞLU'na, Murat DOĞAN'a, Onur TÜRK'e, Özgür AKKILIÇ'a, Sezgin CİVELEKOĞLU'na, Ugur ALPTEKİN'e ve Yasin SÖĞÜT'e nasıl teşekkür edeceğimi bilmiyorum. İyi ki varlar. Ayrıca güzel desteklerini hissettiğim çalışma arkadaşlarım Arş. Gör. Hakan BÜYÜKÇOLPAN'a, Arş. Gör. Muharrem KOÇ'a, Arş. Gör. Öznur BAYAR'a, Arş. Gör. Ahmet METİN'e ve Arş. Gör. Osman TAT'a teşekkür ediyorum.

Veri toplama sürecinde büyük destekleri olan, kolaylaştıran kardeşim Miraç ZENCİR'e ve Enis Rahman ZENCİR'e sonsuz teşekkür ediyorum. Öğrencim Eminhan SUNA'ya da teşekkür ederim. Ek olarak, Özgür AVCI'nın da desteklerini unutmam mümkün değil, çok teşekkür ediyorum.

Öğrenim hayatım boyunca bana destek olan, her zaman yanımda olduklarını bildiğim annem Gündüz ZENCİR'e ve babam Mevlüt ZENCİR'e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum, iyi ki varlar.

Bu çalışmanın her aşamasına şahit olan, desteğini her zaman her koşulda hissettiğim, hayatın bana sunabileceği en büyük fırsatı ve şansı olan eşim Aylin ZENCİR'e ayrı teşekkür ediyorum. Sözlerime başladığım noktadan bitirecek olursam, iyi ki hayatlarımızda güzel insanlar var. Bizlerin de bunun kıymetini bilmesi dileğiyle.

Son olarak, bu topraklarda yapılan her şeyde onun katkısını yok saymak mümkün değil. Ulu nderimiz, ülke olarak en büyük şansımız Mustafa Kemal ATATÜRK'e sonsuz teşekkürler.

İçindekiler

Öz.....	ii
Abstract.....	iii
Teşekkür.....	iv
Tablolar Dizini.....	viii
Şekiller Dizini.....	xii
Simgeler ve Kısaltmalar Dizini.....	xiii
Bölüm 1 Giriş.....	1
Problem Durumu.....	1
Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	4
Araştırma Problemi.....	7
Sayıltılar.....	8
Sınırlılıklar.....	8
Tanımlar.....	8
Bölüm 2 Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar.....	10
Çocuklukta Ebeveynleştirilme.....	10
Evlilik Doyumu.....	13
Depresyon.....	17
Bölüm 3 Yöntem.....	33
Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	33
Veri Toplama Süreci.....	34
Veri Toplama Araçları.....	35
Verilerin Analizi.....	37
Bölüm 4 Bulgular ve Yorumlar.....	39
Bölüm 5 Sonuç, Tartışma ve Öneriler.....	80
Kaynaklar.....	104
EK-A: Kişisel Bilgi Formu.....	119

EK-B: Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeği Yetişkin Formu Örnek Maddeler	122
EK-C: Evlilik Doyum Ölçeği Örnek Maddeler.....	124
EK-Ç: Beck Depresyon Envanteri Örnek Maddeler	125
EK-D: Etik Komisyonu Onay Bildirimi	126
EK-E: Etik Beyanı	127
EK-F: Yüksek Lisans Tez Çalışması Orijinallik Raporu	128
EK-G: Thesis Originality Report	129
EK-H: Yayımlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı.....	130

Tablolar Dizini

Tablo 1 Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler (Çalışma-II'ye ait çalışma grubu)	33
Tablo 2 EÇO-Y'ye (Genel ebeveynleştirilme bölümü) İlişkin Faktör Analizi Sonuçları	40
Tablo 3 EÇO-Y'ye (Genel ebeveynleştirilme bölümü) İlişkin Döndürme Sonrası Yük Değerleri.....	41
Tablo 4 Kardeş Odaklı Ebeveynleştirilme Boyutuna İlişkin Faktör Analizi Sonucu	42
Tablo 5 Temel Bileşenler Analiz Baz Alınarak Yapılan Paralel Analiz Sonucu.....	44
Tablo 6 Doğrulamalı Faktör Analizine İlişkin Bulgular.....	45
Tablo 7 Genel Ebeveynleştirilme Düzeylerine Göre Evli Bireylerin, Evlilik Doyumu Düzeylerine İlişkin t Testi Sonuçları.....	48
Tablo 8 Kardeş Odaklı Ebeveynleştirilme Düzeylerine Göre Evli Bireylerin, Evlilik Doyumu Düzeylerine İlişkin t Testi Sonuçları	50
Tablo 9 Genel Ebeveynleştirilme Düzeylerine Göre Evli Bireylerin, Depresyon Düzeylerine İlişkin t Testi Sonuçları.....	51
Tablo 10 Kardeş Odaklı Ebeveynleştirilme Düzeylerine Göre Evli Bireylerin, Depresyon Düzeylerine İlişkin t Testi Sonuçları	52
Tablo 11 Evli Bireylerin Anne Eğitim Durumuna Göre Genel Ebeveynleştirilme Düzeylerine İlişkin $\bar{X}$, SS ve n Değerleri.....	52
Tablo 12 Evli Bireylerin Anne Eğitim Durumuna Göre Genel Ebeveynleştirilme Düzeylerine İlişkin ANOVA Sonuçları.....	53
Tablo 13 Evli Bireylerin Anne Eğitim Düzeylerine Göre Genel Ebeveynleştirilme Düzeyindeki Farklılığın Analizine İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları.....	53
Tablo 14 Evli Bireylerin Anne Eğitim Durumuna Göre Kardeş Odaklı Ebeveynleştirilme Düzeylerine İlişkin $\bar{X}$, SS ve n Değerleri	54
Tablo 15 Evli Bireylerin Anne Eğitim Durumuna Göre Kardeş Odaklı Ebeveynleştirilme Düzeylerine İlişkin ANOVA Sonuçları.....	54
Tablo 16 Evli Bireylerin Anne Eğitim Düzeylerine Göre Kardeş Odaklı Ebeveynleştirilme Düzeyindeki Farklılığın Analizine İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları	55
Tablo 17 Evli Bireylerin Baba Eğitim Durumuna Göre Genel Ebeveynleştirilme Düzeylerine İlişkin $\bar{X}$, S ve n Değerleri	55

Tablo 18 Evli Bireylerin Baba Eğitim Durumuna Göre Genel Ebeveynleştirilme Düzeylerine İlişkin ANOVA Sonuçları.....	56
Tablo 19 Evli Bireylerin Baba Eğitim Düzeylerine Göre Genel Ebeveynleştirilme Düzeyindeki Farklılığın Analizine İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları.....	56
Tablo 20 Evli Bireylerin Baba Eğitim Durumuna Göre Kardeş odaklı Ebeveynleştirilme Düzeylerine İlişkin $\bar{X}$, SS ve n Değerleri.....	57
Tablo 21 Evli Bireylerin Baba Eğitim Durumuna Göre Kardeş Odaklı Ebeveynleştirilme Düzeylerine İlişkin ANOVA Sonuçları.....	57
Tablo 22 Evli Bireylerin Baba Eğitim Düzeylerine Göre Kardeş Odaklı Ebeveynleştirilme Düzeyindeki Farklılığın Analizine İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları.....	58
Tablo 23 Evli Bireylerin Ailesel Niteliklerine Göre Genel Ebeveynleştirilme Düzeyleri Arasındaki Farkın İncelenmesine İlişkin Çift yönlü varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	59
Tablo 24 Evli Bireylerin Ailede Kalıcı Rahatsızlık Durumuna Göre Ebeveynleştirilme (Genel) Düzeyindeki Farklılığın Analizine İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları.....	60
Tablo 25 Katılımcılara Ait Ailede Rahatsızlığı Olan Bir Aile Üyesinin Olup Olmaması Durumuna İlişkin $\bar{X}$ ve n Değerleri.....	61
Tablo 26 Evli Bireylerin Ebeveynleri İle Vakit Geçirme Durumuna Göre Ebeveynleştirilme (Genel) Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Sonuçlar...	61
Tablo 27 Katılımcıların Ebeveynleriyle Vakit Geçirme Durumuna İlişkin $\bar{X}$ ve n Değerleri.....	62
Tablo 28 Evli Bireylerin Baba Çalışma Durumuna İlişkin $\bar{X}$ ve n Değerleri.....	62
Tablo 29 Evli Bireylerin Baba Çalışma Durumuna Göre Ebeveynleştirilme (Genel) Düzeyindeki Farklılığın Analizine İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları.....	63
Tablo 30 Katılımcıların Ebeveynlerinden En Az Birinin İl Dışında Çalışması Durumuna İlişkin $\bar{X}$ ve n Değerleri.....	64
Tablo 31 Katılımcıların Çocukluk/Ergenlik Döneminde Ebeveynlerinden Birinin İl Dışında Çalışmasına Göre Ebeveynleştirilme (Genel) Düzeyindeki Farklılığın Analizine İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları.....	64
Tablo 32 Evli Bireylerin Ailesel Niteliklerine Göre Ebeveynleştirilme (Kardeş Odaklı) Düzeyleri Arasındaki Farkın İncelenmesine İlişkin Çift yönlü varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları.....	65

Tablo 33 Katılımcıların Ailede rahatsızlığı olma durumuna göre ebeveynleştirilme (kardeş odaklı) düzeylerine ilişkin $\bar{X}$, SS ve n Değerleri	66
Tablo 34 Katılımcıların Ailede Rahatsızlık Olup Olmaması Durumuna Göre Ebeveynleştirilme (Kardeş Odaklı) Düzeyindeki Ortalamaların Karşılaştırılması..	67
Tablo 35 Katılımcıların Çocukluk/Gençlik Döneminde Ebeveynleriyle Sıklıkla Vakit Geçirme Durumuna Göre Ebeveynleştirilme (Kardeş odaklı) Düzeylerine İlişkin $\bar{X}$ ve n Değerleri.....	67
Tablo 36 Katılımcıların Çocukluk/Gençlik Döneminde Ebeveynleriyle Sıklıkla Vakit Geçirme Durumuna Göre Ebeveynleştirilme (Kardeş odaklı) Düzeyindeki Ortalamaların Karşılaştırılması	68
Tablo 37 Evli Bireylerin Baba Çalışma Durumuna Göre Ebeveynleştirilme (Kardeş Odaklı) Düzeyindeki Farklılığın Analizine İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları	68
Tablo 38 Katılımcıların Baba Çalışma Durumuna Göre Ebeveynleştirilme (Kardeş Odaklı) Düzeylerine İlişkin $\bar{X}$ ve n Değerleri	69
Tablo 39 Evli Bireylerin Kişisel Niteliklerine Göre Ebeveynleştirilme (Genel) Düzeyleri Arasındaki Farkın İncelenmesine İlişkin Çift Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	70
Tablo 41 Evli Bireylerin Kardeş Sayısına Göre Ebeveynleştirilme (Genel) Düzeyindeki Farklılığın Analizine İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları.....	71
Tablo 42 Katılımcıların Çocukken/Gençken Çalışma Durumuna Göre Ebeveynleştirilme (Genel) Düzeylerine İlişkin $\bar{X}$ ve n Değerleri	72
Tablo 43 Katılımcıların Çocukken/Gençken Çalışma Durumuna Göre Ebeveynleştirilme (Genel) Düzeyindeki Ortalamaların Karşılaştırılması.....	72
Tablo 44 Evli Bireylerin Kişisel Niteliklerine Göre Ebeveynleştirilme (Kardeş Odaklı) Düzeyleri Arasındaki Farkın İncelenmesine İlişkin Çift Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	73
Tablo 45 Katılımcıların Kardeş Sayısına Göre Ebeveynleştirilme (Kardeş Odaklı) Düzeylerine İlişkin $\bar{X}$ ve n Değerleri.....	74
Tablo 46 Evli Bireylerin Kardeş Sayısına Göre Ebeveynleştirilme (Kardeş Odaklı) Düzeyindeki Farklılığın Analizine İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları.....	75
Tablo 47 Katılımcıların Doğum Sırasına Göre Ebeveynleştirilme (Kardeş Odaklı) Düzeylerine İlişkin $\bar{X}$ ve n Değerleri.....	75
Tablo 48 Evli Bireylerin Doğum Sırasına Göre Ebeveynleştirilme (Kardeş Odaklı) Düzeyindeki Farklılığın Analizine İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları.....	76

Tablo 49 Katılımcıların Çocukken/Gençken Çalışma Durumuna Göre Ebeveynleştirilme (Kardeş Odaklı) Düzeylerine İlişkin $\bar{X}$ ve n Değerleri.....	76
Tablo 50 Katılımcıların Çocukken/Gençken Çalışma Durumuna Göre Ebeveynleştirilme (Kardeş Odaklı) Düzeyindeki Ortalamaların Karşılaştırılması..	77
Tablo 51 Katılımcıların Cinsiyet ve Çocukken/Gençken Çalışma Durumunun Ortak Etkisine Göre Ebeveynleştirilme (Kardeş Odaklı) Düzeylerine İlişkin $\bar{X}$, SS ve n Değerleri.....	77
Tablo 52 Çalışma Durumu ve Cinsiyete Göre 2x2'lik Matrikste Gözeneklerin Sunumu.....	79
Tablo 53 Gözeneklerin Ebeveynleştirilme (Kardeş Odaklı) Ortalama Puanlarına İlişkin Tukey HSD testi Sonuçları	79

Şekiller Dizini

Şekil 1. EÇÖ-Y'nin Genel Ebeveynleştirilme Boyutuna İlişkin Saçılma Diyagramı	42
Şekil 2. Kardeş Odaklı Ebeveynleştirilme Boyutuna İlişkin Saçılma Diyagramı....	43
Şekil 3. EÇÖ-Y'nin DFA'daki t değerleri	46
Şekil 4. Katılımcıların Çocukken/Gençken Çalışma Durumuna Göre Ebeveynleştirilme (Kardeş Odaklı) Düzeyindeki Ortalamalarının Çizgi Grafiği.....	78

Simgeler ve Kısaltmalar Dizini

DSM IV: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fourth Edition

DSM V: Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fifth Edition

WHO: World Health Organization

Bölüm 1

Giriş

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi, problem cümlesi, sayıtlar, sınırlılıklar ve tanımlar yer almaktadır.

Problem Durumu

Yeni doğan bir bebeğin özellikle ailesinin olumlu ve olumsuz davranışlarının, o bebeğin hayatında yaşamı boyunca etkisi olacak şekilde iz bıraktığı söylenebilir (Geçtan, 2016). İnsan hayatının ilk yıllarının, bireylerin gelişimi üzerindeki önemli etkisi bilinen bir gerçektir (Bowlby, 1958, 1969, 1973, 1980). Bireylerin içine doğup büyüdüğü; genelde bakımverenlerini temsil eden kök ailelerinin (Güngör, 2007) etkisi kuşkusuz büyük önem arz etmektedir.

Aile dinamiğini anlamak için sadece aile üyelerini tek tek incelemek yeterli olmayıp aynı zamanda üyelerin kendi aralarındaki ilişkinin niteliği ve etkileşimi incelenmelidir. Bu da aile içindeki sistem kavramını göstermekte ve sadece bireyleri içermeyip ek olarak bireyler arasındaki ilişkiyi de kapsamaktadır (Prochaska ve Norcross, 2014). Bu noktada, ailedeki bireylerin kendi rolleri ve sorumluluğu içinde bir de diğer üyelerin rolleri ve sorumluluğu ayrıca oluşup, herkesin kendi üzerine düşeni yapmasının önemi vurgulanmaktadır. Minuchin, Rosman ve Baker (1978) ebeveynlerin anne ve baba olarak sınırlarının kendi içinde bir özellik olduğunu ve bu sınırların çocuğu kapsamadığını belirtmektedir. Çocuğun kendine ait sınırı olduğu ve bu sınır içindeki rolleri ve sorumlulukları sahiplenmesinin önemli olduğu anlaşılmaktadır. Ebeveynlerin de çocuğun gelişimine uygun olacak şekilde kendi rollerine ve sorumluluklarına sahip çıkmaları gerekmektedir.

Boszormenyi-Nagy ve Spark (1973) aile içindeki sistem kavramının, rollerin birbirine karşı bağımlı bir dağılımı gerektirdiğini belirtmektedir. Buradaki rollerin birbirine karşı bağımlı olması hali, herkesin üstlendiği rollerin ve sorumlulukların gerçekleşmesine bağlıdır. Aile üyelerinin rollerinin ve sorumluluklarının birbirine karıştığı, bu durumun sağlıklı gelişmediği ailelere, ebeveynleşme süreci yaşayan bir çocuğun olduğu aile örnek verilebilir (Morris ve Gould, 1963). Boszormenyi-Nagy ve Krasner (1986), bir ailede çocuğun ebeveynleştirilme eğiliminin problemli ve olumsuz bir hal almasını, aile içindeki alış-veriş dengesine ve bu dengeye atfedilen

anlama bağılı olduğunu dile getirmişlerdir. Ebeveynleştirilme, aşırı bir sınır ihlalini ve alt sistemlerin fonksiyonunun tam bir rol değişimini temsil etmektedir (Jones ve Wells, 1996). Boszormenyi-Nagy (1987), tanımsız ve sınırsız şekilde çocuğa yüklenen rollerin ve sorumlulukların, çocuğun ebeveynleştirilmesine sebep olduğunu ve çocuğun ileriki yaşamında yıkıcı bir etkiyi tetiklediğini belirtmiştir. En temel ve genel haliyle ebeveynleştirilme, anne-baba ile çocuk arasında, duygusal ve gelişimsel uygunluğun dışında kalırcasına oluşan bir rol değişimi olarak, ebeveyn-çocuk rollerinin çarpıklığına ve doğru olmayan değişimine vurgu olarak ortaya çıkmaktadır (Chase, 1999; Hooper & Wallace, 2009; Mika, Bergner & Baum, 1987; Morris & Gould, 1963; Munichin ve ark., 1964; Shaffer ve Sroufe, 2005). Başka bir ifade ile çocuk, çocuk rolünün yanı sıra, anne babasının ebeveyni rolünü de üstlenmektedir.

Ebeveynleştirilme ile birey, çocukluğundan itibaren ebeveyninin rollerini ve sorumluluklarını alarak, kendi temel ihtiyaçlarını ve isteklerini göz ardı etmeyi öğrenmektedir. Ebeveyninin ihtiyaçlarını ve fantezilerini gerçekleştirme, doğrudan ve/veya dolaylı olarak bakımını sağlama ile ilişkili olabilmektedir. Ebeveynlerinin gelişimlerinin maliyetlerini üstlenen kişilerin de ebeveynleşen bireyler oldukları bilinmektedir (Jurkovic, 1997). Ebeveynleştirilme sürecinin patolojik sonuçlara gebe olduğu bir süreci yaşayan kişilerin, bu sürecin en yıkıcı sonuçlarından biri olan kişilerarası ilişkilerde güvensizlik yaşadığı bilinmektedir (Boszormenyi-Nagy ve Spark, 1973). Azar ve Wolfe (1998) da, ailenin çocuğuna gelişimine uygun olmayan şekilde davranmasını, asgari düzeyde yapılması gereken bakım ve beslenme sorumluluklarını yeterince iyi yapamamasını, çocuğun istismarı ve ihmali olarak değerlendirmektedirler. Bunun sonucunda da, ebeveynleştirilme kavramının oluşum süreci ve içeriği incelendiğinde, çocuğun ihmali ve istismarı olarak nitelendirilmesi mümkün olabilmektedir.

Çocukluk dönemi ve ebeveynlerin çocuklarıyla olan ilişkisi, çocukların sonraki yaşamlarında oluşan sosyal etkileşimlerin ve davranış örüntülerinin niteliğini de etkilemektedir (Ford, 2006). Bireyin gelişiminin ilk yıllarında bakım veren kişilerle olan bağının kalitesinin, kişinin yaşam boyu psikolojik gelişimini etkilediği bilinmektedir (Gültekin, 2010). Adler ve Freud gibi bilim insanları da aile içi ilişkilerin önemini vurgulamış ve kişiliğin oluşmasındaki etkisine önem vermişlerdir (Geçtan, 2014). Ebeveynleştirilmiş bir çocuk olarak gelişen ve yaşamını sürdüren bireylerin

geçmişlerinden tahsil edilemeyen davranışsal, duyuşsal, duygusal ve psikolojik maliyetler bulunduğu; kişiliğinin, sonraki yaşamındaki yakın ilişkilerinin, psikolojik sağlığının etkilendiği öngörülebilir.

Lower (2005) da bireylerin evlendiğinde kendi kök aileleriyle olan ilişkilerden dolayı evlilikte çatışma yaşadıklarını ve öncelikli ziyaret etme hakkı gibi konulardan dolayı bile tartışma yaşayabildiklerini belirtmektedir. Glasser ve Glasser (1995) bireylerin kök ailelerinde olduğu gibi, kurdukları ailelerde de benzer biçimde davrandıklarını ve etkileşim tarzlarının yıllar önce gördüklerinin tekrarı gibi değerlendirilebileceğini belirtmişlerdir (akt., Nazlı, 2014). Buradan hareketle ebeveynleştirilmiş çocuk olan bireylerin evliliklerinde, ebeveynleştirilme kavramının etkilerinin görülmesi beklenebilir. Jones ve Wells (1999) ebeveynleştirilmeyi, kişilik tiplerinin yordayıcısı olarak incelemiş, mazoşist ve narsistik kişiliğin önemli bir yordayıcısı olarak görmüştür. Kişilik tiplerinin de evlilik doyumunda önemli bir rol aldığı bilinmektedir (Larson ve Holman, 1994). Ayrıca, çocukluktaki kişilik özelliklerinin, gelecekteki evliliklerdeki uyumla ve evlilik doyumuyla ilişkili olduğu belirtilmektedir (Sroufe, Cooper ve Dehart, 1996). Çocukluk sürecindeki ebeveynleştirilme süreci, uzun yıllar sürebilen, zararlarını gösteren ve yaşam boyunca etki eden bir yapıda olabilmektedir. Bunun sonucunda da sadece bireysel olarak değil ailesini, eşini ya da ebeveynleştirilmiş bireyin kendi çocuklarını ve yetiştirme tarzını da etkileyebilmektedir (Valleau, Bergner ve Horton, 1995; akt.: Earley ve Cushway, 2002). Ayrıca, ebeveynleştirilmiş bireylerin, yanlış ebeveynlik tutumlarına sahip olma ihtimali çok yüksektir (Stein, Rotheram-Borus ve Lester, 2007).

Ebeveynleştirilme kavramına bakıldığında da kişiliğin oluşum sürecinde geliştiği, gelişimsel uygunluğa ters düştüğü bilinmektedir (Boszormenyi-Nagy ve Spark, 1973; Hooper, 2007; Jurkovic, 1997; Minuchin ve ark, 1967;). Bireyler kendi kök ailesinden getirdiği sınırları; inançları, artıları ve eksileri ile kendi evlilik yaşantısındaki sisteme oturmaktadır (İşmen-Gazioğlu, 2011). Bununla beraber, evlilikteki ilişkinin kalitesini ve sürecini, eşlerin her birinin kişiliği, geldikleri kültürleri ve geçmiş yaşantıları belirlemektedir. Zaten bireyin gelişimi de kök ailesinin etkisiyle olmakta ve doğumu ile başlamaktadır. Bireylerin kendi kişiliklerinin oluştuğu, kimliklerinin belirlendiği ailelerinden getirdiği izler, evlilik yaşantısında da ortaya çıkmaktadır (Özabacı, 2011). Bu izlerden biri sayılabilecek ebeveynleştirilmenin,

evli bireylerin evlilik doyumu ve ruh sağlıkları üzerinde nasıl bir etkisinin olduğu merak konusudur.

Alanyazın incelendiğinde ebeveynleştirilmenin bireylerin depresyon düzeylerinin yordayıcısı olduğu çalışmalar (örneğin Carroll ve Robinson, 2000; Hooper, Doehler, Jankowski ve Tomek, 2012; Jurkovic, 1997; Yıldırım, 2016) mevcuttur. Ebeveynleştirilme kavramına bakıldığında da kişilerin duygusal, psikolojik ve fiziksel sağlıklarının ya da semptomlarının anlaşılmasında, açıklayıcı bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Jurkovic, 1997; Hooper, 2007). Depresyon, kaygı, psikolojik stres, utanç yaşama, yeme bozuklukları, uyum sorunları, madde kullanımı, düşük benlik saygısı, sosyo-ekonomik sorunlar gibi birçok olası durumun, ebeveynleştirilme ile ilişkisi olduğu görülmektedir (Burnett, Jones, Bliwise ve Ross, 2006; Chase, Deming ve Wells, 1998; Fitzgerald, 2005; Hooper ve Wallace, 2009; Jones ve Wells, 1996). Ayrıca, ebeveynleştirilmiş çocukların, depresyon, kaygı, düşük benlik saygısı, düşük akademik başarı, somatik problemler, sağlık problemleri ve kişilerarası ilişkilerde zorluklar yaşaması gibi durumları da yaşadıkları bilinmektedir (Earley ve Cushway, 2002). Buna ek olarak, alanyazında bilinen bir gerçek olarak, çocukluk, ergenlik ve ilk yetişkinlik dönemlerinde depresyona girme ve buna bağlı intihara teşebbüs etme açısından değerlendirildiğinde, çocukluk döneminde ihmale uğramış bireylerin üç kat daha yakın olduğu bilinmektedir (Sfoggia, Pacheco ve Grassi-Oliveira, 2008). Bu nedenle de bireylerin kök ailesiyle olan ilişkisi ile depresyon düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi önemlidir. Türkçe alanyazında çocuklukta ebeveynleştirilmiş bireylerin evliliğine yönelik bir çalışmaya da rastlanmamıştır. Bu bağlamda, bu çalışmada çocuklukta ebeveynleştirilmiş bireylerin evlilik doyumlarının ve depresyon düzeylerinin incelenmesi ve çocuklukta ebeveynleştirilmeyi etkileyen kişisel ve ailesel niteliklerin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bireyin gelişimi, içine doğup büyüdüğu aileden, toplumdan ve kültürden etkilenebilmektedir. Anne ve babanın desteğinin de bireylerin gelişiminde önemli bir yer ettiği bilinmektedir (Yıldırım, 1997). Ebeveynin tutumu ve bakış açısı ile yetişen birey, ebeveynin yaklaşımından etkilenebilmektedir (Bowlby, 1969; Erikson, 2014). Böylece, bireyin mensubu olduğu aile, kişiyi etkileyebilmektedir. Aile hayatının

önemli etkilerinden biri de bireye çocuk olma izninin verilmiş olup olmadığıdır. Ebeveyn ve çocuk arasında, anne baba ve çocuk rolünün belirgin olmaması çocuğun yaşamını doğrudan etkileyebilmektedir. Çocukluktan itibaren ebeveyn rolü yüklenmiş çocuklar yaşamlarının ilerleyen dönemlerinde çeşitli ruhsal sorunlar yaşayabilmektedir. Bu kişilerin özellikle depresyon, intihar düşüncesi, utanç, derin suçluluk hissetme, sosyal izolasyon, içselleştirilmiş psikosomatik problemler gibi sorunlarla karşılaşabilmektedir. Hatta ilerleyen yaşamında ebeveyn otoritesini yanlış kullanma ve benzeri kişilerarası ilişki sorunları ile de karşılaşılması muhtemeldir (Jurkovic, 1997). Örneğin, Yıldırım (2016) üniversite öğrencileri ile yürüttüğü bir çalışmada, geçmişe dönük aile yaşantılarının ve ebeveynleştirilme düzeylerinin, kişilerin depresyon, öfke, obsesif inanış ve belirtileri ile ilişkisinin olduğunu saptamıştır.

Sınırların geçirgen olduğu ve aile üyelerinin birbirleriyle etkileşimi konusunda belirsizliklerin olduğu ailelere rastlanabilmektedir. Ebeveyn ile çocukların arasındaki sınırların belli olmadığı ve patoloji oluşturabilecek kadar geçirgenleşmiş ilişkiler görülebilmektedir (Prochaska ve Norcross, 2014). Özellikle Türkiye’de aile içinde sınırlar kavramının yeterince olgunlaşmadığı ve çocuklara ait özerkliklerin yok sayıldığı bir tavır içinde oldukları bilinmektedir (Kagıtcıbası, Sunar ve Bekman, 2001). Böylelikle, ebeveyn-çocuk arasında ebeveyleşmenin olduğu düşünülebilir. Geniş aileden çekirdek aileye dönüşümün halen izlerini sürdüğü Türkiye toplumunda, sınır geçirgenliği kaynaklı sorunlar üzerinde durulması önemli görülmektedir. Aile içindeki bireylerin kendi rol ve sorumluluklarını bilmesi, gelişimine, rolüne göre yükümlülük alması önemlidir. Bu bağlamda ebeveynleştirilme, rolün ve sorumlulukların yanlış bir şekilde çocuğa verilmesini işaret eder. Ebeveynleştirilme ile sınırların da zedelendiği bir durum ortaya çıkmaktadır (Chase, 1996). Türkiye’de aile içindeki sınırların net olmaması da ebeveynleştirilme kavramının Türkiye’de araştırılmasının ve bulgularının paylaşılmasının önemini düşündürmektedir. Türkiye için özellikle eşler ve eşlerin kök ailesi ile olan ilişkilerin de önemli olduğu ve bunların da atasözleri ve deyimlere yansıdığı bir toplum yapısına sahip olduğu söylenebilir (Alkayış, 2013). Eşlerin dışında ailelerinin de incelendiği çalışmalar mevcuttur (Koç, 2016; Poyraz-Taçoğlu, 2011). Evli bireylerin kendi evliliklerinde kök ailelerinden miras aldıkları ebeveynleştirilmenin ne gibi etkileri olduğu konusu merak edilmektedir. Evli

bireylerin kendi kök aileleriyle yaşadığı sorunların evliliklerini de etkilediğini gösteren çalışmalar (Stroup, 1966; akt. Çelik, 2006) olmakla birlikte, evli bireylerin ebeveynleştirilme düzeylerinin depresyon, evlilik doyumu, ailesel ve kişisel nitelikler ile ilişkisinin incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Araştırmanın bir diğer amacı ise, ebeveynleştirilme kavramını Türkiye kültüründe ölçebilen bir ölçme aracı geliştirmektir. Daha önce Türkçe'ye uyarlanmış ebeveynleştirilme ölçeğine rastlanmıştır (Köyden, 2015). Buna karşın, Chase (1999) ebeveynleştirilme kavramını etnik ve kültürel etkilere göre değişebilen bir kavram olarak açıklamıştır. Bu çalışmada ebeveynleştirilme kavramının kültürel yönleri ağır basan bir kavram olduğu düşünülerek, Türkiye'nin kültürel koşulları bağlamında bir ölçek geliştirilmesinin daha uygun olduğu düşünülmüştür. Örneğin, Kağıtçıbaşı (1982), Türkiye kültüründe insanların çocuk sahibi olmayı, kendi yaşamlarının bir uzantısı şeklinde deneyimlediğini ve ebeveynlerin kendi yaşlılığına ilişkin bir destekleyici, yaşlılığında onunla ilgilenecek bir bakımveren kişi, geleceğe yapılan bir yatırım olarak gördüğünü belirtmiştir. Son yıllarda çocuğa verilen değer psikolojik öğelerin keskin bir artışının olduğu ancak ekonomik/faydacı beklentinin azalsa bile yok olmadığı belirtilmektedir (Kağıtçıbaşı ve Ataca, 2005). Bu bağlamda, çocuk sahibi olmak bir proje olarak da ortaya çıkabilmektedir. Ayrıca Kağıtçıbaşı (2017), birçok kültürün kişilerarası ilişkilerini incelemiş ve Doğu kültürünün, Batı toplumlarına göre birbirine bağlı ve bağımlı olduğunu, toplulukçu bir yönü olduğunu dile getirmiştir. Toplulukçu kültürel yapıya uygun olarak ilişkilere aşırı yönelim ve benliğin ilişkisel (veya karşılıklı bağımlı) bir tarzda tanımlanmış olması (İmamoğlu, 1998; Kağıtçıbaşı, 2007) çocuğun yetiştirilmesine de yansıyor olabilir. Kağıtçıbaşı, son dönemde çocuk yetiştirme tarzının bağımlı ve bağımsız kimlikten ziyade artık özerk-ilişkisel bir tarzda geliştiğini vurgulamıştır.

Çocuk sahibi olma ve ebeveynlik algısı kültürden kültüre farklılık gösterebilmektedir. Goldenberg ve Goldenberg (1996) de aile yapısının kültürden bağımsız olmadığını ortaya koymaktadır. Ayrıca, aile içindeki bireyler arasındaki ilişkinin ve sınırların belirsiz, geçirgen olması bireyin sonraki evlilikteki ilişki biçimlerini etkilemektedir (Goldenberg ve Goldenberg, 1996). Türkiye toplumunun, kırsal kesimlerde toplulukçu olursa da kentte bireyciliğin ağır bastığı bir toplum olduğu bilinmektedir (İmamoğlu ve Karakitapoğlu-Aygün, 2004). Bu doğrultuda, ebeveynleştirilme kavramını Türkiye kültürüne özgü ve geçerli, güvenilir olarak

ölçebilen bir ölçek geliştirmek ve bu ölçeği kullanarak, evli bireylerin evlilik doyumları, depresyon düzeyleri, sosyo-demografik nitelikleri ile ebeveynleştirilme düzeyleri arasındaki ilişkiyi ele alan bir tarama çalışması yapmak önemli görülmüştür.

Araştırma Problemi

Geliştirilen Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeği geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı mıdır?

Ebeveynleştirilme düzeyi yüksek ve düşük evli bireylerin evlilik doyumları ve depresyon düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?

Evli bireylerin ailesel ve kişisel nitelikleri açısından çocuklukta ebeveynleştirilme düzeyleri açısından manidar bir farklılık göstermekte midir?

Alt problemler.

1. Geliştirilen Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeği geçerli bir ölçme aracı mıdır?
2. Geliştirilen Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeği güvenilir bir ölçme aracı mıdır?
3. Ebeveynleştirilme düzeyi yüksek ve düşük evli bireylerin evlilik doyumları manidar olarak farklı mıdır?
4. Ebeveynleştirilme düzeyi yüksek ve düşük evli bireylerin depresyon düzeyleri manidar olarak farklı mıdır?
5. Evli bireylerin kök ailelerine ilişkin niteliklerinden;
 - a) Anne ve babasının düzenli bir işte çalışıp çalışmadığı
 - b) Anne ve babasının eğitim düzeyi
 - c) Kök ailesi ile yaşadığı dönemde kalıcı rahatsızlığı olan birinin olup olmaması durumu
 - d) Bireyin ebeveynlerinden birinin kendi çocukluğu ve gençliği döneminde şehir dışında yaşaması durumu
 - e) Bireyin ebeveynlerden birinin madde bağımlılığı (alkol, uyuşturucu vb.) sorunu olup olmaması durumu açısından çocuklukta ebeveynleştirilme düzeyleri manidar bir farklılık göstermekte midir?

Kişisel niteliklerinden;

- a) Cinsiyet
- b) Sahip olunan kardeş sayısı
- c) Kendi doğum sırası
- d) Doğup büyüdüğü yerleşim yeri
- e) Ebeveyn ile vakit geçirme
- f) Aile bütçesine katkıda bulunup/bulunmama değişkenleri açısından çocuklukta ebeveynleştirilme düzeyleri manidar bir farklılık göstermekte midir?

Sayıtlılar

Araştırmanın objektif bir biçimde değerlendirilmesi için tüm veriler katılımcılara yalnızca gerekli açıklamalar yapılarak, manipüle edici bilgiler sunulmadan toplanmıştır. Katılımcıların kendilerine uygulanan ölçme araçlarını içtenlikle ve kendilerini olduğu gibi yansıtacak şekilde doldurduğu varsayılmaktadır. Geliştirilen Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeği- Yetişkin Formu'nun (EÇÖ-Y) bireylerin ebeveyleşme düzeylerini geçerli ve güvenilir olarak ölçtüğü varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

Çalışma, kullanılan ölçeklerin ölçme yeterliliğiyle sınırlıdır. Araştırmanın örneklemini evli bireyler oluşturacağından, sonuçlar yalnızca benzer özelliklere sahip kişilere genellenebilir. Çalışmada ayrıca, sınırlı sayıda evli bireye, kolay ulaşılabilir örnekleme yoluyla ulaşılabilmiş olması da bir sınırlılık olarak düşünülebilir.

Ayrıca depresyon değişkeni anlık ve klinik olan depresyona işaret etmektedir. Kişilik özelliği ve / veya eğilimi olan depresyon olarak ölçülmemiştir.

Tanımlar

Çocuklukta Ebeveynleştirilme (Parentification): Çocuğun ebeveyninin rol ve sorumluluğunu alması, gelişimine uygun olmayan şekilde sorumluluklara sahip olmasıdır (Hooper ve Wallace, 2009).

Ebeveynleştirilmiş (Parental/ Parentified Child) Çocuk: Ebeveyninin rollerini ve sorumluluklarını gelişimsel uygunluğuna ters bir şekilde üstlenmiş, anne babasının ebeveyni haline getirilmiş çocuk demektir (Munichin ve ark., 1967).

Evlilik Doyumu (Marriage Satisfaction): Evli çiftin, ilişki kalitesi, uyumu, bunun sonucunda mutlu olma durumu ve evlilik içindeki dinamiklerin bir ahenk içinde devam etmesi sonucunda ulaştığı psikolojik tatmindir (Heyman, Sayers ve Bellack, 1994).

Depresyon (Depression): Kişilerin duygu durumlarında belirli değişimlerin yaşandığı (üzüntü, yalnızlık, ilgisizlik gibi), kişinin kendisini kınadığı ve suçladığı, aşırı düzeyde ve kendini cezalandırıcı isteklerin (kaçmak, saklanmak veya ölme arzusu gibi) olduğu, yemek yeme, uyku, cinsel yaşantısına dair istem dışı değişimlerin (anoreksiya, uykusuzluk, cinsel isteksizlik gibi) yaşandığı ve kişinin aktivite düzeyindeki değişimlerin (gerileme ya da ajitasyon gibi) olduğu bir sendromdur (Beck ve Alford, 2009, ss. 8).

Bölüm 2

Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar

Çocuklukta Ebeveynleştirilme

Çocuklukta ebeveynleştirilme kavramı üzerine yapılan tanımlar incelendiğinde, tek bir tanım olmadığı görülmektedir (Chase, 1999). Birçok farklı teorik bakış açısı (örneğin, yapısal, bağlanma ya da kavramsal terapi) olması nedeniyle, çocuklukta ebeveynleştirilme kavramı ile ilgili farklı yönleri ele alma gereği doğmaktadır. Yapısal aile sistemler kuramının öncüllerinden olan Minuchin ve ark. (1967), çocuk ve ebeveyn arasındaki sorumluluk ve roller açısından ebeveynleştirilmiş çocuk kavramının altını çizmiştir. Ek olarak, ebeveynin davranışsal, duygusal ve psikolojik olarak aile içindeki varlığının sindiğine işaret eder. Akün (2017) de, aileyi sistem olarak ele alan araştırmacıların, aile içindeki kişilerarası ilişkilere dair bulanıklıktan ve sınırların geçirgenliğinden, belirsizleşmesinden dolayı çocuklukta ebeveynleştirilmenin hızlanabileceğinin altını çizmiştir. Boszormenyi-Nagy ve Spark (1973) da kavramsal terapi açısından değerlendirmiş ve çocuklukta ebeveynleştirilmeyi sembolik kayıp olarak nitelendirmiştir. Bunun nedenini ise, ebeveynin kendi rollerini ve sorumluluklarını çocuğuna yüklemesi ve bunun da uygun olmayan bir süreçte ve yolla yapması olarak açıklamışlardır. Literatür incelendiğinde, davranışsal, duygusal ya da her ikisinin de altını çizen (Hooper, 2007) bir tanımlama çabası içine girildiği görülmektedir. Çocuklukta ebeveynleştirilmenin etkilerini anlamada, psikoanalitik teorinin temel varsayımlarından 'narsisistik yaralanma' kaynak gösterilerek açıklanması da mümkün olabilir (Burt, 1992; Searles, 1975 akt. Chase, 1999; Lowen, 1985; Miller, 1981). Daha sonralar da ise, çocuklukta ebeveynleştirilmenin değişik psikodinamik tanımlamaları düşünülerek; psikososyal gelişimi ya da nesne ilişkileri üzerindeki etkisi, bağlanma, kendiliğin gelişimi ile ilgili çalışmalar ortaya çıkmıştır (Chase, 1999).

En temel ve genel haliyle çocuklukta ebeveynleştirilme kavramı, alanyazında ebeveyn ile çocuk arasında, duygusal ve gelişimsel uygunluğun dışında kalırcasına oluşan bir rol değişimi olarak ortaya çıkmaktadır (Chase, 1999; Hooper ve Wallace, 2009; Mika, Bergner ve Baum, 1987; Morris ve Gould, 1963; Minuchin ve ark., 1967). Minuchin ve ark. (1967), çocuklukta ebeveynleştirilmeyi, ebeveynin araçsal

sorumluluğundan el çekmesi ve aileden psikolojik ve/veya fiziksel olarak tamamen bırakması olarak açıklamaktadır. Alanyazında kavramın ilk kullanımı; Minuchin ve ark. (1967) tarafından ebeveyn çocuk (parental child) olarak yapılmış ve ebeveynin rol ve sorumluluklarını çocuğa yüklemesinin altını çizmişlerdir. Boszormenyi-Nagy ve Spark'ın (1973) aile sistemi içinde ebeveyne ait rollerin tamamlanması aşamasında çocukların üstlendiği role ilişkin çocuklukta ebeveynleştirilme (parentification) tanımlamasıyla, kavramın çocuklukta ebeveynleştirilme olarak yeniden adlandırılmasını sağlamıştır. Ayrıca, yetişkinleştirme (adultification) (Burton, 2008), eşin yerine koyma (spousification) (Sroufe ve Ward, 1980), rol değişimi (role reversal) (Macfi ve ark., 2005, akt. Chase, 1999), adultoids (Greenberger ve Steinberg, 1986, akt. Chase, 1999), küçük ebeveyn (little parent) (Byng-Hall, 2008) ve young caregivers (küçük bakıcı) (Aldridge ve Becker, 1993; Siskowski, 2006) olarak da alternatif tanımlamalar yapılmıştır.

Bireylerin, çocukluğunda ebeveynleştirilmesinde, ailenin ve ebeveynin ihtiyaçları, çocuğun fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarını bastırdığını ve ebeveynin memnuniyetinin öne çıktığını vurgulamaktadır (Boszormenyi-Nagy ve Spark, 1973; Earley ve Cushway, 2002). Çocuklukta ebeveynleştirilme, çocuğun ebeveyninin rollerini ve sorumluluklarını paylaşmasını ve böylece kendi doğal gelişimine uygun olmayan davranışlar geliştirmesini açıklamaktadır (Boszormenyi -Nagy ve Spark, 1973; Chase, 1999; Minuchin ve ark, 1967; Hooper, 2007). Çocuklukta ebeveynleştirilme kavramı ile ailenin sorumluluklarının ve ebeveynin rollerinin tamamlanması durumu ile de açıklanmakta ve diğer aile üyelerinin duygusal, fiziksel ihtiyaçlarına ilişkin önemin de ebeveynleştirilmiş çocuk açısından ele alındığı belirtilmektedir (Chase, 1999). Genel olarak sınırların zedelendiği de görülmektedir (Boszormenyi-Nagy ve Spark, 1973; Chase, 1999; Jurkovic, 1998). Bunun sonucunda, çocuklukta ebeveynleştirilme süreci, çocuğun eksik olan veya olmayan ebeveyninin rollerini tamamlamak yoluyla, kendi temel gereksinimlerini önemsemeyerek, kardeşlerinin ya da ebeveyninin ihtiyaçlarını gidermeye çalıştığı bir durum olarak bilinmektedir. (Chase, 1996; Jurkovic, 1997; Fitzgerald, 2005). Hatta çocuğun ihtiyaçlarının ötelendiği, önemsenmediği, önceliğin ebeveynin gereksinimlerinin karşılanması olduğu belirtilmektedir (Kerig, 2005). Bu bağlamda incelendiğinde, ebeveynleştirilme kavramı, çocuğun gelişimine uygun olmayan örüntülere sahip olan bir sürecin içinde geliştiği söylenebilir. Hatta çocuklukta

ebeveynleştirilme süreci, birçok çocuğu olumsuz olarak etkilemekte, yetişkinlikteki rollerini ve sorumluluklarını yürütmeye olumsuz etkilemektedir. Ayrıca psikopatolojik olarak da negatif sonuçlara gebe olduğu bilinmektedir (Chase, 1999). Boszormenyi-Nagy ve Spark (1973) jenerasyonlar arası geçişin olduğunu, birçoğunun çocuk sahibi olma konusunda da korkular içinde kaldığını belirtmekte ve çocuklukta ebeveynleştirilmesinin yetişkinlikteki olumsuz sonuçlarına işaret etmektedir.

Minuchin ve ark. (1967), ebeveynleştirilme kavramının ev işlerini, yemekleri yapma, ekonomik olarak katkıda bulunma ve ekonomik durumlara ilişkin yönetme durumu ile ilişkili haline çocuklukta araçsal ebeveynleştirilme (instrumental parentification); kardeşlerin ya da ebeveynin duygusal ihtiyaçlarını karşılama gibi durumlarla ilişkilendirilmesi yönüne çocuklukta duygusal ebeveynleştirilme (emotional parentification) olarak nitelendirmişlerdir ve iki ebeveynleştirilme türü olduğunu belirtmişlerdir. Frank (2001) ve Loch (2014) gibi yazarlar, duygusal ebeveynleştirilmeyi çocuğun duygusal istismarı olarak da açıklamaktadırlar (akt. Emre, 2016). Buna ek olarak Jurkovic, Morrel ve Thirkield (1999), çocuklukta ebeveynleştirilmeye dair dört farklı durum ortaya atmıştır: zorunlu bakım veren pozisyonunda konumlanması, ebeveyninin rolünü sahiplendiği, 'yıkıcı ebeveynleştirilme' olarak tanımladığı durum; ebeveyninin duygusal ihtiyaçlarını önemsemediği, ebeveynin çocuk konumunda olduğu durum, sağlıklı olarak ebeveynleştirilmeme durumu ve uyum sağlayıcı ebeveynleştirilme olarak tanımlanan, akut olarak ortaya çıkan bir stres anında, sınırlı bir zaman diliminde oluşan durumdur. Buna göre, iki durum sağlıklı, diğer iki durum sağlıklı değildir. Ebeveynleştirilmenin gelişme sürecindeki negatif etkilerine ilişkin ise ortada istismar olarak ifade edilmemesi gibi durumların olması halinde bile, çocuk için olumsuz sonuçları olduğu kabul edilmektedir (Chase, 1999; Hooper, 2007; Minuchin ve ark., 1967).

Ebeveyn kendi problemlerini çocuk ile paylaşarak, çocuğun duygusal gelişimini göz ardı etmektedir. Çocuklukta duygusal olarak ebeveynleştirilme, zarar verici olabilmektedir. Ebeveynleştirilmiş çocuk genellikle kendi ihtiyaçlarını bastırma sonucu ile karşılaşır ki kardeşlerinin ya da ebeveynlerinin ihtiyaçları karşılanabilsin. Bu süreç yetişkin dönemlerindeki bağlanma ilişkisini de etkileyebilecek bir süreçtir (Hooper, 2007).

Çocuklukta araçsal ebeveynleştirilme, duygusal ebeveynleştirilmeye göre daha az zararlıdır (Hooper, 2007). Büyük ve geniş ailelerde, ebeveynleştirilmiş çocuk ebeveyne ait sorumlulukları yerine getirdiğine, aile içindeki kaygıyı azaltır ve ebeveynin stres faktörlerini azaltmış olur. Araçsal ebeveynleştirilme, yemek yapma, temizlik yapma, alışveriş yapma, kardeşlerin bakımı gibi işlerin çocuk tarafından yapılması olarak bilinmektedir (Jurkovic, 1997).

Nadir de olsa, borderline kişilik bozukluğu ve dissosiyatif bozukluğun ebeveynleştirilmenin çok üst düzeyde yaşandığı vakalarda ortaya çıkabileceği belirtilmektedir (Liotti, 1992; akt. Hopper ve Wallace, 2009). Jones ve Wells'in (1996) çalışmaları da çocuklukta ebeveynleştirilme ile narsisistik kişilik özelliği arasında pozitif korelasyon olduğuna dair hipotezi desteklemektedir. Bu gibi çalışmaların ve ilgili literatürün incelenmesine dayalı olarak, ebeveynleştirilmenin bireylerin kişilik gelişimlerinde önemli etkilere sahip olabileceği söylenebilir. Bireylerin gelişimsel açıdan uygun bir büyüme sürecini deneyimleyebilmeleri için ebeveynlerin ya da bakımveren kişilerin önemli rol oynadığı söylenebilir.

Evlilik Doyumu

M.Ö. 1950'lerde Asur Medeniyetine ait olan bir evlilik belgesi Anadolu Medeniyetler Müzesi'nde görülmektedir. Buna ek olarak, Hammurabi Yasaları'nda evlilik tanımının dönemin şartlarına uygun şekilde kanunlarla bir formasyona sokulduğu da bilinmektedir (Ayan, 2013). Kısacası, evlilik kavramının çok eski bir tarihi olduğu bilinen bir gerçektir. İnsan yaşamında romantik ilişkinin özgünlüğü ve bu özgünlüğün bir akit ile sosyal bir forma dönüşmesi evliliğe işaret etmektedir. Masaroğulları ve Koçakgöl (2011) psikoloji sözlüğünde evliliği hukuken kabul gören, cinsel içerme ve taraflara çeşitli sorumluluklar yüklemesi gibi özellikleri gösteren, farklı ailelerden gelen iki yetişkin arasındaki düzenli, istikrarlı ve uzun süreye dayanacağı ön görülen ilişki olarak tanımlamaktadır. Ersanlı ve Kalkan (2008) insanlığın tekelinde olan bilinçli evlenme sürecinin önemli ayaklarının iletişim ve etkileşim olduğunu vurgulamaktadır. Her aile kendi içinde bir dünya yaşarken, bu aileler birliği de toplumun inşasını sağlayan yeni nesilleri yetiştirmektedir. Bu bağlamda ailenin işlevi ve önemini, kendi içindeki dinamiğinin önemini birçok bilim insanı vurgulamıştır (Gültekin, 2010; Munichin ve ark. 1967; Vural-Batık ve Kalkan, 2018).

Alanyazında ise iki veya daha fazla birey arasındaki hukuki bir geçerliliği olan ya da toplumca kabul edilen, tarafların her birine çeşitli hak ve sorumluluklar yükleyen, cinselliği de içeren bir ilişki formu olarak evlilik tanımlanmaktadır. Evlilik kavramının ayrıca, toplumsal bir kurum olduğu, ailenin temel yapı taşı olarak kabul edildiği söylenebilir. Toplamların kendini devam ettirilmesinde önemli bir etkiye sahip olduğu bilinmektedir (Budak, 2017; ss. 274).

Bireylerin yaşadığı her evlilik biçimi kendine özgü birtakım olguya sahip olsa da, genel geçer doğruların olduğu ve mutlu bir evlilik yaşantısı için kişilerin dikkat etmesi gereken birçok kriter bulunduğı söylenebilir (Karney ve Bradbury, 1995; Spainer ve Lewis, 1980). Ayrıca birbirinden farklı evlenme yolları ve biçimleri vardır ve bir evlilik hakkında detaylı bilgilere ulaşabilmek de zordur (Askham, 2009, ss.2). Bu nedenle Türkiye’de de Aile Araştırmalar Kurumu 1989 yılında ilk kez bakanlar kurulu kararıyla kurulmuş, aile bütünlüğünün güçlendirilmesi ve bireylerin sosyal refahını artırmaya yönelik araştırmalar, projeler ve nitelikli eğitimler planlaması amaçlanmıştır (Aile Araştırmalar Kurulu Başkanlığı, 1990). Bu tür kurumların varlığı ile toplumun önemli bir yapı taşı konumunda olan aile kavramına, gelecek nesillere, sağlıklı ve kaliteli bir hayat sunmanın bilimsel adımı atılmış olmaktadır.

Evlilik belirli bir yaşa gelindiğinde toplumda bireylerden beklenen bir ilişki biçimi olduğu söylenebilir. Greef (2000) evliliğin kalitesini, evli bireylerin yaşamlarındaki biricikliğin (boş zamanların esnek değerlendirilmesi, aile ve arkadaşlar ile sağlam ilişkiler vb.) ve kişisel tatminin (genel yaşam kalitesi, aile memnuniyeti, vb.) korunması olarak belirtmiştir. Ayrıca, kişisel seçimlerin ve sorumluluğun önemli olduğu bilinmekte ve evlilik yaşantısının uyumla, bireysel keşif alanlarının, yaratıcılık unsurlarının evlilik yaşantısında süreklilik ile geliştiğı öne sürölmektedir (Fletcher, 1966, ss.131). Bunların ışığında, Burges ve Locke (1954) da evliliğin başarılı şekilde ilerlemesine ilişkin tanımladığı sekiz kavramı şu şekilde açıklamıştır (Akt. Rollins ve Feldman, 1970):

- 1- Süreklilik (permanence)
- 2- Sosyal beklentiler (social expentations)
- 3- Kişisel gelişim (personality development)
- 4- Yol arkadaşlığı (companionship)
- 5- Mutluluk (happiness)

- 6- Uyum (adjustment)
- 7- Doyum (satisfaction)
- 8- Bütünleşme, birbirini tamamlama (integration).

Evliliğin kalitesinin artması bireysellikten, ortak ve kollektif yaşama kadar birçok farklı değişkene bağlı olduğu söylenebilir. Evlilikte başarılı bir sürecin yaşanabilmesi adına kişilerin birlikte ve beraber geliştirebilecekleri alanların olduğu görülmektedir. Evlilik ilişkisiyle ilgilenen araştırmacılar, ilk dönemlerde evlilik kalitesini, uyumu, doyumu ve mutluluğu tek bir boyut olarak ele alırken, daha sonraki çalışmalarda evlilik kalitesi iki farklı boyutla ele alınmış, pozitif ve negatif faktörlere göre açıklanmaya çalışılmıştır (Skolnick ve Skolnick; 2005, ss.173). Evliliğin pozitif yönü, alanyazında evlilik dengesi ve doyumu (Glenn, 1991); evlilik uyumu, evlilikte mutluluk, evlilik doyumu ve evlilik başarısı (Skolnick ve Skolnick, 2005, ss.172) ile beraber ele alınmaktadır. Ayrıca, yapılan çalışmalara bakıldığında evliliğin başarısı; meslekleri, eğitim düzeyi, geliri, evlendikleri zamanki yaşı, dini katılımları gibi demografik değişkenlere (Skolnick ve Skolnick, ss. 172) göre bakılmasına ek olarak çiftlerin öznel olarak evlilik yaşantısında elde edilen doyum düzeyine ve ayrılma/boşanma miktarına (Shehan, 2013, ss. 196) göre analiz edildiği de görülmektedir. Bunun sonucunda alanyazında evliliğin sağlıklı ilerlemesi üzerine ortaya atılan kavramlardan birinin de evlilik doyumu olduğu görülmektedir.

Burges ve Locke (1945) evlilik doyumunu, bireyin gerçek ilişkisi ile hayalindeki olması gereken ilişki ya da alternatif olabilecek ilişki ile gerçek ilişkisi arasındaki uyum düzeyine göre tanımlamıştır (Akt. Rollins ve Feldman, 1970). Ayrıca, evlilik doyumu, evlilik yaşantısında kişilerin etkileşimlerinin öznel bir deneyimi, egemen olan duygusu ve tutumu ile ilişkisi olarak da belirtilmektedir (Weiss, 2013, ss. 26). Spanier ve Lewis (1980) de evli kişilerin evliliklerini değerlendirmesi sürecinde kişiselliklerini korumasına ve önem vermesine dayandırmıştır. Ayrıca, evlilik doyumunun bireyin evlilik yaşantısındaki kendi ihtiyaçlarının karşılanma düzeyine yönelik oluşan algısı olarak da düşünülmektedir (Tezer, 1986). Rauer ve Volling (2013) mutlu çiftlerle yaptıkları çalışmanın sonucunda, evliliklerinde mutlu olan çiftleri üç tip olarak nitelendirmişlerdir: 1- karşılıklı olarak birbirine bağlı çiftler (her iki çiftin de daha yüksek ve negatif problem çözme ile belirginleştiği), 2- karşılıklı destekleyici çiftler (her ikisinin de daha yüksek

pozitiflik ve destekle ile belirginleştığı) ve 3- Eş desteği olan çiftler olarak sınıflamışlardır.

Evlilik yaşantısının önemi bilinmekle beraber çocukların gelişimini de olumlu ya da olumsuz ekileyebilmektedir. Özellikle aile içi atmosfer, ailenin birlik-beraberlik seviyesi, ailenin davranış-eğitim düzeyi, ebeveynlerin sorumluluğunda ve bu değişkenler de evlilik doyumundan ve eşler arası ilişkiden etkilenmektedir (Thompson ve Rudolph, 1992). Eşlerin birbirlerinden beklentilerinin ve mevcut özelliklerinin birçoğunun uyuşmasının da evlilik doyumuna vesile olduğu bilinmektedir (Cox ve Demmit, 2014). Buradan hareketle, eşlerin kendi aralarındaki ilişkinin biçimi ve kalitesi, aile içindeki atmosferin ferahlığına etki edebilmektedir. Temiz bir hava almak deyimini aile içinde gerçekleştirmek isteyen bireylerin, evlilik yaşantısındaki birçok değişken ile sağlayabileceği bir kavram olarak evlilik doyumunu alan yazında önem arz etmektedir. Stack ve Eshlaman (1998) da 17 farklı ülkeden elde ettikleri verilerle, evlilik yaşantısına ve mutluluğuna baktıkları çalışmalarında, evlilik doyumunun, eşlerin ayrı ayrı ve ailenin genel iyi oluşlarından kaynaklandığını ve temelini bu iyi oluş olduğunu belirtmişlerdir. Evlilik sürecindeki evli bireylerin yaşanan çatışmalardaki çözüm arama stilleri de evlilik doyumuyla ilişkili kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Bradbury, Fincham ve Beach, 2000; Nadiri ve Khalatbari, 2018). Buna ek olarak Hortaçsu (2015) evlilik doyumunda toplumsal olayların ve normların da etkili olduğunu belirtmiştir. Geleneksel toplumlardaki eş rollerinin ve cinsiyet rollerinin de etkin olabildiği görülebilmektedir. Buradan da hareketle, kültürel kalıp yargıların da rol aldığı bir kavram olarak evlilik doyumunu görülebilir.

Eşlerin birbirlerini anladığı, duygularını tanıdığı, eşlerin birbirlerine değer verdiğinin hissedildiği evlilik yaşantısındaki doyum düzeyinin yüksek olduğu görülmektedir (Reis, 2007). Kişilik özelliklerinin önemli olduğu ve evlilik doyumunu etkilediği bilinmektedir (Hortaçsu, 2015). Özellikle kişilerarası ilişkilere ve eşlerin etkileşimine etki etmesi nedeniyle, kişilerin benlik algısı ve tasarımının önemli olduğu, evlilik doyumunda etkin rol oynadığı söylenebilir. Pasley, Kerpelman ve Guilbert (2001) de kişilerin yaşadığı ilişkilerin kişinin benlik tanımıyla uymadığında ve kendiliğini yanlış olarak sunan bir duruma geldiğinde, bireylerin böylesi bir ilişkiden uzaklabildiğini belirtmişlerdir. Buradan da hareketle, kişilerin kendilerini iyi yansıtamadığı ve kendi benlik tasarımıyla uyuşmayan ilişki içinde olması, kişinin

doyumunu etkileyebilir. Bunun sonucunda ise, kişilerin evliliklerinde kendilik algısını ve kişilik özelliklerini doğrudan yansıtabildiği konforlu bir alan olarak kalmasının önemli olduğu söylenebilir.

Evlilik doyumunda etkin rol oynayan unsurlardan birinin de eşlerin cinsel yaşantıları ve uyumları olduğu söylenebilir. Çağ ve Yıldırım (2013), cinsel yaşam memnuniyetinin yanında, eş desteğinin ve eğitim düzeyinin de evlilik doyumuyla ilgili olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, evlilik doyumunun etkilendiği bir yaşantı olarak cinsel yaşam, evliliğin önemli bir ayağını oluşturduğu söylenebilir. Nazlı (2014) da evlilik ilişkisinde cinselliğin önemini ve çiftler arasındaki iletişimi, etkileşimi etkilediğini vurgulamıştır. Eşler arasındaki cinsel uyumun, romantik birleşmenin, cinsel ihtiyaçların karşılanması evlilik doyumunu direkt olarak etkileyebileceği bilinmektedir ve ilişkideki hazzın önemli bir değişkeni olduğu vurgulanmaktadır (Noller, 1993). Evlilik doyumunun önemli bir değişkeni olarak cinsel yaşantının ve cinselliğin, çiftlerin evliliklerinde bir yaşam alanı olduğu söylenebilir.

Alanyazından anlaşıldığı üzere, evlilik doyum kavramı, kişilerin kendi evliliklerine dair yaşanan sürecin kişisel olarak değerlendirdiği ve çiftlerin evliliklerine yönelik bireysellik çerçevesinde öznel bakışlarını yansıttığı bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır.

Depresyon

Antik çağlara kadar dayanan bir kavram olan depresyon, ilk olarak Hipokrat tarafından dile getirilmiş (Lanczik ve Beckmann, 1991; Beck ve Alford, 2009), melankoli (melancholia) kavramının ilk klinik tanımını yapılmıştır ve ondan sonra ruh sağlığıyla ilgilenen herkes tarafından incelenen bir kavram olmuştur (Beck ve Alford, 2009). Ruhsal rahatsızlıkların ilk bilimsel tanısının konulmasına öncülük eden Emile Kreaplin, duygusal bozukluklar sınıflamasında melankoli bölümünde depresyon rahatsızlığını sınıflamıştır, dört bölümde ele almış ve üç alt sınıf olarak tanımlamıştır (Akt. Lanczik ve Beckmann, 1991). Depresyon kavramı böylesi bir gelişim katederken, ruhsal bir zayıflık olarak görüldüğü ve sağlık problemi olarak değerlendirilmesinden çekinildiği bir sürecin de yaşandığı bilinmektedir (Köroğlu, 2007, ss.12).

Günümüzde depresyonun yaygınlığının geniş olduğu bilinmekte, Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'ne göre dünya ölçeğinde 300 milyondan fazla insan

'depresyon' sebebiyle acı çekmekte, dünyadaki yayılımına göre de en önemli ve ortak psikolojik rahatsızlık olarak bilinmektedir (WHO, 2018). Dünya genelinde bakıldığında ise 2005 ila 2015 yılları arasında depresyon ile mücadele eden kişilerin %18'den fazla artış gösterdiği bilinmektedir (Jezard, 2018). Major depresyon tanısı alan kişilerin ABD'de %33'lük bir artış gösterdiği ve bunun da bu yüzyılın kuşağında %47'ye varan, gençlerde kızlarda %65, erkeklerde ise %47'lik bir artış görülmektedir (Goldhill, 2018).

Türkiye toplumunun %4.4'ünde görülen bir ruhsal sendrom olarak ortaya çıkan depresyon (WHO, 2017), Avrupa genelinde ise nüfusun yaklaşık %7'sinde ortaya çıkmış ve depresyona yakalanan bu kişilerin yarısına yakını tedavi edilememiştir (WHO, 2012). Ek olarak depresyonun, 2020 yılına gelindiğinde dünya çapında kalp rahatsızlıklarından sonra ikinci sırada olacak düzeyde önemli bir sağlık sorunu olacağı düşünülmektedir (Koroğlu, 2007, ss.15). Böylesi bir yayılıma sahip olabilecek potansiyele sahip olan depresyon, genel hatlarıyla da açıklanmaya çalışılmıştır.

Depresyon tanılama sistemi. Depresyonun klinik olarak tanılanması ve sınıflamasının yapılması için DSÖ'nün ve Amerikan Psikiyatri Derneği (American Psychiatric Association- APA)'nın oluşturduğu tanılama sistemleri vardır. DSÖ'nün belirlediği International Classification of Diseases (ICD) (APD'nin yayınladığı Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorder (DSM) olarak kabul gören sistemler, depresyon başta olmak üzere ruh sağlığındaki rahatsızlıkların belirlenmesinde dikkate alınmaktadır. Bu iki tanılama sistemi de birbirine uyumlu şekilde geliştirilmektedir (APA, 2013, ss. xxi).

DSM tanılama sistemi güncel olarak DSM-V versiyonunu yayınlamış ve 60 yılı aşkın süredir (DSM'nin ilk versiyonu 1952 yılında yayınlanmıştır) ruh sağlığı alanındaki rahatsızlıklar için belirli klinik standartlar belirlemiştir. Son çıkarılan DSM-V, hem ICD-9-CM hem ICD-10-CM kodlarını dikkate alarak geliştirilmiştir. (APA, 2013, ss. xxi). Depresyon rahatsızlığı DSM-V'te 296.99 olarak belirtilirken, ICD-10-CM'de ise F34.8 olarak kodlanmıştır.

DSM-IV-TR'de duygudurum bozuklukları (mood disorders) içinde yer alan depresyon, son güncellemede ise ayrı bir bölüm olarak değerlendirilmiştir (Oltmanns ve Emery, 2012, ss.108). Genel olarak depresyon kendi içinde de ayrılır

ve yaşanan semptomlara, şiddetine, zamana, süresine göre farklı adlar alır (Köroğlu, 2015). Depresyon klinik değerlendirmelerde belirli kriterlere göre tanısı yapılırken, depresyonun da kendi içinde birçok türü vardır: majör depresyon, distimi, uyum bozuklukları ve iki uçlu bozukluk olarak sınıflandırılmasına rağmen (Köroğlu, 2015, ss.57), DSM-V'te iki uçlu bozukluğu ayrı değerlendirilmiş ve depresyon altında incelenmemiştir; yıkıcı duygu durum bozukluğu, majör depresyon bozukluğu, distimi, premenstrüel disforik bozukluğu, maddeye/ilaca bağlı depresyon bozukluğu, diğer medikal şartlardan kaynaklanan depresyon bozukluğu, diğer belirtilen depresyon bozukluğu ve belirlenemeyen depresyon bozukluğu olarak sınıflandırılmıştır (APA, 2013, ss.159).

Depresyon semptomları. Depresyona dair klinik değerlendirmeler sonucunda, APD'nin belirlediği kriterler yukarıdaki gibidir ve DSM-V'te daha detaylı şekilde kriterlerin nasıl incelenmesi gerektiği, yapılan bilimsel çalışmalar ve bunların sonuçları da yer almaktadır.

Depresyon yaşayan birinin şüphesiz ki duygusal değişiklikler gösterdiği bilinmektedir (Comer, 2010, ss.242; Köroğlu, 2007, 2015, ss.39). Depresyon kişinin kendisini üzgün hissettiği ve keyifsiz olduğu bir durumdur (Beck ve Alford, 2009; Oltmanns ve Emery, 2012, ss.106; Oltmanns ve Neale, 2004, ss. 235; Köroğlu, 2007;). Bireyin yaşadığı duygusal semptom olarak kendisini berbat, perişan bir durumda, bir boşlukta ve aşağılanmış gibi hissetmesi örneklendirilebilir (Comer, 2010, ss. 242). Kişi ümitsiz, cesaretsiz ve ilgisiz bir ruh halindedir (Oltmanns, Martin, Neale ve Davison, 2003, ss.93). Depresyon olağan üzüntü ve keder halinden farklı olarak ilerleyen bir süreçtir. Üzüntülü bir kişinin durumu yakın çevresinin desteği ile zamanla düzelirken, depresyonda olan bireyin ise ailesinin ve arkadaşlarının ilgisi ve desteği işe yaramadığı gibi yakın çevresi kendini engellenmiş olarak bile hissedebilir. (Quinn, 2002, ss. 5). Ayrıca ağlama krizleri (Comer, 2010, ss. 243) mizah anlayışının kaybı (Quinn, 2002); ajitasyon, yoğun suçluluk duyguları ve karamsarlık (Beck ve Alford, 2009, ss.12); kolayca kızabilen ve gerilebilen bir ruh haline sahip olması (Köroğlu, 2015) durumlarının da görüldüğü bilinmektedir.

Davranışları açısından bakıldığında da depresyonda olan bir kişinin davranışlarında olumsuz değişiklikler gösterdiği bilinmektedir (Comer, 2010, ss.244; Köroğlu, 2015, ss.39). Geçmişte bakımlı olan ve dış görünüşüne önem veren biri, depresyonda olduğunda bunların hiçbirini önemsemez (Comer, 2010; Köroğlu,

2015 ss.39; Oltmans ve Neale, 2004, ss.235). Diş fırçalama, duş alma ve temiz, düzenli kıyafet giymek gibi günlük faaliyetleri yapmakta güçlük çekerler (Oltmans ve Emery, 2012, ss.107). Karşılıklı konuşmak gibi sıradan bir iletişim yolunun dahi yük olduğu, çok az sözcük ve monoton bir ses ile iletişim kurmanın tercih edildiği, hatta bazı durumlarda ise yerinde duramayan kişilerin gözlendiği ve ellerini avuşturarak sürekli gezinen, şikâyet ederek gezinen bireyler olduğu söylenebilir (Oltmans ve Neale, 2004, ss.235). Depresyon yaşayan bir kişi çoğu zaman daha az üretici ve daha az aktiftir (Comer, 2010, ss. 244) ve konsantrasyon eksikliği ve güçlüğü yaşamaktadır (Torun, 2017, ss.13).

Depresyon yaşayan kişinin bilişsel olarak olumsuz etkilendiği bilinmektedir. Beck özellikle bilişsel üçlü (cognitive triad) kavramıyla genel olarak kişinin kendi, dünya ve gelecek ile ilgili düşüncelerinin önemini vurgulamış (Beck ve Alford, 2009) ve depresyonun tedavisi ile ilgili çalışmalarının altyapısını bu bakış açısı doldurmuştur. Depresyonda olan birey irade felcine uğrar (paralysis of will) (Beck ve Alford, 2009, ss.226) ve işe gitmekten arkadaşlarıyla görüşmeye kadar, yemek yeme, cinsel istek gibi durumlarda sorun yaşar (Quinn, 2002, ss.243). Hatta bu yaşamın kalitesini düşüren sorunlara dayanamayıp intihar ile yüzleşen ve yaşamına son vermek isteyen depresyon hastası oranı bir hayli yüksektir (Beck ve Beck, 1973; Handley, Rich, Davies, Lewin ve Kelly, 2018; Minkoff, Bergman, Beck, Kovacs ve Weissman, 1975). Beck, Kovacs ve Weissman (1975) yaptıkları çalışmada da depresyondan intihara giden yolda umutsuzluğun önemli bir değişken olduğunu tespit etmişlerdir. Bu nedenle Beck bilişsel terapiyi geliştirmesiyle beraber kişilerin bilişsel yapılarını güçlendirerek, negatif duygulanımları değiştirmeye çalışarak, bireylerdeki umutsuzluk hissini yok ederek intihar gibi olumsuz yaşantılara yönelimini engellemeye çalışmıştır (Beck ve Alford, 2009, ss. 232). Sık karşılaşılan bir unsur da depresyonun bellek bozukluğuna sebep olabildiği ve bunun sonucu olarak da düşünce biçimini etkileyip sürecin beklendiği gibi çalışmasını engellediğidir (Köroğlu, 2015). Yapılan çalışmalarda karar verme kapasitesini de olumsuz etkilediği bilinmektedir (Hindmarch, Hotopf ve Owen, 2013). Köroğlu'nun (2007) da belirttiği gibi depresyon çok sık görülen bir rahatsızlık olmasına rağmen, zor tanınabilen bir rahatsızlıktır. Böylelikle depresyon rahatsızlığının semptomlarından biri olarak karşılaşılan davranışsal, duygusal, bilişsel ve bedensel değişikliklerin titizlikle incelenmesi önemli görülmektedir.

İlgili Araştırmalar

Alanyazında çocukluk ebeveynleştirilmesi kavramı ile ilgili çeşitli araştırmalar, araştırmancının değişkenleriyle ilgisine göre sınıflandırılarak aşağıda sunulmuştur.

Çocuklukta ebeveynleştirilme ve depresyon ile ilgili araştırmalar.

Alanyazında, ebeveynleştirilmenin depresyon ile ilişkisi olduğuna dair çalışmalar mevcuttur. Bu çalışmalar aşağıda kronolojik sıraya göre sunulmuştur.

Burton ve arkadaşlarının (2018) çocuklukta ebeveynleştirilme kavramını aracı değişken olarak ele aldığı; depresif belirtiler, iyi oluş ve ebeveyn davranışları arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada, katılımcı grubunu erken ergenlik dönemindeki 314 (159 kadın, 155 erkek) öğrenci oluşturmuştur. Araştırma sonucu, ebeveyn bağlılığı ve olumlu ebeveynlik davranışları ile iyi oluş arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Buna karşın, ebeveyn davranışları ile iyi oluş arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Depresyon belirtilerine yönelik analizlerde ise, ebeveynlik davranışları ile depresyon belirtileri arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulgusu elde edilmiştir. İyi oluş üzerinde, ebeveyn bağlılığı ve olumlu ebeveynlik davranışlarının etkisinde çocuklukta ebeveynleştirilmenin aracı rolüne yönelik yapılan analiz sonucuna göre ise, ebeveynleştirilmenin algılanan yarar alt boyutunun önemli bir aracı değişken olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca çocuklukta ebeveynleştirilmenin, depresyon belirtileri ve ebeveynlik davranışları arasındaki ilişkide de aracı değişken olduğu görülmektedir.

Derikozis ve Wingsiong (2017) yaptıkları çalışmada, çocukluk ebeveynleştirilmesi ile yetişkinlikteki depresyon ve kaygı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 175 (141 kadın, 34 erkek) üniversite öğrencisi ile yürütülen çalışmada, doğum sırasının da önemsendiği ve 72 kişinin ilk çocuk, 37 kişinin ortanca çocuk olduğu ve 66 çocuğun da üçüncü ve daha sonraki sırada olduğu belirtilmektedir. Psikolojik stressörleri stres, kaygı ve depresyon olarak belirlenen çalışmada, araçsal ebeveynleştirilme ile depresyon ve kaygı arasında anlamlı bir ilişki olduğu; duygusal ebeveynleştirilme ve adaletsizlik alt boyutlarının da, tüm değişkenler ile anlamlı bir ilişkisi olduğu analiz edilmiştir. İlk çocuklarda, adaletsizlik alt boyutu ile stres ve depresyon arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Ortanca çocuklarda, araçsal ebeveynleştirilme ve adaletsizlik boyutu ile depresyon

arasında pozitif olarak anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Üçüncü ve daha sonraki doğum sırasında olan kişilere bakıldığında ise, ebeveynleştirilmenin üç alt boyutunda, stres, depresyon ve kaygı ile pozitif olarak anlamlı bir ilişkisi olduğu analiz edilmiştir.

Yıldırım (2016) da ebeveynleştirilme ve aile öngörülemezliği ile depresyon, öfke, obsesif inanış biçimleri ve obsesif kompulsif belirtiler üzerine bir çalışma yürütmüştür. 371 (191 kadın, 180 erkek) üniversite öğrencisi çalışmaya katılmıştır. Bu çalışmada da çocuklukta ebeveynleştirilme kavramı, üç boyut ile ele alınmıştır: kardeş odaklı ebeveynleştirilme, ebeveyn odaklı ebeveynleştirilme ve algılanan yarar. Aile öngörülemezliği ve ebeveynleştirilmenin alt boyutları; depresyon, öfke, obsesif inanış biçimi ve obsesif kompulsif belirtiler üzerinde etkili olduğu belirtilmektedir. Erkek çalışma grubunda, aile öngörülemezliği ve ebeveynleştirilmenin, depresyon, obsesif inanışlar ve obsesif kompulsif belirtiler üzerinde etkili olduğu bulgusuna ulaşılmışken, Algılanan yarar (uyum) boyutunun kadın çalışma grubunda hiçbir bozukluğu etkilemediği öne sürülmüştür. Buna karşın, erkeklerde algılanan yarar (uyum) boyutunun depresyon üzerinde koruyucu bir niteliğe sahip olduğunu analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucunda, çocuklukta ebeveynleştirilme ile depresyon arasında bir ilişki olduğu ve ebeveynleştirilmenin depresyona etkisinin tespit edildiği görülmektedir.

Köyden (2015) de 203 (105 kadın, 98 erkek) üniversite öğrencisi ile çocuklukta ebeveynleştirilme olgusunun depresyon, kaygı, öfke ve obsesif inanış biçimleriyle ilişkisine bakmış; ebeveynleştirilmeyi ebeveyn odaklı, kardeş odaklı ve algılanan yarar (uyum) olarak üç alt boyutta ele alarak; psikolojik sorunları nasıl yordadığını analiz etmiştir. Bu çalışma kapsamında, Ebeveynleşme Envanteri'nin (Parentification Inventory; Hooper, 2009) Türkçe uyarlaması da 301 (142 kadın, 159 erkek) üniversite öğrencisi ile yürütülen çalışmada yapılmıştır. Yapılan açımlayıcı faktör analiz ile de özgün yapısı korunarak, üç faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Kadın katılımcılar için, ebeveyn odaklı ebeveynleşmenin daha etkili olduğu, obsesif inançları arttırdığını bulurken, erkekler için kardeş odaklı ebeveynleştirilmenin etkili olduğu, öfke duygusunun düzenlenmesini güçleştirdiğini tespit etmiştir. Algılanan yarar (uyum) boyutunda depresyon, kaygı ve öfke boyutları adına koruyucu olabileceğini göstermektedir.

Hooper ve ark. (2012), 54 ergen ebeveyn çift ile yaptığı çalışmada, kişilerin alkol kullanımı, depresif semptomları ve vücut toplam indeksleri ile çocuklukta ebeveynleştirilme arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Ebeveynlerin alkol kullanımı, depresif semptomları ve vücut kitle indeksleri (VKİ) ile çocukların alkol kullanımı, depresif semptomları ve VKİ arasında manidar ilişki bulmuşlardır (korelasyon katsayısı .29 ile .62 arasındadır). Çocuklukta ebeveynleştirilme ve ebeveyn VKİ ile ergenin depresif semptomları arasında pozitif bir korelasyon olduğunu bulmuşlardır. Ayrıca çocuklukta ebeveynleştirilmeyi moderatör değişken olarak belirleyerek incelemişlerdir. Çocuklukta ebeveynleştirilmenin, ebeveynin alkol kullanımı ile ergenin alkol kullanımı arasındaki ilişkide bir fonksiyona sahip olduğunu bulunmuştur. Buna karşın, ebeveynleştirilmenin, ebeveyn depresif semptomları ile ergenin depresif semptomları arasında da, ebeveynin VKİ ile ergenin VKİ'si arasındaki ilişkilerde de moderatör değişken olmadığı bulunmuştur. Sadece ebeveynin alkol kullanımı ile ergenin depresif semptomları arasındaki ilişkide moderatör değişken olduğu tespit edilmiştir.

Alanyazında, çocuklukta ebeveynleştirilme kavramının farklı ifade edildiği bilinmektedir ve erken yaşta bakımverme davranışları da ebeveynleştirilmiş çocuk kavramına temel oluşturabilmektedir. Bu bağlamda, Champion ve ark. (2009) da anneleri depresyon geçmişine sahip olan ergenler üzerine bir çalışma yürütmüşlerdir. Bakım verme davranışlarına yönelik, 72 anne ve çocukları ile, anne depresyonunun geçmişi, mevcut durumdaki anne depresyonu, davetsiz/bırakılan ebeveyn davranışları ve ergenlerin bakım veren davranışları incelenmiştir. Ayrıca, bu gençlerin uyumları aracı değişken olarak analiz edilmiştir. Ergenlerin bakımveren davranışları da iki açıdan değerlendirilmiştir: duygusal bakımveren davranışlarına ebeveyninin duygusal stresle ilgilenme örneklendirilebilirken, araçsal olarak da daha küçük kardeşiyle ilgilenme gibi davranışlar örnek verilebilir. Bakım vermenin ergenlerin depresyon ve kaygı düzeyleri ile ilişkisi, sadece depresyon geçmişi olan anneye sahip ergenlerde görülmektedir. Ayrıca regresyon analizinin sonucunda, depresyon geçmişi olan anneye sahip ergenlerin, duygusal ve araçsal olmayan bakım veren davranışları, ergenlerin kaygı ve depresyon belirtileri ve sosyal yetkinlik ile ilişkili olduğu görülmektedir.

Martin (1996) çocuklukta ebeveynleştirilme olgusunu incelendiği ve boşanmış bir aileye ya da boşanmamış bir aileye sahip 150 yetişkin ile yürüttüğü

alışmasında, anne ve kız çocuğu arasındaki ilişkiyi incelemiş; ebeveynleştirilme, içselleştirme ve ilişki problemleri üzerine bir araştırma yapmıştır. Duygusal ebeveynleştirilme kavramının ölçülmesi için 18 maddelik bir ölçek geliştirmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, boşanmış ailelerden gelen kadınlar arasında duygusal ebeveynleştirilme düzeyi anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Bunun aksine, araçsal ebeveynleştirilme puanlarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Ayrıca, duygusal ebeveynleştirilmenin, kız çocuğunun depresyonunda güçlü bir yordayıcı olduğu tespit edilmiştir. Buna ek olarak, duygusal ebeveynleştirilme ile depresyon, durumluk ve sürekli kaygı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu analiz edilmiştir. Kendini açma, arkadaşlık ilişkisinde çatışma yönetme ile duygusal ebeveynleştirilme arasında negatif bir ilişki olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle, duygusal ebeveynleştirilme yaşayan bireylerin daha sonraki yaşamlarında depresyona girme ihtimallerinin daha yüksek olduğu ifade edilmiştir.

Alanyazındaki çalışmalara bakıldığında, çocuklukta ebeveynleşme ile depresyon arasındaki ilişkide, ebeveynin kişisel özellikleri, ebeveynlik tarzı, kişilerin kendi kök ailelerine özgü değişkenler (kardeş sayısı, sosyo-ekonomik düzey, vb.) etkili olabilmektedir. Çocukluk ebeveynleştirilmesinin sonucu olarak bireylerin depresif belirtileri göstermeleri muhtemeldir.

Çocuklukta ebeveynleştirilme ve evlilik doyumu ile ilgili araştırmalar.

Evlilik ve ebeveynleştirilme kavramlarını bir arada ele alan bir çalışmaya rastlanmamış olmakla beraber romantik ilişkiler ile ebeveynleştirilme üzerine çalışmalar mevcuttur. Bu bölümde daha çok evlilik doyumu ile bireylerin kişisel-ailesel özellikleri üzerine yapılan çalışmalar yer almaktadır.

Bagget, Shaffer ve Muetzelfed (2015), 542 kadın niversite öğrencisiyle yürüttüğü çalışmada, çocuklukta ebeveynleştirilme ile romantik ilişki doyumu ve güvensizliği arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Kız çocuklarının babasıyla olan ilişkisinden kaynaklanan ebeveynleştirilmesinin, yetişkin romantik ilişkisindeki doyuma etkisine bakılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre baba kaynaklı ebeveynleştirilme ile romantik ilişki doyumu arasında negatif yönde manidar bir ilişki olduğu görülmüştür. Başka bir ifadeyle, kız çocuklarının babası ile ilişkisinden kaynaklı ebeveynleştirilme düzeyi arttıkça romantik ilişki doyumu düşmektedir. Romantik ilişki doyumu ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiye de bakılmış ve güvensiz bağlanma ile romantik ilişki doyumu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki

tespit edilmiştir. Ayrıca romantik ilişki ile ebeveynleştirilme arasındaki ilişkide bağlanma stillerinin de aracı olduğu analiz edilmiştir. Babanın kalıcı rahatsızlığı olması, kaçınmacı bağlanma stili moderatörü olarak analiz edilmiştir. Babasının kalıcı rahatsızlığı olduğunu dile getiren kişilerde, kaçınmacı bağlanma stili ile ebeveynleştirilme düzeyi arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir.

Çocuklukta ebeveynleştirilmiş bireylerin evliliği ile bir çalışmaya rastlanmamış olup çiftlerin evlilik yaşantısı ile çiftlerin çocuklarının ebeveynleştirilmesi arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalara rastlanmaktadır. Peris, Goeke-Morey, Cummings ve Emery (2008) de 83 evli çift ve onların çocukları (ortalama yaşı 15,26 olan 41 kız, 42 erkek çocuk) ile yürüttükleri çalışmada, ebeveynlerin evlilik yaşantısı ile çocuklarının ebeveynleştirilme durumlarını incelemişlerdir. Çocuklardan kendi beyanlarına dayanarak ebeveynleştirilme düzeyleri belirlenmiş, çiftlere uygulanan ölçek ile evlilik çatışması düzeylerine bakılmıştır. Araştırma sonuçları çocuklukta ebeveynleştirilmenin evlilik çatışması, tehdit algıları, ebeveyn-çocuk ilişkisindeki düşük içtenlik ve gençlerin evlilik çatışmasına müdahale etme eğilimi ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Başka bir ifadeyle, evliliklerinde çatışma yaşayan bireylerin çocuklarının, ebeveynleştirilme düzeyleri de yüksektir. Ayrıca, çocukların ileriye yönelik evlilik ile ilgili algılarının da ebeveynlerinin evlilik kalitesine göre değiştiği görülmektedir.

Bireylerin ebeveynlerinin evlilik doyumları kendi gelişim serüvenlerini de etkileyebilmektedir. Feldman, Fisher ve Seitel (1997), boylamsal bir çalışma ile, ebeveynlerin evlilik doyumlarının çocukların uyumunda nasıl bir etkiye sahip olduğunu ve evlilik doyumunun aile bağlılığı/yakınlığı aracılığıyla etki edip etmediğini araştırmışlardır. 172 ergen ile yürütülen çalışmanın ilk verileri 13-18 yaşlarında toplanırken, ikinci verileri 6 yıl sonra toplanmıştır. Veri toplama çalışmalarının tamamında, çocukların duygusal ve fiziksel sağlığına ilişkin, ebeveynlerin de evlilik doyumuna ilişkin bilgi toplanmıştır. İlk ölçümde çocukların aile bağı ve yakınlığı ile ilgili ayrıca ikinci veri toplama sürecinde anne ve baba ile ilgili nasıl hissettiğine dair bilgiler toplanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, 6 yıllık ara boyunca, ergenlerin fiziksel ve duygusal sağlığını yordamada, annelere ait evlilik doyumu babalara ait evlilik doyumundan daha etkilidir. Ayrıca, çocuklardan alınan ilk veriler ile 6 yıl sonra alınan verilerin eş değerlendirmesine göre, genç yetişkin dönemine ait sonuçlarında (son toplanan veriler), ebeveynlerinin evlilik doyumunu daha iyi yordamaktadır.

Başka bir ifadeyle, genç yetişkinlik verilerinde, ebeveynlerin evlilik doyumunun etkisi daha net bir şekilde görülebilmektedir.

Woszidlo ve Segrin (2013), evliliğinde ilk 5 yılında olan 186 çift ile yürüttükleri çalışmada, yaşanan stresli olaylar, çiftlerin nevrozizm düzeyleri ve çiftlerin ortak problem çöze becerileri ile evlilik doyumları arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Eşlerin meslekleri, ev - iş arasındaki bağlantı ve aile stresi ile düşük evlilik doyumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Eşlerin kendi aile stresi ile eşlerine ait evlilik doyumu arasında da negatif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Başka bir ifadeyle, kişinin kök aile stresi yükseldikçe, evlilik doyumu düzeyi de düşmektedir. Ayrıca, hem evlilik doyumu ve nevrozizm hem de stresli olaylar ve evlilik doyumu kısmen hem kadının hem de erkeğin ortak problem çözme becerisini açıklamaktadır. Araştırma sonuçları, birlikte problem çözebilme becerisinin, yeni evlenen çiftlerin stresli yaşantıları ve evlilik doyumu düzeyleri üzerinde önemli bir rolü olabileceğini belirtmektedir.

Zhang, Fan ve Yip'in (2016), Hong Kong Aile Planlama Derneği'nin katkılarıyla 2976 çiftle birlikte 2002 ile 2012 yılları arasında, beş yılda bir elde ettikleri verilerle yürüttükleri trend çalışmasında, makrososyal değişimler ile evlilik doyumu arasındaki ilişki belirlenmeye çalışılmıştır. Veriler yüz yüze görüşmeler ile elde edilmiştir. Erkeklerin %85'i ve kadınların da yaklaşık %80'i evliliklerinde doyuma ulaştıklarını, mutlu olduklarını belirtmişlerdir. Bazı alt gruplar dışında, 2002 ile 2012 yılları arasındaki çiftler ile elde edilen verilerde anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. 45-49 yaşlarında olan, çalışan ve aylık geliri 25.000 HKD ve 39.999 HKD olan erkeklerin, evlilik doyumunda düşme gözlenmiştir. Kadınlarda da, ilk okul ya da daha alt eğitim düzeyine sahip olanlarda, bu süreç içinde evlilik doyumlarında düşme saptanmıştır. Ayrıca, işsiz olan erkeklerin evlilik doyumuna ilişkin daha duyarlı olduğu görülmüştür. Aileyle ilgili sorunlara ilişkin çiftlerin 1/3'ünden daha azı profesyonel bir desteğe ihtiyaç duymuştur. Profesyonel destek alınan konuları ise çiftlerin kendi arasındaki çatışmaları ve ev-iş dengesizliğinden kaynaklanan sorunları oluşturmaktadır.

Evlilik doyumu araştırmalarında ailenin psikolojik iyi oluşu ve çiftlerin kendilik algılarının da önemli olduğu söylenebilir. Schultz ve Schultz (1989) aile iyi oluşu ile kişilerin benlik kavramı ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi, daha önce evlilik yapmış 40 çift (çiftlerin önceki ilişkilerinden en az bir çocuğu vardır) ile yürüttüğü çalışmada

incelemiştir. Araştırma sonuçları evlilik doyumu ile benlik kavramı arasında pozitif bir ilişki olduğunu sunmuştur. Kişilerin problem çözme becerisi, uyumları, öz-saygısı, iletişim becerisi gibi özellikleri ile evlilik doyumu ve aile iyi oluşu arasında da pozitif anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Buna karşın, kişilerin inançları ve değerleri ile benlik kavramı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilirken, aile iyi oluşu ile anlamlı bir ilişkisi olduğu görülmüştür.

Alanyazına bakıldığında, evlilik doyumu kök aileye ait özellikler ve bireysel özellikler ile ilgili değişkenler açısından incelenmiş, kesitsel veya boylamsal çalışmalara, hatta trend çalışmalara rastlanmıştır. Bireyin ruh sağlığını destekleyen kişisel ve ailesel değişkenlerle evlilik doyumu arasında olumlu ilişkiler olduğu söylenebilir. Başka bir ifadeyle, çiftlerin güçlendirilmesi ile evlilik doyumlarının da yükselebileceği öngörülebilir.

Çocuklukta ebeveynleştirilme ile ilgili diğer araştırmalar. Çocuklukta ebeveynleştirilme kavramının alanyazında bireylerin kişisel ve ailesel özellikleri, ebeveyn özellikleri ve ebeveynleriyle ilişkileri açısından ele alındığı görülmektedir. Özellikle, ebeveynlerinin özellikleri açısından bireylerin çocuklukta ebeveynleştirilmesi üzerine yapılan çalışmalar da alanyazında sıklıkla yer almaktadır. Pasternak ve Schier (2012), alkolik ebeveyne sahip 60 kişi (deney grubu) ile ebeveyni alkolik olmayan 60 kişi (kontrol grubu), toplamda 120 kişilik bir çalışma grubu ile yürütülmüştür. Deney grubu Varşova'da Aile Psikolojik Danışmanlığı Rehabilitasyon Merkezi'nde grup terapisine devam eden kişilerden seçilmiştir. Kontrol grubu ise Maria Cruie Varşova Okulu'nda turizm ve pedagoji bölümünde öğrenim gören kişilerden seçilmiştir. Katılımcılar en az 18 yaşında olup alkolik ebeveyne sahip olan ya da sahip olmayan olarak sınırlandırılmıştır. Araştırma sonucunda ise, ebeveyni alkolik olan kişilerin ebeveynleştirilme düzeyleri, kontrol grubundan manidar olarak farklıdır ve alkolik ebeveyne sahip olmak, ebeveynleştirilmeyi etkilemektedir.

Tomeny, Barry, Fair ve Riley (2017) de otizmlili kardeşe sahip 41 yetişkin bireyin çocuklukta ebeveynleştirilme düzeylerini incelemişlerdir. Bireylerin çocukluk döneminde farklı ebeveynleştirilme türlerinin nasıl geliştiği, kardeş ilişkisine yönelik tutumları ve otizmlili kardeş ile birlikte olmanın getirdiği stres faktörleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda, otizmlili kardeşi olan bireylerin ebeveyn yoğunluklu gelişen ebeveynleştirilme düzeyi ile kaygı ve stres arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu

görülmüştür. Kardeş odaklı ebeveynleştirilme düzeyi ile stres arasında pozitif bir ilişki olmakla beraber kardeş ilişkisine yönelik de pozitif tutumun daha yüksek olduğu analiz edilmiştir. Demografik değişkenler ve ebeveynleştirilme türleri açısından yapılan diğer analizlerde ise, ebeveyn odaklı ebeveynleştirilme sadece stresin yordayıcısıyken, kardeş odaklı ebeveynleştirilme de pozitif kardeş ilişkisi tutumunun yordayıcısıdır.

Hooper, Tomek, Bond ve Reif (2015) Nationwide Üniversitesi'nden 977 (791 kadın, 185 erkek) üniversite öğrencisiyle yürüttükleri çalışmada, etnisite ve ırk, cinsiyet, psikolojik işleyiş ve çocuklukta ebeveynleştirilme değişkenleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Bütün katılımcılardan çocukluk ebeveynleştirilmesine dair hikayelerini almışlardır ve psikolojik iyi oluş, depresif belirtileri ve travma sonrası gelişimleri açısından değerlendirmişlerdir. Irk/etnisite ve cinsiyet açısından manidar bir farklılık bulmuşlardır. Buna göre erkek katılımcıların çocuklukta ebeveynleştirilme düzeyleri kadınlara göre daha yüksektir. Irk/etnisite açısından değerlendirildiğinde ise, Siyah Amerikalılar ve Latin Amerikalılara göre, Beyaz Amerikalılar daha düşük ebeveynleştirilme düzeyine sahiptir. Ayrıca çocuklukta ebeveynleştirilme düzeyi açısından Siyah ve Latin Amerikalılar arasında fark bulunmamıştır. Latin Amerikalılar'ın pozitif psikolojik kazanım açısından ebeveynleştirilmeden fayda sağladığı analiz edilmiştir. Ama bu durumun Beyaz ve Siyah Amerikalılar için geçerli olmadığı tespit edilmiştir.

Sang, Cederbaum ve Hurlburt (2014), 176 HIV taşıyıcı anne ve kız çocuğu çifti ile yürüttükleri çalışmada, yapısal aile sistemi teorisi bakış açısıyla, ebeveynleştirilme, cinsel birleşme ve madde kullanımı arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Verileri kesitsel ve çapraz kuşak çalışması yöntemiyle elde edilmiştir. Annelerin yaş ortalaması 40,89 iken, kız çocuklarının 15,80'dir. Çocuklukta ebeveynleştirilme düzeyi yüksek olan kız çocuklarının, ebeveynleştirilme düzeyi düşük olan kız çocuklarına göre cinsel birliktelik kurma eğilimi daha düşüktür. Buna karşın, kız çocuklarında daha önce cinsel deneyimi olması durumu ile madde bağımlılığı değişkenlerinin, ebeveynleştirilme ile anlamlı bir ilişkisi olmadığı tespit edilmiştir. Ebeveyn izlemesinin, çocuklukta ebeveynleştirilme ile ergen riski arasındaki ilişkide ayarlayıcı bir değişken olmadığı tespit edilmiştir. Yapısal aile sistemleri teorisine göre negatif etkisi öngörülen

çocuklukta ebeveynleştirilmenin, düşük gelirli etnik azınlık olan ergen kız çocuklarının riskli davranışlara uyumunda bir ilişkisi olmadığı analiz edilmiştir.

Fitzgerald ve ark. (2008), çocuklukta ebeveynleştirilmenin çocukluk cinsel istismarı, aile risk faktörleri (ebeveynin psikopatolojik durumu, ebeveynin hasta olması, aile içi şiddet) açısından değerlendirilmesini, 499 kadın üniversite öğrencisi ile yürüttükleri çalışmada ele almışlardır. Aile risk faktörleri ve cinsel istismar geçmiş, hayat deneyimleri envanteri aracılığıyla elde edilmiştir. Katılımcıların çocukluk cinsel istismarının, aile risk faktörlerinin ve ebeveynleştirilme düzeylerinin, bireylerin psikolojik uyumu üzerindeki etkisi yapısal eşitlik modellemesi aracılığıyla incelenmiştir. Araştırma sonucunda ise, çocukluk cinsel istismarı ve aile risk faktörleri bağımsız olarak ve direkt psikolojik uyumsuzluğu yordamaktadır. Başka bir ifadeyle, çocukluk cinsel istismarı ve aile risk faktörleri olması, psikolojik uyumun gerçekleşmesini zorlaştırmaktadır. Ayrıca çocuklukta ebeveynleştirilme ile psikolojik uyum arasında düşük düzeyde ilişki tespit edilmiştir. Ek olarak, aile risk faktörleri, çocuklukta ebeveynleştirilmenin oluşmasına sebep olmaktadır. Çocukluk istismarı ile ebeveynleştirilme arasında anlamlı bir ilişki saptanamamıştır.

Brunett ve ark. (2006) ise, ayakta tedavi gören madde bağımlısı 123 kişiyle (66 kadın, 57 erkek) yürüttükleri çalışmada, regresyon analizi ile çocuklukta ebeveynleştirilmeyi açıklayan değişkenleri analiz etmişlerdir. Yapılan regresyon analizi sonucuna göre, cinsiyet, ırk/etnisite, gelir ve ebeveynin alkol/madde bağımlısı olması, ebeveynleştirilmeyi %17 oranla açıklamaktadır. Ebeveynin alkol/madde bağımlısı olması, ebeveynleştirilmesini etkilemektedir ve diğer sosyo-demografik değişkenlerin varlığı ise artırmakta ya da düşürmektedir. Başka bir ifadeyle, diğer değişkenlerin sabit olduğu durumda, gelir düzeyinin yüksek olması, ebeveynleştirilme düzeyini düşürmekteyken, gelir düzeyinin düşük olmasında ise ebeveynleştirilme düzeyi yükselmektedir.

Kötü bir ortamda büyüyen kişilerin çocuklukta ebeveynleştirilmesi üzerine yapılan çalışmalar da alanyazında görülmektedir. Godsall, Jurkovic, Emshoff, Anderson ve Stanwyck (2004) ise, kötü şartlarda yetişen bireylerin pozitif yönlerini incelemişlerdir. 1991 ile 1994 yılları arasında, 10 ile 18 yaşlarındaki çocukları izlemiştir. Bu çocuklar yanlış alkol kullanımı olan ebeveyne sahip ve yanlış alkol kullanımı olmayan ebeveyne sahip çocuklar olarak belirlenmişlerdir. Katılımcılar, çocuklukta ebeveynleştirilme düzeyi ile öz-benlik düzeyi açısından

değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda, ebeveyni alkolik olan çocukların, ebeveyni alkolik olmayanlara göre çocuklukta ebeveynleştirilme düzeyleri daha yüksektir. Yapılan hiyerarşik regresyon analizine göre ise, ebeveynin kötü alkol kullanımı, öz-benlik kavramında küçük fakat anlamlı bir etkiye sahip olsa da çocuklukta ebeveynleştirilmenin analize dahil edilmesiyle değişkenin etkisi azalmıştır. Diğer bir taraftan ise, yanlış alkol kullanımı olan ebeveyne sahip olma ile öz-benlik arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken, çocuklukta ebeveynleştirilme ile anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Shifren (2001) de bu doğrultuda, erken bakımverme davranışının doğduğu ve ebeveynleri içinde madde bağımlılığı, kalıcı rahatsızlığı olan biriyle yaşama ile yetişkin depresyonu arasındaki ilişkiyi 12 katılımcı ile ABD’de nitel bir yöntemle incelediği çalışmada, yarı yapılandırılmış bir telefon görüşmesiyle yürütmüştür. Katılımcıların 21 yaşına kadar, en az bir ebeveynine bakımvermesi (yemek yedirme, giydirme, duş aldırma vb.) gerekmektedir. 23 yaşından 58 yaşına kadar olan çalışma grubuna, önceki bakımverme deneyimleri ve şu anki ruhsal sağlıkları ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Araştırma sonuçları, madde bağımlılığından demansa kadar rahatsızlığı olan bir ebeveynine bakan kişilerin daha pozitif bir ruh sağlığına sahip olduğunu belirtmektedir. Sadece iki kişi, klinik depresyon belirtileri göstermektedir. Buna ek olarak, çalışma erken yaşta bakımvermenin negatif bir sonucu olmadığını göstermektedir.

Cahse, Deming ve Wells (1998), alkolik ebeveyne ya da alkolik olmayan ebeveyne sahip 360 (125 erkek, 235 kadın) psikoloji öğrencisi ile yütürükleri çalışmada, kişilerin akademik başarılarını, kök ailelerindeki ebeveynleştirilmiş rolleri bağlamında incelemişlerdir. Düşük akademik başarıya sahip kişilerin daha fazla bakımveren sorumlulukları olduğu analiz edilmiştir. Buna ek olarak, düzenli bir eğitim programına devam ederken aileleriyle ilgili daha fazla endişeleri olduğu tespit edilmiştir. Öğrenimleri boyunca ailelerinin beklentilerini karşılama ile ilgili kaygılarını olduğu görülmektedir. Ayrıca, alkolik ebeveyne sahip olan katılımcıların ebeveynleştirilme düzeyleri, ebeveyni alkolik olmayan kişilere göre daha yüksek çıkmıştır. Araştırma sonucuna bakıldığında, ebeveynlerden birinin alkolik olması, o aile içinde büyüyen kişilerin çocuklukta ebeveynleştirilmiş olduğu ve rol/sorumluluk açısından ebeveynine ait rolleri aldığı söylenmektedir.

Goglia, Jurkovic, Burt ve Burge-Callaway (1992), 200 kişilik geniş bir havuzdan, (ebeveynlerine göre doldurulan) Alkoliklerin Çocuklarını İzleme Testi ve California Kişilik Testi sonucuna göre, 30 kadın ve 30 erkek ile oluşturulan deney grubu ile hiç alkolik olmamış ve tanı almamış 30 erkek ve 30 kadından oluşan kontrol grubu ile yürüttükleri çalışmada, bireyleri kuşaksal olarak sınır bozulmaları açısından değerlendirmişlerdir. Çocuklukta ebeveynleştirilme düzeyine göre anlamlı bir farklılık görülmesine karşın, cinsiyet açısından bir farklılık tespit edilmemiştir. Ebeveyni alkolik olan kadınların, diğer bütün gruplardan daha yüksek ebeveynleştirilme puanına sahip olduğu analiz edilmiştir. Ebeveyni alkolik olan erkeklerin çocuklukta ebeveynleştirilme düzeyleri ise kontrol grubundaki kadınlardan anlamlı olarak yüksekken, erkeklerin kendi grupları arasındaki farklılık anlamlı değildir.

Türkiye alanyazınına bakıldığında ise çocuklukta ebeveynleştirilme ile ilgili sınırlı sayıda çalışmanın olduğu söylenebilir. Akün (2017) çocuklukta ebeveynleştirilme deneyimlerinin özellikleri ve kişilerdeki etkileri üzerine derleme çalışması yapmıştır. Çocuklukta ebeveynleştirilme kavramının farklı teoriler açısından nasıl tanımlandığını açıklayarak çocuklukta ebeveynleştirilmenin birey üzerindeki olumlu ve olumsuz sonuçlarına değinmiştir. Buradan hareketle, çocuklukta ebeveynleştirilmenin oluşmasına sebep olan risk faktörlerinin altı çizilmiştir. Ayrıca, çocuklukta ebeveynleştirilmenin aracı değişken ve düzenleyici değişken olarak nasıl ele alındığı sunulmuştur. Çalışmanın sonucunda, çocuklukta ebeveynleştirilme kavramının çocuğun gelişiminde olumsuz etkileri olduğu görülmüştür. Ebeveyne ait rollerin ve sorumlulukların üstlenmesiyle kendi bireysel gelişimini aksatması ve ihtiyaçlarının farkında bile olamaması nedeniyle yetişkinliklerinde de olumsuz kişilik örüntüleri ve psikopatoloji ile karşılaşabileceklerinin altı çizilmiştir.

Ayrıca Emre (2016) de çocuklukta ebeveynleştirilmiş çocukların nasıl bir süreç yaşadığına ve bu sürecin birey üzerindeki etkilerini derleme çalışması ile göstermiştir. Çocuklukta ebeveynleştirilme üzerine durularak çocukların gelişim sürecine negatif etkilerine odaklanılmıştır. Ebeveynlerinin rollerini ve sorumluluklarını üstlenen çocukların davranışı “fedakarlık” olarak ele alınmıştır. Çocuklukta ebeveynleştirilmenin patolojik bir duruma evrilmesinin kritiği yapılarak engellenebilirliği üzerine durulmuştur. Risk grupları üzerinde değinilerek ailelere ve

üyelerine psikolojik ve sosyolojik desteklerin sunulmasının önem art ettiği belirtilmiştir. Araştırmanın sonucunda, sorunlu evlilik yaşantısının olduğu evlerde büyüyen çocukların ve kronik hastalığı ya da madde bağımlılığı olan ebeveynlerin çocuklarının risk altında oldukları belirtilmiştir. Ayrıca, çocuklukta ebeveynleştirilmiş çocukların gelişimsel olarak olumsuz etkilendikleri görölmüştür. Buna karşın, çocuğun aile içinde birtakım sorumlulukları ve ödevleri olmasının olumsuz değerlendirilmemesi gerektiğinin de altı çizilmiştir. Bunun olumluya dönmesinde ebeveynin desteğinin ve takdirinin önemli rol oynadığı sonucuna varılmıştır.

Araştırma sonuçları incelediğinde, çocuklukta ebeveynleştirilme kavramı alanyazında psikoanalitik kuramı temel alarak ve değerik psikodinamik tanımlamalar açısından, psikososyal bir gelişimi ifade eden bir kavram olarak araştırılmıştır. Nesne ilişkileri kuramı baz alınarak ve kendilik gelişimine dayanan araştırmalar da vardır. Çocuklukta ebeveynleştirilme kavramının, tek ebeveynli, sosyoekonomik açıdan düşük olan, ebeveynlerden birinin madde bağımlılığı ya da kronik rahatsızlığı olan ailelerde oluşma ihtimalinin yüksek olduğu görölmektedir. Araştırma sonuçlarında, ebeveynleştirilmiş çocuğun yetişkinlik döneminde de ruhsal açıdan olumsuz örüntülere sahip olabileceği görölmüştür.

Bölüm 3

Yöntem

Bu çalışmada yetişkinler için 'ebeveynleştirilme' düzeylerini ölçen bir ölçme aracının geliştirilmesi ve bu geliştirilen ölçeğin de kullanıldığı, evli bireylerin ebeveynleştirilme, evlilik doyumu ve depresyon düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle, yapılan çalışmalar Çalışma I ve Çalışma II olarak ayrı ayrı ele alınacaktır. Araştırmının bu bölümünde sırasıyla araştırmının yöntemi, çalışma grubu, çalışmada kullanılan veri toplama araçları, veri toplama süreci, toplanan verilerin işlenmesi ve verilerin analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Tablo 1

Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler (Çalışma-II'ye ait çalışma grubu)

		Frekans (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	244	40,9
	Kadın	353	59,1
Yaş	29 ve altı	123	20,6
	30 – 39	238	39,9
	40 – 49	134	22,4
	50 ve daha üstü	102	17,1
Meslek	akademisyen	21	3,5
	işçi	118	19,8
	avukat	6	1,0
	banka çalışanı	9	1,5
	asker	4	0,7
	memur	95	15,9
	doktor	5	0,8
	emekli	30	5,0
	iş insanı	47	7,9
	ev hanımı	145	24,3
	işsiz	7	1,2
	mühendis	18	3,0
	öğretmen	92	15,4
Evlilik süresi	5 yıl ve daha az	177	29,6
	6 – 15 yıl	199	33,3
	16-25 yıl	124	20,8
	26 yıl ve üstü	97	16,2
Çocuk sayısı	yok	90	15,1
	1 çocuk	270	45,2
	2 çocuk	145	24,3
	3 çocuk ve daha fazla	92	15,4

Araştırma gereği iki ayrı çalışma grubu ile çalışılmıştır. Araştırmının birinci bölümünde ölçek geliştirme çalışması gereği Ankara'da yaşayan yetişkinlere

ulaşılmıştır. Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeği- Yetişkin Formu'nun (EÇÖ-Y) geçerlik ve güvenilirlikleri çalışmaları 705 kişi (510 kadın, 195 erkek) ile yürütülmüştür. Test-tekrar test güvenilirlik analizi yöntemi için de 39 üniversite öğrencisi çalışmaya katılmıştır.

Araştırmanın ikinci bölümünde geliştirilen ölçek ve diğer veri toplama araçları kullanılarak Ankara'da yaşayan 671 (265 erkek, 406 kadın) evli bireyden veri toplanmıştır. Toplanan verilerin analize alınabilmesi için '*bir yıldan uzun süredir evli olma*' şartı belirlenmiştir. Bu nedenle, ölçeğin ilk alt ölçeğine yönelik analiz 597 evli bireyden (244 erkek, 353 kadın), ikinci alt ölçeğine yönelik analiz ise 556 evli bireyden (231 erkek, 325 kadın) toplanan veriler üzerinde yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, uygun örnekleme (convenience sampling) yöntemi seçilerek tasarlanmıştır. Kolay ulaşılabilirliği nedeniyle avantaja sahip olmasına karşın, evrene genellenebilirliği yönüyle de bir dezavantaja sahip olduğu ve evrene genellemek gerektiği bilinmektedir (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2012, ss.99). Çalışma-II'ye ait katılımcıların demografik bilgileri tablo 1'de verilmiştir.

Veri Toplama Süreci

Veri toplama süreci, araştırma iki basamak olacak şekilde kurgulanmış ve bu bölümde Çalışma I, Çalışma II şeklinde tanıtılmıştır.

Çalışma I

Bu bölümde EÇÖ-Y'nin geliştirilmesi aşamasında öncelikle verilerin toplanmasına başlamadan önce, Hacettepe Üniversitesi Etik Kurul Komisyonu'ndan alınması gereken izinler alınmıştır (EK-3).

Daha sonra, pilot uygulaması yapılan formda toplam 62 madde (genel ebeveynleştirilme boyutu 45, kardeş odaklı ebeveynleştirilme boyutu 17 madde) yer almıştır. Pilot uygulama esnasında ölçeği dolduran kişilerin 18 yaşından büyük olmaları ve üniversite öğrencisi olmamaları dikkate alınmıştır. Verileri toplama sürecinde veri kaybını önleyebilme adına, uygulama formunun içine ters (reverse) maddelerin yanı sıra, 'Bu maddeyi okuyorsanız 2 seçeneğini işaretleyiniz' şeklinde bir Kontrol maddesi eklenmiş ve uygun işaretleme yapılmayan formlar analize dahil edilmemiştir. 465 veri toplanmış olmasına karşın, ölçeği doğru ve uygun biçimde yanıtlayan 424 kişiye (307 kadın, 117 erkek) ait veriler ile analizler yürütülmüştür.

Kardeş odaklı ebeveynleştirilme kısmında ‘en az bir kardeşe sahip olmak’ şartı olduğu için, bu kısımda katılımcılar içerisinde 380 kişiye (276 kadın, 104 erkek) ait veriler ile analizler yapılmıştır.

Ölçeğin diğer geçerlik ve güvenirlik analizleri için veri toplama sürecine devam edilmiş ve 281 (203 kadın, 78 erkek) kişilik ayrı bir çalışma grubu ile analizler yapılmıştır. Bu adımda kullanılan uygulama formu, ilk adımdaki geçerlik ve güvenirlik çalışmaları sonucunda elde edilen 32 maddeden (genel ebeveynleştirilme 22 madde, kardeş odaklı ebeveynleştirilme 10 madde) oluşan ölçeğin nihai formudur.

Çalışma II

Bu bölümde geliştirilen ölçekten ve diğer değişkenleri ölçen ölçeklerden oluşan verilerin toplanma süreci yer almaktadır. Evli olduklarını beyan eden kişilerin (597 evli birey- (244 erkek, 353 kadın)) en az bir yıldır evli olması şartı aranmış ve bu şartı karşılamayan kişilerin verileri analize dahil edilmemiştir.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama araçları, araştırmanın amacına uygun ve yöntemine göre seçilmiştir ve aşağıda bilgileri yer almaktadır.

Kişisel bilgi formu. Çalışma I kapsamında katılımcılardan sadece cinsiyetlerine yönelik bilgileri alınmıştır. Çalışma II kapsamında ise araştırmacı tarafından oluşturulan formda, katılımcıların bireysel ve ailesel niteliklerine yönelik sorulara yer verilmiştir. Bireylerin ailesel niteliklerinden, anne ve babanın halen yaşıyor olup olmaması, anne ve babanın birbiriyle aynı şehirde yaşayıp yaşamama durumu, anne ve babanın çalışıp çalışmaması, anne ve babanın eğitim düzeyi, aile içinde herhangi bir rahatsızlığı olan birinin olup olmadığı, ebeveynlerinden birinin madde bağımlılığı olup olmadığı durumu, çocukluk döneminde ebeveynleriyle geçirdiği zaman değişkenlerine yönelik sorular yer almıştır. Bireylerin kişisel niteliklerine ilişkin ise, cinsiyeti, mesleği, eşinin mesleği, ekonomik durumu, ücretli bir işte çalışma/çalışmama durumu, sahip olunan kardeş sayısı, kardeşler içerisindeki sırası, doğup büyüdüğü yeri, evlilik süresi, çocuk sahibi olup olmaması ve aile bütçesine katkıda bulunup/bulunmaması değişkenleri ile ilgili sorular yer almıştır. Kişisel Bilgi Formu EK-1’de gösterilmiştir.

Ebeveynleştirilmiş çocuk ölçeği- yetişkin formu (EÇÖ-Y). Araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan ölçek ile ilgili bilgilere, bulgular kısmında detaylı şekilde yer verilmiştir. Ölçeğe ait maddelerin bir kısmı Ek-2’de gösterilmiştir. Ayrıca geliştirilen ölçeğin, Çalışma II kapsamında evli bireylere yönelik tarama çalışmasında iç tutarlık (Cronbach alpha) katsayısı .86 (ilk alt ölçek: genel ebeveynleştirilme) ve .89 (ikinci alt ölçek: kardeş odaklı ebeveynleştirilme) olarak bulunmuştur.

Beck depresyon ölçeği (BDÖ). Bireylerin depresyon düzeyini ölçmek için Beck (1961) tarafından geliştirilen; Hisli (1989) tarafından Türkçe’ye uyarlaması yapılan BDÖ kullanılmıştır. Her bir maddede kişilerin ruh hallerini yansıtan dört cümle verilmiş ve bu ruh halleri içindeki dört seçenekten son bir hafta içindeki durumları göz önünde tutarak uygun olan ifade işaretlenmektedir.

Ölçeğin iç tutarlılık (Cronbach alfa) katsayısı .80 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca bu çalışmada iç tutarlık katsayısı (Cronbach alpha) .88’dir. Ölçeğin benzer ölçek geçerliği MMPI-D skalası ile analiz edilmiş ve Pearson korelasyon katsayısı $r=.50$ olarak bulunmuştur. Bu katsayı batıda yapılan birçok çalışmada da $r=.41$ ile $r=.75$ arasında bir değer almıştır. Ayrıca testi yarılama güvenilirliği katsayısı $r=.74$ olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin geçerlik katsayısı $r=.63$ olarak bulunmuştur. BDÖ’nün tüm grup ile yapılan faktör analizinde açıkladığı toplam varyans %58 olarak saptanmıştır (Hisli, 1989).

Kişilerin depresyon düzeylerini ölçmek Türkçe’ye Hisli (1989) tarafından uyarlanan 4’lü Likert tipi bir ölçek olan BDÖ, 21 maddeden oluşmaktadır. Örnek olarak:

- 1) *a. Kendimi üzgün hissetmiyorum*
- b. Kendimi üzgün hissediyorum*
- c. Her zaman için üzgünüm ve kendimi bu duygudan kurtaramıyorum*
- d. Öylesine üzgün ve mutsuzum ki dayanamıyorum*

şeklinde olan maddelerden oluşmaktadır ve 0 ila 3 arasında likert olarak puanlanmaktadır. 0 – 9 puan “depresyonsuz”; 10 – 15 puan “hafif depresyon”; 16 – 23 puan “orta derecede depresyon” ve 24 – 63 ise “ciddi derecede depresyon” olarak tanımlanmıştır (Bryson, 1984 akt. Hisli, 1989).

Evlilik doyumu ölçeği (EDÖ). Katılımcıların evlilik doyumunu ölçmek için Çelik ve Yazgan-İnanç (2009) tarafından geliştirilmiş olan 5'i olumlu, 8'i olumsuz toplam 13 madde ve 3 faktörlü olan Evlilik Doyumu Ölçeği (EDÖ) kullanılmıştır. Her faktör bir alt ölçek olarak kabul edilebilir düzeydedir ve bu faktörler 'aile', 'cinsellik' ve 'benlik' faktörleridir. "Aile" faktörü için örnek olarak *'Ailelerimizin evliliğimize müdahale etmeleri ilişkimizi olumsuz etkiliyor'* maddesi; "cinsellik" faktörü için *'Cinsel yönden eşimle uyumluyum'* maddesi ve "benlik" faktörü için ise *'Eşimin bana güven duymadığını düşünüyorum'* maddesi örnek verilebilir. (1) bana hiç uygun değil ile (5) bana tamamen uygun arasında değişen Likert tipi bir derecelendirme kullanılmıştır. Ölçekten alınacak en yüksek puan 65, en düşük puan ise 13'tür. Yüksek puan evli kişilerin evlilik doyumlarının yüksekliğini göstermektedir. Ölçeğin açıkladığı toplam varyans %49,23'tür. Ölçek maddelerinin faktör yükleri .47 ile .89 arasındadır ve tüm maddelerin faktör yükü .40'tan yüksektir. Ölçüt bağıntılı geçerlik çalışması ise Beck Depresyon Ölçeği ile Evlilik Uyumu Ölçeği ile analiz edilmiştir. BDÖ ile negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r=-.44^{**}$) ve alt ölçekleri ile BDÖ arasında cinsellik ($r=-.53^{**}$) ve aile alt ölçeği ($r=-.29^{**}$) arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. BDÖ ile benlik alt ölçeği arasında ($r=-.15$) negatif yönde düşük bir ilişki bulunmuştur. EUÖ ile EDÖ arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=.67^{**}$); alt ölçekler ile yapılan korelasyon sonucu ise şu şekildedir: cinsellik ($r=.44^{**}$); aile ($r=.46^{**}$) ve benlik ($r=.57^{**}$) alt ölçekleri ile pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Çelik ve Yazgan-İnanç, 2009).

EDÖ alt ölçeklerinden "aile" alt ölçeğinin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .83; "cinsellik" .81 ve "benlik" .75 olarak hesaplanmıştır. Test-tekrar-test analizleri sonucunda ise alt ölçeklerin güvenirlik katsayıları "aile" .80; "cinsellik" .83 ve "benlik" .74 olarak bulunmuştur. Bu çalışmaya ait iç tutarlık (Cronbach alpha) katsayısı, "aile" alt ölçeği için .84; "cinsellik" için .91 ve "benlik" alt ölçeği için ise .76 olarak saptanmıştır (Çelik ve Yazgan-İnanç, 2009).

Verilerin Analizi

Geliştirilen ölçeğin geçerlik ve güvenirlik analizleri Çalışma I bölümünde; evli bireylere yönelik yapılan tarama çalışmasının analiz süreci ise Çalışma II bölümünde ele alınmıştır.

Çalışma I

Pilot uygulamadan elde edilen veriler üzerinde açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır ve ölçeğin iç tutarlık katsayısı incelenmiştir. KMO barlett test sonuçları incelenerek faktör analizine uygun olduğu görülmüştür. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda ölçek, kalan maddeleri ile farklı bir çalışma grubuna uygulanmış ve bu veriler üzerinden doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizinin ardından ölçek son hali ile bir grup öğrenciye iki hafta aralıkla iki kez uygulanmıştır, ölçeğin test-tekrar-test güvenirliği için iki uygulama arasındaki korelasyon incelenmiştir. Verilerin açımlayıcı faktör analizi için SPSS. 21.00, paralel analiz için Factor Analysis 10.7.01 ve doğrulayıcı faktör analizi için de Lisrel.8 istatistik programları kullanılmıştır. Ölçeğin güvenirlik analizleri de SPSS. 21.00 paket programı aracılığıyla analiz edilmiştir.

Çalışma II

Bu kısımda, öncelikle toplanan verilerin normal dağılım gösterip göstermediğine bakılmıştır. Basıklık-çarpıklık değerlerinin -2 ile +2 arasında olduğu görülmüş ve parametrik testler kullanılmasına karar verilmiştir (George ve Mallery, 2010). Ayrıca Levene' Testi sonucuna göre de verilerin normal dağıldığı görülmüştür.

Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeği'nden aldıkları puanlara göre, ortalamanın 1 standart sapma altında ve üstünde puan alan bireyler yüksek ve düşük olarak iki gruba ayrılmıştır. Bu iki grubun evlilik doyumu ve depresyon düzeyleri bağımsız örneklem t-testi aracılığıyla karşılaştırılmıştır. Ayrıca, evli bireylerin kişisel ve ailesel niteliklerinin ebeveynleştirilmeye olan etkisi çift yönlü varyans analizi (ANOVA) ile incelenmiştir. Verilerin analizinde SPSS 23.00 paket programı kullanılmıştır. Araştırmada hata payı en fazla .05 olarak kabul edilmiştir.

Bölüm 4

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde araştırma kapsamında geliştirilen ölçeğin ve geliştirilen ölçeğin kullanıldığı evli bireyler ile ilgili çalışmaya ait elde edilen bulgular ve yorumlar yer almaktadır. Çalışma I bölümünde, geliştirilen ölçeğin güvenirlik ve geçerlik çalışmaları kapsamında elde edilen bulgularına yer verilirken, Çalışma II bölümünde evli bireylere yönelik yapılan özgün çalışmanın alt problemlerine ilişkin bulgular sunulmuştur.

Çalışma I

Kapsam geçerliğine ilişkin bulgular ve yorumlar. Ölçek geliştirme çalışmasının ilk adımı olarak, ölçülecek kavramın literatür incelemesi yapılmıştır. Boszormenyi-Nagy ve Spark'a (1973), Chase'e (1999), Minuchin ve ark.'na (1967) ve Jurkovic'e (1997) ait çocuklukta ebeveynleştirilme üzerine yazılan kitaplar temel alınarak, Hooper ve Wallace (2009)'un ölçme araçları incelenmiş ve ardından madde havuzu Türkiye kültürüne özgü bir biçimde oluşturulmuştur. Oluşturulan madde havuzunda ölçeğin ilk bölümü için 47 madde, ikinci bölümü için 17 madde mevcuttur. Oluşturulan madde havuzundaki ifadelerin ölçek maddesi olarak uygunluğu konusunda Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanından 5 uzmandan görüş alınmıştır. Uzman görüşlerine istinaden, madde havuzundan 2 madde çıkarılmıştır ve 7 madde üzerinde de gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Böylelikle uzman görüşleri sonrasında oluşturulan deneme formu, Ankara'da bulunan özel bir okulda 32 öğrenci velisine sınıf ortamında uygulanmıştır. Deneme formunda veliler tarafından anlaşılmayan, açık olmayan ifadeler tekrar düzenlenmiş ve pilot uygulama için hazır hale getirilmiştir.

Açımlayıcı faktör analizine ilişkin bulgular ve yorumlar. Yapı geçerliğini elde edebilmenin yöntemlerinden biri olan Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA), ölçülecek yapının faktör sayısını belirleme işlemi yapmaktadır (Comrey ve Lee, 1992). Yapı geçerliğini analiz etmek için ilk bölümdeki 45 madde analize girmiştir. EÇÖ-Y'nin genel ebeveynleştirilme bölümüne ait Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett Spchericity testi sonuçlarına göre faktör analizi için uygun olduğu tespit edilmiştir. KMO katsayı değeri .906; Barlett Spchericity testi .00 olarak anlamlı bulunmuştur. Bu sonuçlar ışığında da, ölçeğin faktör analizi için uygun

olduğu görülmüştür. Gerekli döndürme ve madde çıkarma işlemleri ile Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeği – Yetişkin Formu'nun (EÇÖ-Y) ilk bölümü 22 madde olarak elde edilmiştir.

Faktör analizinde maddelerin yük değerlerinin az sayıda madde için en az .30 olması gerektiği (Büyüköztürk ve ark., 2015; Gürış ve Astar, 2015) söylenirken; madde yük değerlerinin .40 ve daha yüksek olması (Gürış ve Astar, 2015). Bu çalışmada iyi bir ölçü olarak ele alınmıştır. EÇÖ-Y'nin madde yük değerlerinin ise 0.34 ila 0.76 arasında olduğu analiz edilmiştir. Bu da göstermektedir ki EÇÖ-Y'de madde yük değerleri iyi bir ölçüte sahip olarak bulunmuştur (tablo 2).

Tablo 2

EÇÖ-Y'ye (Genel ebeveynleştirilme bölümü) İlişkin Faktör Analizi Sonuçları

Madde No	Fak. Ortak Varyansı	Madde No	Faktör-1 Yük Değerleri	Madde No	Fak. Ortak Varyansı	Madde No	Faktör-1 Yük Değerleri
3	,517	40	,714	29	,762	25	,555
4	,472	36	,709	30	,550	28	,550
5	,566	37	,688	33	,637	38	,540
10	,584	12	,657	36	,641	42	,538
11	,706	29	,653	37	,575	27	,535
12	,542	45	,643	38	,507	33	,507
15	,511	15	,629	40	,586	3	,502
21	,661	2	,626	42	,536	13	,500
25	,723	11	,602	45	,636	4	,473
27	,685	30	,587	2	,557	10	,337
28	,567	21	,561	13	,572	5	,478

Alanyazına bakıldığında, birçok faktör yapısı belirleme yöntemi olduğu görülmektedir. Maddelerin her faktördeki ağırlıklarını ifade eden madde yük değerlerinin kareler toplamı olan özdeğerlere (eigenvalues) dikkat edilerek faktör sayısı belirlendiği ve özdeğerleri 1 ve 1'den büyük olan faktör sayısı kadar faktör var olduğu bilinmektedir (Aldrich ve Cunningham, 2016). Buna göre EÇÖ-Y'nin özdeğerlerine bakıldığında, faktör sayısının 4 olduğu görülmektedir. Bu dört faktörün açıkladığı toplam varyans oranı ise %59,524 olarak analiz edilmiştir. Maddelerin faktör yüklerinin birinci faktörde aldığı değerler 0.337 ila 0.714 olarak değişmektedir. Maddelerin hangi faktör yapısında birleştiğini görmek adına ise varimax döndürme tekniği kullanılmıştır. Döndürme tekniğinde, aynı anda iki faktörde faktör yükleri arasında en az .10 fark olması gözlenmiş ve buna uymayan maddeler ölçekten çıkarılmıştır ve nihai analiz sonucunda EÇÖ-Y'nin genel

ebeveynleştirilme bölümü için dört faktörlü bir yapı elde edilmiş olup, birinci faktörde 7 madde (3, 10, 12, 13, 15, 37 ve 40); ikinci faktörde 6 madde (2, 21, 30, 36, 42 ve 45); üçüncü faktörde 5 madde (25, 27, 28, 29 ve 38); dördüncü faktörde 5 madde (4, 5, 11, 22 ve 33) olarak dağılmıştır (tablo 3).

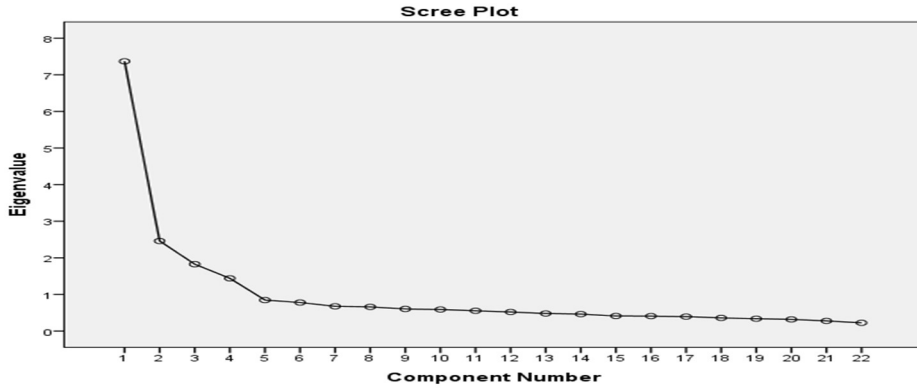
Tablo 3

EÇÖ-Y'ye (Genel ebeveynleştirilme bölümü) İlişkin Döndürme Sonrası Yük Değerleri

Madde No	Döndürme Sonrası Yük Değerleri			
	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4
M10	,729			
M13	,719			
M3	,671			
M15	,625			
M37	,613	,334		
M40	,605	,360		
M12	,587		,306	
M21		,769		
M45		,741		
M42		,696		
M2	,330	,645		
M30		,635	,355	
M36	,482	,617		
M25			,827	
M29			,812	
M27			,809	
M28			,720	
M38			,651	
M11				,772
M33				,741
M5				,695
M4	,369			,573
Açıklanan Varyans: Toplam %59,524				
Faktör-1: 33,49		Faktör-2: %11,184	Faktör-3: %8,305	Faktör-4: %6,545

Faktör yapısı belirleme yöntemlerinden biri de serpilme diyagramına (scree plot) göre değerlendirerek yapılan, özdeğerlerin y ekseninde, faktör yapısının da x ekseninde yer almasına göre belirlendiği yöntemdir (Aldrich ve Cunningham, 2016; Field, 2000). EÇÖ-Y'nin genel ebeveynleştirilme boyutuna ilişkin yapılan faktör

analizinde scree plot sonucuna göre dört faktörlü yapıda olduğu bir kez daha analiz edilmiştir (şekil 1).

Şekil 1. EÇÖ-Y'nin Genel Ebeveynleştirilme Boyutuna İlişkin Saçılma Diyagramı

Kardeş odaklı ebeveynleştirilme altölçeğine ait açımlayıcı faktör analizi için öncelikle Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett Spchericity testi sonuçlarına göre faktör analizi için uygun olduğu tespit edilmiştir. KMO katsayı değeri .893; Barlett Spchericity testi .00 olarak anlamlı bulunmuştur. Bu sonuçlar ışığında da, ölçeğin faktör analizi için uygun olduğu görülmüştür. Kardeş odaklı ebeveynleştirilmeye ait faktör analizi sonucu tablo 4'te sunulmaktadır.

Tablo 4

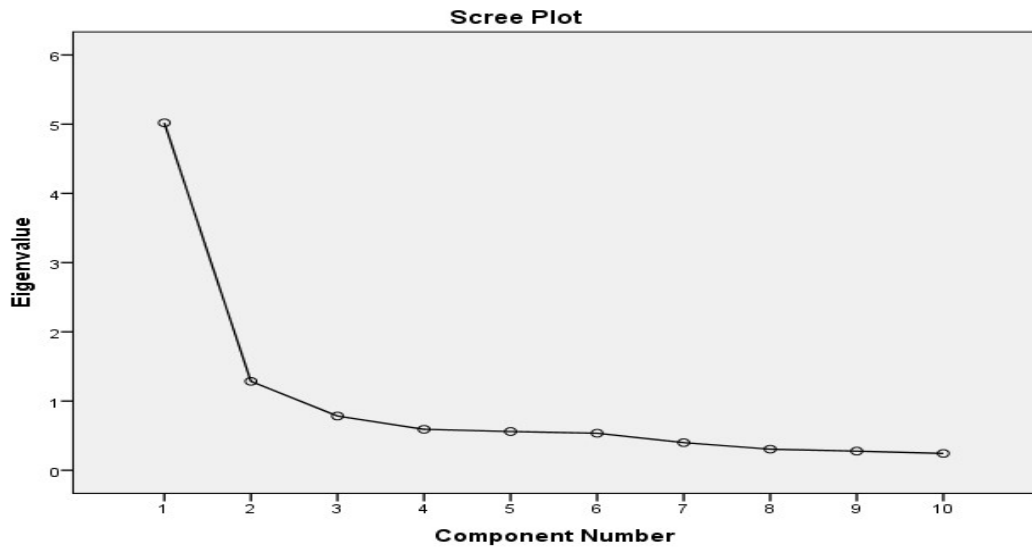
Kardeş Odaklı Ebeveynleştirilme Boyutuna İlişkin Faktör Analizi Sonucu

Madde No	Faktör Ortak Varyansı	Faktör-1 Yük Değerleri
48	.471	.687
49	.651	.807
50	.520	.721
51	.501	.708
54	.541	.735
55	.468	.684
56	.433	.658
57	.594	.771
59	.423	.651
60	.417	.646

Tablo 4 incelediğinde, kardeş odaklı ebeveynleştirilme altölçeğine ait faktör analizinde maddelerin yük değerlerinin .42 ila .65 arasında olduğu görülmektedir. Bu değerler de alanyazında beklenen iyi ölçütlerdir.

Kardeş odaklı ebeveynleştirilme altölçeğinin “Paralel Analiz” sonuçlarında da önerildiği gibi tek boyutlu olarak yapılan faktör analizinde, tek boyutlu olduğu ve açıkladığı toplam varyansın da %50.192 olduğu tespit edilmiştir.

Ayrıca “saçılma diyagramı (scree plot)” sonucu açısından faktör sayısı da tek boyutlu yapıyı göstermektedir (şekil 2).

Şekil 2. Kardeş Odaklı Ebeveynleştirilme Boyutuna İlişkin Saçılma Diyagramı

Kardeş odaklı ebeveynleştirilme altölçeğinin “Paralel Analiz” sonuçlarında da önerildiği gibi tek boyutlu olarak yapılan faktör analizinde, tek boyutlu olduğu ve açıkladığı toplam varyansın da %50.192 olduğu tespit edilmiştir.

Paralel analiz sonucuna ilişkin bulgular ve yorumlar. Alanyazına bakıldığında, faktör belirleme aşamasında kullanılan bir başka yöntem de paralel analiz yöntemidir. Floyd ve Widaman (1995) çalışmalarında, özdeğerlerin 1.00 ve daha büyük olmasına göre belirlenmesini eleştirmişlerdir. Cliff (1988) de özdeğerlerin 1.00 ve büyük olmasına göre faktör belirlemenin doğru olmadığını belirtmiş, faktör sayısının güvenilir bir şekilde belirlenmesi için özdeğerlere göre değil, gözlemlenen ölçümlere göre yapılmasının daha doğru olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle, EÇÖ-Y'nin faktör analizinde bu kaybı önleyebilme adına paralel analiz yöntemi de kullanılmış ve paralel analiz sonuçlarına göre KMO testi 0.907; Barlett

istatistiği .000 olarak anlamlı olarak analiz edilmiştir. Paralel analizde, gerçek veri özdeğerlerinin (real-data eigenvalues), rastgele öz-değerlerin ortalamasından büyük olduğu kadar faktör belirlenir (tablo 5).

Tablo 5

Temel Bileşenler Analiz Baz Alınarak Yapılan Paralel Analiz Sonucu

<i>Paralel Analiz Sonucu</i>				<i>Paralel Analizdeki Özdeğerlere Göre Yapılan Analiz</i>		
Maddeler	Mevcut veri setine ait özdeğerler	Rastgele seçilen veri setine ait özdeğerlerin %95'ine	Rastgele seçilen veri setine ait özdeğerlerin ortalaması	Özdeğerler	Açıkladığı Varyans Oranı	Kümülatif Açıklanan Toplam Varyans
1	7.46443*	1.50049	1.43038	7.46443	0.33929	0.33929
2	2.44239*	1.40746	1.35680	2.44239	0.11102	0.45031
3	1.81448*	1.34729	1.30320	1.81448	0.08248	0.53279
4	1.43118*	1.29418	1.25507	1.43118	0.06505	0.59784
5	0.84043	1.24823	1.21226	0.84043		
6	0.77424	1.20677	1.17312	0.77424		
7	0.67132	1.16685	1.13517	0.67132		
8	0.65634	1.12959	1.09851	0.65634		
9	0.59985	1.09694	1.06673	0.59985		
10	0.58496	1.06184	1.03286	0.58496		
11	0.54975	1.02784	1.00060	0.54975		
12	0.51696	0.99484	0.96873	0.51696		
13	0.47672	0.96350	0.93844	0.47672		
14	0.46172	0.93523	0.90765	0.46172		
15	0.40878	0.90311	0.87789	0.40878		
16	0.40619	0.87609	0.84837	0.40619		
17	0.39272	0.84442	0.81593	0.39272		
18	0.35703	0.81581	0.78603	0.35703		
19	0.33420	0.78272	0.75377	0.33420		
20	0.31671	0.75248	0.72004	0.31671		
21	0.27588	0.71457	0.68176	0.27588		
22	0.22372	0.67606	0.63671	0.22372		

* Önerilen Faktör Sayısı (Advised number of dimensions): 4
Açıklanan Toplam Varyans: %59,784

EÇÖ-Y'nin kardeş odaklı ebeveynleştirilme altölçeğine yönelik yapılan paralel analiz sonucu da dikkate alınmış ve tek boyut olarak önerildiğinden tek boyut olarak analiz edilmiştir. Analiz öncelikle SPSS programında varimax döndürme tekniği ile 17 maddeden oluşan deneme formu 10 madde (48, 49, 50, 51, 54, 55, 56, 57, 59 ve 60) olarak son halini almıştır. Minimum sıra faktör analiz (minimum rank factor analysis (Timmerman ve Lorenzo-Seva, 2011)) temel alınarak yapılmış, 10 maddelik ikinci bölüm paralel analiz sonucunda açıkladığı toplam varyans %62,1 olarak bulunmuştur. SPSS analizlerinde ise tek faktörle göre yapılan faktör

analizinde tek faktör olarak açıkladığı toplam varyans %50,192 olarak analiz edilmiştir.

Doğrulayıcı faktör analizi sonucuna ilişkin bulgular ve yorumlar. Ölçme aracındaki gizil yapıları analiz etmek için ölçek geliştirme işlemi sürecinde kullanılan yöntemlerden biri de Doğrulayıcı Faktör Analizidir (DFA) (Brown, 2006). DFA yapabilmek için öncelikle modelin önceden yapılandırılmış olması gerekir (Bollen, 1989). EÇÖ-Y'nin de modeli de öncesindeki AFA çalışmalarıyla belirlenmiştir. Ölçeğin genel ebeveynleştirilme bölümü 22 madde ve dört faktörlü bir yapı; ikinci bölümü kardeş odaklı ebeveynleştirilme bölümü ise 10 madde ve tek boyutluk bir yapı olarak DFA yapılmıştır.

Genel ebeveynleştirilme altölçeğine ait 22 maddeye DFA yapılmıştır. Analiz sonucunda 22 maddenin de dört faktörlü bir yapı gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. DFA sonucunda ki-kare (chi-square) uyum değerinin ($\chi^2=506,42$, Sd=203, p=.00) anlamlı olduğu görülmüştür. Modelin uyumuna ilişkin χ^2/df sonucu 2.49 olarak tespit edilmiştir. Tablo 6'da uyum indeks değerleri gösterilmektedir.

Tablo 6

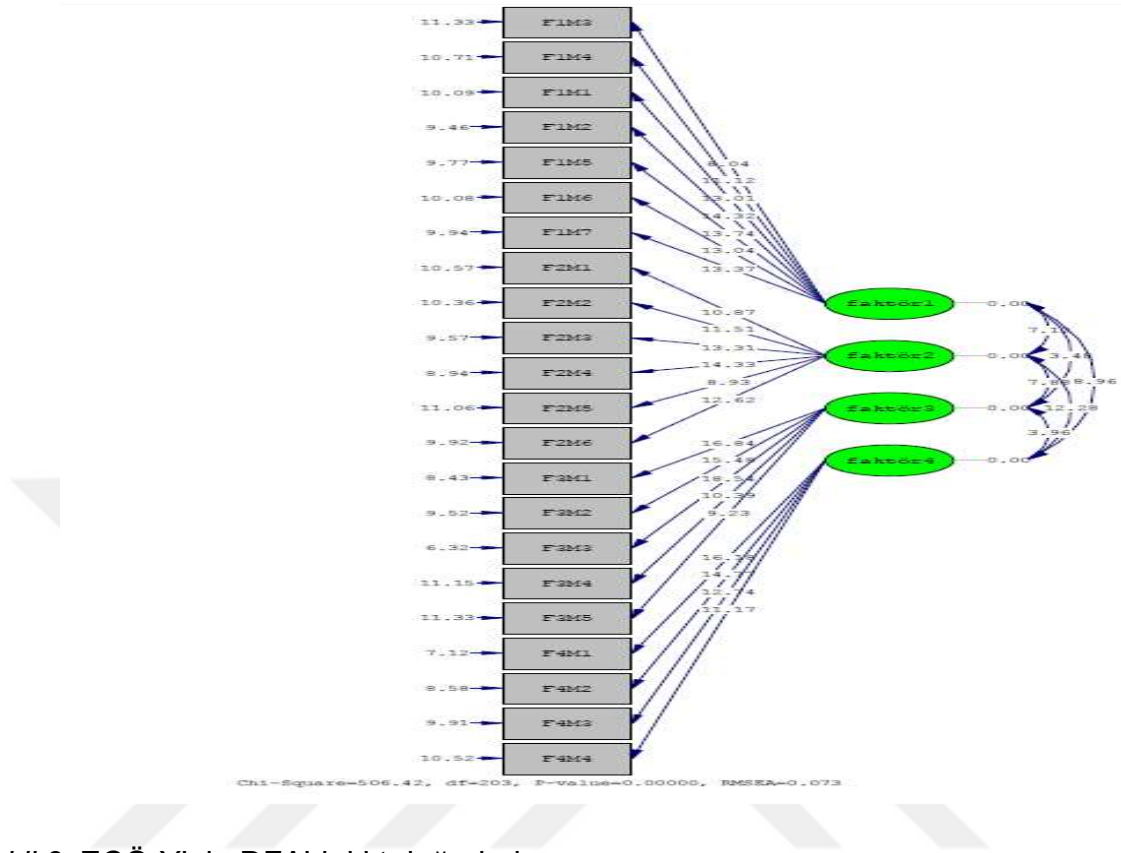
Doğrulayıcı Faktör Analizine İlişkin Bulgular

Index	Araştırma bulgusu	Sonuç
χ^2/sd	2.49	Kabul edilir uyum
RMSEA	.073	Kabul edilir uyum
CFI	.95	Mükemmel uyum
NFI	.92	Kabul edilir uyum
NNFI	.94	Kabul edilir uyum
IFI	.95	Mükemmel uyum
RFI	.91	Kabul edilir uyum
GFI	.86	Kabul edilir uyum

Tablo 6'daki değerlere göre, bulundurulduğunda χ^2/df , RMSEA, NFI, NNFI, RFI ve GFI değerleri kabul edilebilir düzeyde bulunurken, CFI ve IFI değerleri mükemmel uyum düzeyinde tespit edilmiştir.

DFA'da analiz edilen modelin model uyumun için "t" değerlerinin de analiz edilmesi gerekir ve "t" değerlerinin modeldeki herhangi bir maddenin ilgili faktör yapısındaki diğer maddeleriyle olan uyumuna işaret etmektedir. Bu değerlerin kırmızı renkte gösterilmesi maddenin sorunlu olduğunu söylemektedir (Seçer,

2015). EÇÖ-Y'nin yapılan DFA analizindeki t değerlerinin de yük değerlerinin uygun olduğu görülmektedir (Şekil 3).

Şekil 3. EÇÖ-Y'nin DFA'daki t değerleri

Maddelerin faktör yük yapısı incelendiğinde de ölçek maddelerinin faktör yük yapısı .48 ile .90 arasında olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar da maddelerin yeterli yük değerlerine sahip olduğunu göstermektedir ve DFA analizi sonucunda test edilen EÇÖ-Y'nin ilk kısmının (genel ebeveynleştirilme) dört faktörlü bir yapı olarak kabul edildiği belirlenmiştir.

Güvenirlik analizi sonucuna ait bulgular ve yorumlar. Bu kısımda geliştirilen EÇÖ-Y ölçeğinin farklı yollarla elde edilen güvenilirlik analizi sonuçları verilmektedir. Öncelikle ilk verilerin toplandığı ve AFA'nın yapıldığı Cronbach alpha değerine ilişkin bilgiler sunulmaktadır. Ölçeğin genel ebeveynleştirilme kısmı olan 22 maddelik dört faktörlü yapının iç tutarlık katsayısı (Cronbach alpha) değeri .902 olarak bulunmuştur. 10 maddelik kardeş odaklı ebeveynleştirilme boyutunun Cronbach alpha değeri ise .883 olarak tespit edilmiştir.

EÇÖ-Y'nin genel ebeveynleştirilme bölümüne ait DFA analizleri sonuçlarının kabul edilebilir olduğu görülmektedir. Genel ebeveynleştirilme altölçeğine ait verilerin iç tutarlılık (cronbach alpha) katsayısı .89 olarak tespit edilmiştir. Kardeş odaklı ebeveynleştirilme altölçeğine ait iç tutarlılık katsayısı ise .88 olarak bulunmuştur. Yapılan diğer güvenirlik analizi de test-tekrar-test yöntemiyle yapılmıştır ve 39 üniversite öğrencisiyle üç hafta arayla, aynı saat ve ortamda veriler toplanmıştır. Test-tekrar-test yöntemi ile elde edilen iki ölçüm arasındaki korelasyon katsayısı değeri .91 olarak analiz edilmiştir. Güvenirlikle ilgili değer için .70 ve üstü kabul edilebilir düzey olarak belirtilmektedir (Büyüköztürk vd., 2015). EÇÖ-Y'nin de güvenirlik katsayısı değeri, literatürde beklenenle uyumlu ve yüksek bir değer olarak yorumlanabilir.

Çalışma II

Bu bölümde geliştirilen ölçek ile evli bireyler üzerinde yapılan, evlilik doyumu, depresyon düzeyi ve ailesel-kişisel özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesine yönelik istatistiksel analizlere ilişkin bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

Çocuklukta ebeveynleştirilme düzeylerine göre evli bireylerin, evlilik doyumu düzeyleri arasındaki farkın incelenmesine ilişkin bulgular ve yorumlar. Bu bölümde çocuklukta ebeveynleştirilme puanı yüksek ve düşük grupların evlilik doyumu düzeylerinin incelenmesi için bağımsız örneklem için t testi analizi bulgularına yer verilmiştir. Öncelikle genel ebeveynleştirilme puanı veren ölçeğin ilk alt ölçeğinden alınan yüksek ve düşük puan alma durumuna göre evlilik doyumu ve alt boyutlarına ilişkin bir farkın olup olmadığına bakılmıştır. İkinci olarak da EÇÖ-Y'nin kardeş odaklı ebeveynleştirilme puanının düşük ve yüksek olmasına göre evlilik doyumu ve alt boyutlarına ilişkin bir farkın olup olmadığına bakılmıştır. EÇÖ-Y'nin genel ebeveynleştirilmeye ilişkin analiz sonuçları tablo 7'de, EÇÖ-Y'nin kardeş odaklı ebeveynleştirilme boyutuna ilişkin analiz sonuçları ise tablo 8'de sunulmuştur.

Yapılan bağımsız örneklem t testi analiz sonucuna göre genel ebeveynleştirilme düzeyi yüksek olan evli bireylerin, evlilik doyumu puan ortalaması 38,24; genel ebeveynleştirilme düzeyi düşük olan evli bireylerin evlilik doyumu puan ortalaması 35,21 olarak bulunmuştur ancak bu fark manidar değildir ($t = -1,56$; $p > ,05$). Ayrıca, evlilik doyumu ölçeğinin alt boyutları arasında da gruplar arasındaki

farka bakılmış ve aile, benlik ve cinsellik alt boyutlarına ait sonuçlar tablo.5'te gösterilmiştir. Genel ebeveynleştirilme puanları yüksek olan evli bireylerin aile alt boyutunda aldığı puan ortalaması 14,48; genel ebeveynleştirilme puanları düşük olan grubun aldığı aile alt boyutuna ait puan ortalaması 13,56 olarak bulunmuştur. Sonuçlara göre, genel ebeveynleştirilme düzeyi yüksek olan evli bireyin aile alt boyutunda daha yüksek puan aldığı görülmekle beraber ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı analiz edilmiştir ($t = -1.52$; $p > .05$). Evlilik Doyumu Ölçeği'nin benlik alt boyutuna ait analiz sonucunda ise, genel ebeveynleştirilme düzeyi yüksek bireylerin benlik alt boyutuna ait puan ortalaması 8,48; genel ebeveynleştirilme düzeyi düşük olan gruba ait benlik alt boyutuna ait puan ortalaması ise 8.02 olarak tespit edilmiştir. Genel ebeveynleştirilme düzeyi yüksek olan kişilerin, benlik alt boyutunda daha yüksek puan aldığı görülmektedir. Yalnız genel ebeveynleştirilme düzeyi yüksek olan gruba ait ortalama ile genel ebeveynleştirilme düzeyi düşük olan gruba ait ortalama arasındaki fark, istatistiksel olarak manidar bir fark değildir ($t = -0.79$; $p > .05$). Evlilik Doyumu Ölçeği'ne ait cinsellik alt boyutuna ait ortalamalara ait istatistiklere bakıldığında, ebeveynleştirilme düzeyi yüksek olan bireylerin cinsellik alt boyutuna ait ortalaması 11.98; genel ebeveynleştirilme düzeyi düşük olan bireylerin ise 11.00 olarak bulunmuştur. İki gruba ait cinsellik alt boyutu ortalamaları karşılaştırıldığında, istatistiksel olarak gruplara ait ortalamalar arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($t = -1.26$; $p > .05$). Başka bir deyişle, genel ebeveynleştirilme düzeylerine göre bireylerin evlilik doyumları arasında bir fark olmadığı söylenebilir. Sonuçlar tablo 7'de sunulmaktadır.

Tablo 7

Genel Ebeveynleştirilme Düzeylerine Göre Evli Bireylerin, Evlilik Doyumu Düzeylerine İlişkin t Testi Sonuçları

Gruplar	Genel Ebeveynleştirilme Düzeyi Yüksek Grup			Genel Ebeveynleştirilme Düzeyi Düşük Grup			t	p
	n	$\bar{x}$	ss	n	$\bar{x}$	ss		

Evlilik Doyumu	114	38,24	13,37	108	35,21	15,50	-1,56	.12
aile	114	14,48	6,18	108	13,56	6,52	-1,52	.13
benlik	114	8,48	4,11	108	8,02	4,60	-0,79	.42
cinsellik	114	11,98	5,85	108	11,00	5,78	-1,26	.21

EÇÖ-Y'nin ikinci bölümü olan kardeş odaklı ebeveynleştirilme puanı yüksek ve düşük evli bireylerin, evlilik doyumu ve alt boyutlarına ait puanları arasında bir fark olup olmadığına ilişkin yapılan analiz sonucunda ise, kardeş odaklı ebeveynleştirilme puanı yüksek evli bireylerin evlilik doyumu puan ortalaması 38,65 olarak hesaplanırken, kardeş odaklı ebeveynleştirilme düşük evli bireylerin evlilik doyumu puan ortalaması 38,65 olarak tespit edilmiştir. Puan ortalamalarının birbirine yakın olduğu görülmekte ve istatistiksel olarak da kardeş odaklı ebeveynleştirilme puanı yüksek ve düşük olan evli bireylerin, evlilik doyumlarının farklı olmadığı görülmüştür ($t=0,004$; $p>,05$). Evlilik doyumunun alt boyutlarına ilişkin de yapılan t testi analizi sonuçlarına göre, kardeş odaklı ebeveynleştirilmede yüksek puan alan bireylerin, "aile" boyutundaki puan ortalaması 14,64; ebeveynleştirilme (kardeş odaklı) puanı düşük olan evli bireylerin ise 15,28'dir. Puan ortalamalarına bakıldığında, kardeş odaklı ebeveynleştirilme düzeyi yüksek olan evli bireylerin "aile" boyutuna ilişkin evlilik doyumu puanları, ebeveynleştirilme (kardeş odaklı) puanı düşük olan evli bireylere göre daha düşüktür. Buna karşın, bu fark, istatistiksel olarak anlamlı bir fark olarak hesaplanmamıştır ($t=0,682$; $p>,05$). Kardeş odaklı ebeveynleştirilme puanları yüksek evli bireylerin "benlik" alt boyutuna ait puan ortalamasına bakıldığında 8,45 iken, kardeş odaklı ebeveynleştirilmede düşük puan alan bireylerin ise 8,74 olarak analiz edilmiştir. Birbirlerine yakın puanlar olduğu görülmekte ve yapılan bağımsız örneklem t testi sonucunda da aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($t=0,482$; $p>,05$). Evlilik doyumunun "cinsellik" alt boyutuna ilişkin analiz sonuçlarında ise, kardeş odaklı ebeveynleştirilmede yüksek puan alan bireylerin "cinsellik" boyutuna ilişkin puan ortalaması 12,54; kardeş odaklı ebeveynleştirilmede düşük puan alan evli bireylerin de 11,80 olarak bulunmuştur. Kardeş odaklı ebeveynleştirilme puanı yüksek olan

evli kişilerin, “cinsellik” boyutunda da daha yüksek doyum puanına sahip olduğu görülmekle beraber, aradaki farkın manidar olmadığı bulunmuştur ($t=-0,886$; $p>,05$).

Evli bireylerin kardeş odaklı ebeveynleştirilme düzeyi düşük ve yüksek grupların evlilik doyum düzeyleri birbirinden manidar olarak farklı değildir. Başka bir ifadeyle, kardeş odaklı ebeveynleştirilme puanlarının yüksek ya da düşük olması, evlilik doyumunda bir farklılık yaratmamaktadır. Analiz sonuçları tablo 8’de gösterilmektedir.

Tablo 8

Kardeş Odaklı Ebeveynleştirilme Düzeylerine Göre Evli Bireylerin, Evlilik Doyumu Düzeylerine İlişkin t Testi Sonuçları

Gruplar	Ebeveynleştirilme Düzeyi Yüksek Grup			Ebeveynleştirilme Düzeyi Düşük Grup			t	p
	n	$\bar{x}$	ss	n	$\bar{x}$	ss		
Evlilik Doyumu	92	38,65	13,79	112	38,66	16,20	0,004	.99
aile	92	14,64	6,20	112	15,28	6,95	0,682	.50
benlik	92	8,45	4,22	112	8,74	4,47	0,482	.63
cinsellik	92	12,54	5,90	112	11,80	5,97	-0,886	.38

Çocuklukta ebeveynleştirilme düzeylerine göre evli bireylerin, depresyon düzeyleri arasındaki farkın incelenmesine ilişkin bulgular ve yorumlar. Bu bölümde ebeveynleştirilme puanı düşük ve yüksek grupların depresyon düzeylerinin incelenmesi için bağımsız örneklem için t testi analizi bulgularına yer verilmiştir. Öncelikle ilk alt ölçek olan ve genel ebeveynleştirilme puanı veren kısımdan alınan yüksek ve düşük puan alma durumuna göre depresyon düzeylerine ilişkin bir farkın olup olmadığına bakılmıştır. İkinci olarak da kardeş odaklı ebeveynleştirilme puanı düşük ve yüksek grupların depresyon düzeylerinde manidar bir farkın olup olmadığına bakılmıştır. EÇÖ-Y’nin ilk bölümüne (genel ebeveynleştirilme) ilişkin analiz sonuçları tablo 9’da, EÇÖ-Y’nin ikinci bölümü olan kardeş boyutuna ilişkin analiz sonuçları ise tablo 10’da sunulmuştur.

Yapılan bağımsız örneklem t testi analiz sonucuna göre genel ebeveynleştirilme düzeyi yüksek olan evli bireylerin, depresyon puan ortalaması 15,44; genel ebeveynleştirilme düzeyi düşük olan evli bireylerin depresyon puan ortalaması 10,20 olarak bulunmuştur ve bu fark manidardır ($t = -4,03$; $p < ,05$). Başka bir ifadeyle, genel ebeveynleştirilme puanı yüksek evli bireylerin, depresyon düzeyleri de yüksek olmaktadır. Yapılan analizin etki büyüklüğü incelendiğinde ise, eta-kare (η^2) değeri .07 olarak analiz edilmiş ve büyük bir etkiye çok yakın, orta düzeyde bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Buradan da hareketle, yapılan analiz sonuçlarının güçlü olduğu söylenebilir. Sonuçlar tablo 11’de gösterilmektedir.

Tablo 9

Genel Ebeveynleştirilme Düzeylerine Göre Evli Bireylerin, Depresyon Düzeylerine İlişkin t Testi Sonuçları

Değişken	Ebeveynleştirilme Düzeyi Yüksek Grup			Ebeveynleştirilme Düzeyi Düşük Grup			η^2	t	p
	n	$\bar{x}$	ss	n	$\bar{x}$	ss	η^2	t	p
Depresyon	114	15,44	10,51	108	10,20	8,69	.07	-4,03	.00

EÇÖ-Y’nin ikinci bölümü olan kardeş odaklı ebeveynleştirmede yüksek ve düşük puan alan evli bireylerin, depresyon düzeylerinde bir fark olup olmadığına bağımsız örneklem t testi aracılığıyla bakılmıştır. Kardeş odaklı ebeveynleştirmede yüksek puan alan evli bireylerin depresyon ölçeğinden aldığı puan ortalaması 15,40 olarak hesaplanırken, kardeş odaklı ebeveynleştirilme puanı düşük olan evli bireylerin ise 10,69’dur. Kardeş odaklı ebeveynleştirmede yüksek ve düşük puan alan evli bireylerin, depresyon düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($t = -3,821$; $p < ,05$). Analiz sonuçlarına göre, kardeş odaklı ebeveynleştirilme puanı düşük olan evli bireylerin, depresyon puanları da düşük olarak analiz edilmiştir. Başka bir ifadeyle, yüksek kardeş odaklı ebeveynleştirilme puanına sahip bireylerin, düşük olan kişilere göre depresyon puanları daha yüksektir. Yapılan analizin etki büyüklüğü hesap edildiğinde ise, eta kare (η^2) değeri .07 olarak hesaplanmış ve bu da yapılan analizin gücünün orta düzeyde bir etki büyüklüğüne sahip olduğunu göstermektedir. Analiz sonuçları tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10

Kardeş Odaklı Ebeveynleştirilme Düzeylerine Göre Evli Bireylerin, Depresyon Düzeylerine İlişkin t Testi Sonuçları

Değişken	Ebeveynleştirilme Düzeyi Yüksek Grup			Ebeveynleştirilme Düzeyi Düşük Grup			η^2	t	p
	n	$\bar{x}$	ss	n	$\bar{x}$	ss	η^2	t	p
Depresyon	92	15,40	9,73	112	10,69	7,90	.07	-3,821	.00

Evli bireylerin anne eğitim durumuna göre çocuklukta ebeveynleştirilme düzeyleri arasındaki farkın incelenmesine ilişkin bulgular ve yorumlar. Evli bireylerin ebeveynleştirilme (genel ve kardeş odaklı) düzeylerinde, anne eğitim durumunun istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığına tek yönlü varyans (ANOVA) analizi yapılarak tespit edilmiştir. Analize ilişkin bulgular tablo 11, tablo 12, tablo 13, tablo 14, tablo 15 ve tablo 16’de gösterilmektedir.

Tablo 11

Evli Bireylerin Anne Eğitim Durumuna Göre Genel Ebeveynleştirilme Düzeylerine İlişkin $\bar{X}$, SS ve n Değerleri

Değişkenler	Anne Eğitim Düzeyi	$\bar{x}$	SS	n
Ebeveynleştirilme (genel)	Okur yazar değil	60,5896	14,2037	142
	İlkokul	51,7641	16,3242	284
	Ortaokul	54,6571	14,2523	70
	Lise ve üstü	50,0396	16,3144	101
	Toplam	53,9129	16,0590	597

Tablo 11 incelendiğinde, EÇÖ-Y’nin ilk bölümü olan ve genel ebeveynleştirilme düzeyini veren bölümüne ait en yüksek puan ortalamasına sahip evli bireylerin annelerinin eğitim düzeyi “okur yazar değil” olarak görülmektedir ve bu kişilerin puan ortalaması 60,59’dur. Sırasıyla en yüksek ikinci ortalama “ortaokul” derecesine sahip annelerin çocukları ($\bar{x}$ =54,66), üçüncü “ilkokul” ($\bar{x}$ =51,76) ve en düşük ortalama sahip evli bireylerin annelerinin eğitim düzeyi “lise” olarak analiz edilmiştir ve ortalaması 50,03’tür.

Tablo 12

Evli Bireylerin Anne Eğitim Durumuna Göre Genel Ebeveynleştirilme Düzeylerine İlişkin ANOVA Sonuçları

Bağımlı Değişken	KT	sd	KO	F	p	η^2
Ebeveynleştirilme (Genel)	9212,544	3	3070,848	12,603	.000	.06

Tablo 12’de bakıldığında, evli bireylerin genel ebeveynleştirilme düzeyleri, evli bireylerin annelerinin eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak farklılaşmaktadır ($F=12,603$, $p<,05$). Analiz sonucu anne eğitim düzeyinin, çocukların ebeveynleştirilmesinde temel etkiye sahip olduğu görülmektedir. Eta kare değeri (η^2) .06’da, yapılan analizin etki büyüklüğünün orta düzeyde bir etki olduğunu göstermektedir. Anne eğitim düzeyindeki farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla ortalamaların karşılaştırılmasına ve Tukey HSD testine ait sonuçlar tablo 13’te gösterilmektedir.

Tablo 13

Evli Bireylerin Anne Eğitim Düzeylerine Göre Genel Ebeveynleştirilme Düzeyindeki Farklılığın Analizine İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Eğitim Düzeyi (I)	Eğitim Düzeyi (J)	Ortalamalar arası fark (I-J)	p
Ebeveynleştirilme (Genel)	Okur-yazar değil	İlkokul	8,8345*	.000
		Ortaokul	5,9414*	.046
		Lise ve üstü	10,5590*	.000
	İlkokul	Ortaokul	-2,8945	.507
		Lise ve üstü	1,7245	.776
	Ortaokul	Lise ve üstü	4,6175	.228

Tablo 13 incelendiğinde evli bireylerin anne eğitim düzeylerine göre ebeveynleştirilme (genel) puan ortalamaları arasındaki fark analiz edildiğinde, anne eğitim düzeylerine ilişkin farklılığın, okuryazar olmayan annelerin çocuklarının ebeveynleştirilme (genel) puan ortalaması, diğer bütün kademelerdeki annelerin çocuklarına ait puan ortalamasından yüksektir ve gözlenen bu fark manidardır ($p<,05$). Öte yandan, diğer kademelerin kendi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p>,05$).

Tablo 14

Evli Bireylerin Anne Eğitim Durumuna Göre Kardeş Odaklı Ebeveynleştirilme Düzeylerine İlişkin $\bar{X}$, SS ve n Değerleri

Değişkenler	Anne Eğitim Düzeyi	$\bar{x}$	SS	n
Ebeveynleştirilme (kardeş odaklı)	Okur yazar değil	24,3796	11,7186	137
	İlkokul	20,9887	9,5414	266
	Ortaokul	23,0615	11,1030	65
	Lise ve üstü	19,6818	10,2077	88
	Toplam	21,8597	10,5129	556

Tablo 14'te göre, evli bireylerin kardeş odaklı ebeveynleştirilme boyutundaki puan ortalaması en yüksek olan kişilerin annelerinin eğitim seviyesi “okur-yazar değil” olarak görülmekte ve ortalama değeri de 24,38 olarak görülmektedir. Sırasıyla, ortaokul mezunu annelerin çocuklarının puan ortalaması 23,06; ilkokul mezunu annelerin çocuklarının puan ortalaması 20,99 ve en düşük ortalama 19,68'e sahip evli bireylerin annelerinin eğitim seviyesi lise ve üstü olarak görülmektedir.

Tablo 15

Evli Bireylerin Anne Eğitim Durumuna Göre Kardeş Odaklı Ebeveynleştirilme Düzeylerine İlişkin ANOVA Sonuçları

Bağımlı Değişken	KT	sd	KO	F	p	η^2
Ebeveynleştirilme (kardeş odaklı)	1582,984	3	527,661	4,874	.002	.03

Tablo 15 incelendiğinde, evli bireylerin annelerinin eğitim düzeyine göre kardeş odaklı ebeveynleştirilme boyutundaki farklılığın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($F=4,874$, $p<.05$). Kardeş odaklı ebeveynleştirilmenin boyutunda grupların puan ortalamaları farklılığın incelendiği ve kaynağının belirlendiği Tukey HSD testi sonucu tablo 16'da gösterilmektedir.

Tablo 16'daki sonuçlara göre, “okur-yazar değil” olan annelerin çocuklarının ebeveynleştirilme (kardeş odaklı) puanları, bütün gruplara göre daha yüksek puan almalarına rağmen “okur-yazar değil” grubu ile “ilkokul” ve “lise ve üstü” grupları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p<.05$). “ortaokul”

grubundaki annelerin çocuklarının kardeş odaklı ebeveynleştirilme puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir.

Tablo 16

Evli Bireylerin Anne Eğitim Düzeylerine Göre Kardeş Odaklı Ebeveynleştirilme Düzeyindeki Farklılığın Analizine İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Eğitim Düzeyi (I)	Eğitim Düzeyi (J)	Ortalamalar arası fark (I-J)	p
Ebeveynleştirilme (Kardeş odaklı)	Okur-yazar değil	İlkokul	3,3908*	.011
		Ortaokul	1,3180	.835
		Lise ve üstü	4,6977*	.006
	İlkokul	Ortaokul	-2,0728	.475
		Lise ve üstü	1,3069	.737
	Ortaokul	Lise ve üstü	3,3797	.194

Evli bireylerin baba eğitim durumuna göre çocuklukta ebeveynleştirilme düzeyleri arasındaki farkın incelenmesine ilişkin bulgular ve yorumlar. Evli bireylerin ebeveynleştirilme (genel ve kardeş odaklı) düzeylerinde, baba eğitim durumunun istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığına tek yönlü varyans (ANOVA) analizi yapılarak tespit edilmiştir. Analize ilişkin bulgular tablo 17, tablo 18, tablo 19, tablo 20, tablo 21 ve tablo 22’de gösterilmektedir.

Tablo 17

Evli Bireylerin Baba Eğitim Durumuna Göre Genel Ebeveynleştirilme Düzeylerine İlişkin $\bar{X}$, S ve n Değerleri

Değişkenler	Baba Eğitim Düzeyi	$\bar{X}$	S	n
Ebeveynleştirilme (genel)	İlkokul ve altı	56,9317	15,8482	293
	Ortaokul	54,2247	15,9051	89
	Lise	52,5852	16,2290	135
	Önlisans ve üstü	44,7500	12,9140	80
	Toplam	53,9129	16,0590	597

Tablo 17 incelendiğinde, evli bireylerin baba eğitim düzeylerine göre en yüksek ebeveynleştirilme (genel) puan ortalaması 56,93 ile en yüksek grup “ilkokul

ve altı”, ikinci “ortaokul” grubu 54,23 ile, üçüncü “lise” grubu 52,59 ile ve en düşük ortalamaya sahip grup ise “önlisans ve üstü” olan grup 44,75 ile tabloda gösterilmektedir.

Tablo 18

Evli Bireylerin Baba Eğitim Durumuna Göre Genel Ebeveynleştirilme Düzeylerine İlişkin ANOVA Sonuçları

Bağımlı Değişken	KT	sd	KO	F	p	η^2
Ebeveynleştirilme (genel)	9633,560	3	3211,187	13,217	.000	.06

Evli bireylerin baba eğitim düzeylerine göre genel ebeveynleştirilme puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunduğu analiz edilmiştir ($F=13,217$; $p<,05$). Sonuçlar tablo 18’de görülmektedir. Babanın eğitim düzeyi, genel ebeveynleştirilme puanlarında bir farklılık oluşturmaktadır. Gruplar arasındaki ortalamalar farkının kaynağını belirleme amacıyla Tukey HSD testi yapılmış ve sonuçları tablo 19’de sunulmuştur.

Tablo 19

Evli Bireylerin Baba Eğitim Düzeylerine Göre Genel Ebeveynleştirilme Düzeyindeki Farklılığın Analizine İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Eğitim Düzeyi (I)	Eğitim Düzeyi (J)	Ortalamalar arası fark (I-J)	p
Ebeveynleştirilme (Genel)	İlkokul ve altı	Ortaokul	2,707	.152
		Lise	4,347*	.008
		Önlisans ve üstü	12,182*	.000
	Ortaokul	Lise	1,640	.441
		Önlisans ve üstü	9,475*	.000
	Lise	Önlisans ve üstü	7,835*	.000

Tablo 19’deki sonuçlara göre, evli bireylerin baba eğitim düzeyleri ile ebeveynleştirilme düzeyleri arasındaki farklılığın kaynağı incelenmiştir ve “ilkokul ve altı” grubunun bütün gruplara göre daha yüksek bir ortalamaya sahip olduğu

görülmekle beraber “ortaokul” grubu hariç diğer bütün gruplarda istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşturduğu görülmektedir. Ayrıca “önlisans ve üstü” mezun olan kişilerin çocuklarının ebeveynleştirilme (genel) puanlarının, bütün gruplardan daha düşük olduğu görülmekte ve bu farklılığın da istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p<,05$). “Lise” grubunun da sadece “ortaokul” grubuyla arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>,05$). Başka bir ifade ile, baba eğitim seviyesi yükseldikçe, çocuklara ait ebeveynleştirilme (genel) puan ortalaması düşmektedir.

Tablo 20

Evli Bireylerin Baba Eğitim Durumuna Göre Kardeş odaklı Ebeveynleştirilme Düzeylerine İlişkin $\bar{X}$, SS ve n Değerleri

Değişkenler	Baba Eğitim Düzeyi	$\bar{x}$	SS	n
Ebeveynleştirilme (kardeş odaklı)	İlkokul ve altı	22,6290	10,5928	283
	Ortaokul	22,4217	10,7523	83
	Lise	21,5205	10,2307	117
	Önlisans ve üstü	18,5205	9,9053	73
	Toplam	21,8597	10,5129	556

Tablo 20’deki sonuçlara göre, en yüksek ortalamaya sahip grup “ilkokul ve altı” olmasına ($\bar{x}=22,63$) rağmen “ortaokul” grubu da 22,42 ortalama ile çok yakın bir değer almıştır. Sonrasındaki üçüncü en yüksek ortalama 21,52 ile “lise” grubu ve en düşük ortalamaya sahip grup 18,52 ile “önlisans ve üstü” grubudur. Baba eğitimine göre farklılığın incelenmesine ilişkin ANOVA testi sonuçları tablo 21’de gösterilmektedir.

Tablo 21

Evli Bireylerin Baba Eğitim Durumuna Göre Kardeş Odaklı Ebeveynleştirilme Düzeylerine İlişkin ANOVA Sonuçları

Bağımlı Değişken	KT	sd	KO	F	p	η^2
Ebeveynleştirilme (kardeş odaklı)	1011,256	3	337,085	3,084	.027	.02

Tablo 21'e göre, evli bireylerin baba eğitim durumuna göre kardeş odaklı ebeveynleştirilme boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($F=3,084$, $p<,05$). Bu sonuçlar ışığında, baba eğitim durumundaki farklılığın kaynağını tespit etmek amacıyla gruplar arasındaki ortalamaların karşılaştırılması ve Tukey testi sonucu tablo 22'de verilmektedir.

Tablo 22

Evli Bireylerin Baba Eğitim Düzeylerine Göre Kardeş Odaklı Ebeveynleştirilme Düzeyindeki Farklılığın Analizine İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Eğitim Düzeyi (I)	Eğitim Düzeyi (J)	Ortalamalar arası fark (I-J)	p
Ebeveynleştirilme (Kardeş odaklı)	İlkokul ve altı	Ortaokul	0,2073	.999
		Lise	0,9452	.844
		Önlisans ve üstü	4,1084*	.015
	Ortaokul	Lise	0,7379	.961
		Önlisans ve üstü	3,9011	.093
	Lise	Önlisans ve üstü	3,1632	.179

Tablo 22 incelendiğinde, baba eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu gruplar, "ilkokul ve altı" ile "önlisans ve üstü" olduğu görülmektedir ($p<,05$).

Evli bireylerin ailesel niteliklerine göre çocuklukta ebeveynleştirilme düzeyleri arasındaki farkın incelenmesine ilişkin bulgular ve yorumlar. Evli bireylerin kök ailelerindeki aile içinde kalıcı rahatsızlığı olan anne-baba ya da kardeş durumu, çocukken ebeveynleri ile vakit geçirme, ebeveynlerin madde bağımlılığı olma durumu, ebeveynlerinin çalışma durumu, ebeveynlerinden en az birinin il dışında çalışması durumu gibi özelliklere göre genel ebeveynleştirilme düzeyinde farklılık çift yönlü varyans analizi (ANOVA) test edilmiştir. Yapılan ANOVA analizinde bağımsız değişkenlerin hepsi birlikte analize katılmış ve hatanın azalması amaçlanmıştır. Yapılan analize ilişkin bulgular tablo 23'te sunulmaktadır.

Tablo 23

Evli Bireylerin Ailesel Niteliklerine Göre Genel Ebeveynleştirilme Düzeyleri Arasındaki Farkın İncelenmesine İlişkin Çift yönlü varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişkenler	KT	sd	KO	F	p	η^2
Ailede kalıcı rahatsızlık	1889,743	1	1889,743	8,335	.004*	.02
Ebeveynler ile vakit geçirme	5581,935	1	5581,935	24,621	.000*	.04
Ailede madde bağımlılığı durumu	1109,287	1	1109,287	4,893	.027*	.01
Baba çalışma durumu	1720,474	2	860,237	3,794	.023*	.01
Anne çalışma durumu	87,118	2	43,559	0,192	.825	.01
Ebeveynlerden en az birinin il dışında çalışması	1039,976	1	1039,976	4,587	.033*	.01
Maddebağımlılığı*Baba çalışma durumu	854,887	2	427,443	1,885	.153	.01
Maddebağımlılığı*Anne çalışma durumu	147,205	2	73,602	0,325	.723	.01
Ailede kalıcı rahatsızlık* anne çalışma durumu	88,407	2	44,203	0,195	.823	.01

Tablo 23 incelendiğinde, evli bireylerin ailesel niteliklerinden ailede kalıcı rahatsızlık, ebeveynler ile vakit geçirme, ebeveynlerden birinin madde bağımlılığı olması, babanın düzenli çalışması ya da çalışmaması ve ebeveynlerden en az birinin il dışında çalışması durumları, evli bireylerin ebeveynleştirilme (genel) puanlarında farklılık yaratmaktadır. Çift yönlü varyans analizi sonucuna göre bu değişkenler istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yaratmaktadır. Evli bireylerin genel ebeveynleştirilme düzeylerinde, ailede kalıcı rahatsızlık olması ya da olmaması durumu istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yaratmaktadır ($F= 8,335$, $p<,05$). Ayrıca, ebeveynlerle hafta sonu gezmesi yapılması, sıkça vakit geçirilmesi, evli bireylerin genel ebeveynleştirilme düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir

farklılık oluşturmaktadır ($F=24,621$, $p<,05$). Evli bireylerin genel ebeveynleştirilme düzeyinde, ailede ebeveynlerinden birinin madde bağımlısı olup olmaması açısından anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir ($F=4,893$, $p<,05$). Evli kişilerin genel ebeveynleştirilme puanlarında, babanın düzenli çalışması ya da düzensiz çalışması durumu açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülürken ($F=3,794$, $p<,05$), annelerinin çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($F=0,192$, $p>,05$). Ayrıca, evli bireylerin genel ebeveynleştirilme düzeylerinde, ebeveynlerinden birinin il dışında çalışması durumu açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($F=4,587$, $p>,05$). Buna karşın, ebeveynlerinden birinin madde bağımlısı olması durumu ile babasının çalışma durumunun etkileşimi açısından da genel ebeveynleştirilme puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur ($F=1,885$, $p>,05$). ebeveynlerinden birinin madde bağımlısı olması ya da olmaması ile anne çalışma durumunun etkileşimi açısından, genel ebeveynleştirilme düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($F=0,325$, $p>,05$). Ailede kalıcı rahatsızlık durumu ile anne çalışma durumu açısından da genel ebeveynleştirilme puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur ($F=0,195$, $p>,05$). Yapılan ANOVA için eta – kare (η^2) değerleri .01 ile .04 arasında değişmektedir (tablo 23). Ebeveynleştirilme düzeyleri üzerinde anlamlı bir farklılık yaratan özelliklerin kaynağını belirlemek için yapılan Tukey testi sonuçları ailede kalıcı rahatsızlık özelliği için tablo 24’te, ebeveynler ile vakit geçirme için tablo 25’te, ebeveynlerin madde bağımlılığı durumu için tablo 26’da, baba çalışma durumu için tablo 27’de ve ebeveynlerden en az birinin il dışında çalışması durumu için tablo 28’de gösterilmektedir.

Tablo 24

Evli Bireylerin Ailede Kalıcı Rahatsızlık Durumuna Göre Ebeveynleştirilme (Genel) Düzeyindeki Farklılığın Analizine İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Ailede Kalıcı Rahatsızlık (I)	Ailede Kalıcı Rahatsızlık (J)	Ortalamalar arası fark (I-J)	p
Ebeveynleştirilme (Genel)	Var	Yok	5,221	.004

Tablo 24'teki bulgulara göre, Ailesinde kalıcı rahatsızlığı (psikolojik, fizyolojik vb.) olan anne, baba ya da kardeşe sahip birinin ebeveynleştirilme (genel) puanı, ailesinde kalıcı rahatsızlığı olmayan bireylerin puanlarına göre daha yüksektir ve ortalamalar arasındaki fark analiz edilmiştir. Tukey testi sonucuna göre de bu fark istatistiksel olarak anlamlı bir farktır ($p<,05$). Başka bir ifadeyle, ailesinde kalıcı rahatsızlığı olan evli bireylerin, kalıcı rahatsızlığı olmayan evli bireylere göre ebeveynleştirilme düzeyleri daha yüksektir. Tablo 25'te ailedeki kalıcı rahatsızlık durumuna göre ortalama, standard sapma ve kişi sayısına ilişkin değerleri verilmiştir.

Tablo 25

Katılımcılara Ait Ailede Rahatsızlığı Olan Bir Aile Üyesinin Olup Olmaması Durumuna İlişkin $\bar{X}$ ve n Değerleri

Değişkenler	Ailede kalıcı rahatsızlık	$\bar{x}$	n
Ebeveynleştirilme (Genel)	Var	63,559	140
	Yok	58,339	407

Tablo 25'te görüldüğü üzere, ailede kalıcı rahatsızlığı olan bireylere ait genel ebeveynleştirilme puan ortalaması 63,56 olarak analiz edilirken, yok diyenlerin genel ebeveynleştirilme puanları ise 58,34'tür. Ortalamalar arasındaki fark analiz edilmiş ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (tablo 26).

Tablo 26

Evli Bireylerin Ebeveynleri İle Vakit Geçirme Durumuna Göre Ebeveynleştirilme (Genel) Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Sonuçlar

Bağımlı Değişken	Ebeveynler ile hafta sonu gezmesi (I)	Ebeveynler ile hafta sonu gezmesi (J)	Ortalamalar arası fark (I-J)	p
Ebeveynleştirilme (Genel)	Evet	Hayır	-6,755	.000

Tablo 26 incelendiğinde, ebeveynleri ile hafta sonunda sıkça vakit geçiren, deneyim paylaşımları sıklıkla olan bireylerin genel ebeveynleştirilme puanları, bu deneyimi sıkça paylaşmayan, az vakit geçiren kişilerin genel ebeveynleştirilme

puanlarına göre daha düşüktür. Ortalamalar arasındaki bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<,05$).

Tablo 27

Katılımcıların Ebeveynleriyle Vakit Geçirme Durumuna İlişkin $\bar{X}$ ve n Değerleri

Değişkenler	Ebeveynler ile hafta sonu gezmesi	$\bar{x}$	n
Ebeveynleştirilme (Genel)	Evet	57,571	279
	Hayır	64,327	268

Tablo 27'ye göre, ebeveynleri ile sıklıkla deneyim paylaşan, vakit geçiren kişilerin ebeveynleştirilme puan ortalaması 57,57 iken, daha az vakit geçiren kişilerin ebeveynleştirilme puanları 64,33'tür.

Tablo 28

Evli Bireylerin Baba Çalışma Durumuna İlişkin $\bar{X}$ ve n Değerleri

Değişkenler	Baba Çalışma durumu	$\bar{x}$	n
Ebeveynleştirilme (Genel)	Babanın hiçbir zaman çalışmamış olması	66,356	20
	Babanın düzenli olmasa da gelir getiren bir işte çalışmış olması	61,201	132
	Babanın her zaman düzenli gelir getiren bir işte çalışmış olması	55,289	395

Tablo 28'deki bulgular ışığında, babanın çalışma durumuna ilişkin, babası hiçbir zaman düzenli gelir getiren bir işte çalışmayan kişilerin çocuklarının ebeveynleştirilme puan ortalaması 66,36; babası düzenli olmasa da gelir getiren bir işte çalışan kişilerin çocuklarının ebeveynleştirilme puan ortalaması 61,20 ve babası her zaman düzenli gelir getiren bir işte çalışan kişilerin çocuklarına ait genel ebeveynleştirilme puan ortalaması 55,29 olarak görülmektedir. Buradan hareketle, çocukken/gençken babası düzenli bir işte çalışanların genel ebeveynleştirilme düzeyleri, diğer gruplara göre daha düşük puan ortalamasına sahiptir.

Tablo 29

*Evli Bireylerin Baba Çalışma Durumuna Göre Ebeveynleştirilme (Genel)
Düzeyindeki Farklılığın Analizine İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları*

Bağımlı Değişken	Baba Durumu (I)	Çalışma Durumu (J)	Ortalamalar arası fark (I-J)	p
Ebeveynleştirilme (Genel)	Babanın hiçbir zaman çalışmamış olması	Babanın düzenli olmasa da gelir getiren bir işte çalışmış olması	5,155	.332
		Babanın her zaman düzenli gelir getiren bir işte çalışmış olması	11,067*	.017
	Babanın düzenli olmasa da gelir getiren bir işte çalışmış olması	Babanın her zaman düzenli gelir getiren bir işte çalışmış olması	5,912	.087

Tablo 29 incelendiğinde ise, babanın çalışma durumuna göre genel ebeveynleştirilme puanları arasındaki puan farkının istatistiksel olarak kendi içinde nasıl anlamlı bir farka sahip olduğu görülmektedir. Babası hiçbir zaman çalışmamış kişilerin ebeveynleştirilme puanı ile babası düzenli olmasa da gelir getiren bir işte çalışan kişilerin genel ebeveynleştirilme puanı arasında farkın istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p>,05$). Buna karşın, babası hiçbir zaman çalışmayan kişilerin genel ebeveynleştirilme puanı ile babası düzenli olarak gelir getiren bir işte çalışan kişilerin genel ebeveynleştirilme puanı arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($p<,05$). Ayrıca, babası düzenli olmasa da gelir getiren ile düzenli gelir getiren bir işte çalışan kişilerin genel ebeveynleştirilme puanları arasındaki fark da istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p>,05$).

Tablo 30 incelendiğinde, ebeveynlerden en az birinin il dışında çalıştığını belirten kişilerin genel ebeveynleştirilme puan ortalaması 62,54 iken, il dışında çalışmadığını belirten evli bireylerin genel ebeveynleştirilme puan ortalaması 59,36 olarak analiz edilmiştir. Analiz sonucuna göre, çocukluk ve ergenlik dönemlerinde ebeveynlerinden en az birinin il dışında olması ve olmaması durumu, genel ebeveynleştirilme puanlarında bir farklılık oluşturmaktadır.

Tablo 30

Katılımcıların Ebeveynlerinden En Az Birinin İl Dışında Çalışması Durumuna İlişkin $\bar{X}$ ve n Değerleri

Değişkenler	Ebeveynlerden en az birinin il dışında çalışması	$\bar{x}$	n
Ebeveynleştirilme (Genel)	Evet	62,536	149
	Hayır	59,362	398

Farklılığın kaynağını belirleme amacıyla Tukey testi sonuçları tablo 31’de gösterilmektedir.

Tablo 31

Katılımcıların Çocukluk/Ergenlik Döneminde Ebeveynlerinden Birinin İl Dışında Çalışmasına Göre Ebeveynleştirilme (Genel) Düzeyindeki Farklılığın Analizine İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	İl dışında çalışma durumu (I)	İl dışında çalışma durumu (J)	Ortalamalar arası fark (I-J)	p
Ebeveynleştirilme (Genel)	Evet	Hayır	3,174	.033

Tablo 31 incelendiğinde ise, il dışında çalışma durumuna ilişkin farkın etkililiğine bakılmıştır. Sonuçlar ışığında, Ebeveynlerden biri il dışında çalışan bireylere ait genel ebeveynleştirilme puanı, ebeveynlerden biri çalışmamış bireylere ait genel ebeveynleştirilme puanına göre daha yüksektir. Bu puan farkı istatistiksel olarak anlamlı bir farktır ($p<,05$). Sonuçlara göre, il dışında çalışan ebeveynlerin çocuklarına ait genel ebeveynleştirilme puanı, il dışında çalışmayan ebeveynlerin çocuklarına ait ebeveynleştirilme puanına göre daha yüksektir.

Evli bireylerin ailesel niteliklerine göre kardeş odaklı ebeveynleştirilme düzeylerindeki farklılığın incelenmesinde, EÇÖ-Y’nin kardeş odaklı ebeveynleştirilme boyutuna ilişkin yapılan ANOVA sonuçları tablo 32’de verilmektedir.

Tablo 32

Evli Bireylerin Ailesel Niteliklerine Göre Ebeveynleştirilme (Kardeş Odaklı) Düzeyleri Arasındaki Farkın İncelenmesine İlişkin Çift yönlü varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişkenler	KT	sd	KO	F	p	η^2
Ailede kalıcı rahatsızlık	799,781	1	799,781	7,419	.004*	.02
Ebeveynler ile vakit geçirme	663,804	1	663,804	6,158	.013*	.01
Ailede madde bağımlılığı durumu	12,006	1	12,006	0,111	.739	.00
Baba çalışma durumu	199,305	2	99,652	0,924	.397	.00
Anne çalışma durumu	217,131	2	108,566	1,007	.366	.00
Ebeveynlerden en az birinin il dışında çalışması	223,272	1	223,272	2,071	.151	.00
Maddebağımlılığı*Baba çalışma durumu	131,653	2	65,826	0,611	.543	.00
Maddebağımlılığı*Anne çalışma durumu	330,463	2	165,231	1,533	.217	.01
Ailede kalıcı rahatsızlık* anne çalışma durumu	252,854	2	126,427	1,173	.310	.01

Tablo 32 incelendiğinde, Evli bireylerin kardeş odaklı ebeveynleştirilme boyutunda, ailesel niteliklerine göre istatistiksek olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığına ilişkin bulgular görülmekte ve ailesel özelliklerden: ebeveynlerden birinin madde bağımlısı olup olmaması ($F=0,111$, $p>,05$), babanın çalışması ($F= 0,924$, $p>,05$), annenin çalışması ($F=1,007$, $p>,05$), ebeveynlerden birinin il dışında çalışıp çalışmaması ($F=2,071$, $p>,05$), ebeveynlerden birinin madde bağımlısı olup olmaması ile babanın çalışması durumlarının ortak etkisi ($F=0,611$, $p>,05$), ebeveynlerden birinin madde bağımlısı olup olmaması ile anne çalışma durumlarının ortak etkisi ($F=1,533$, $p>,05$), ailede kalıcı rahatsızlık durumu ile anne çalışma durumunun ortak etkisi ($F=1,173$, $p>,05$) değişkenleri açısından evli

bireylerin kardeş odaklı ebeveynleştirilme düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yaratmamaktadır. Bu sonuçlara rağmen, baba çalışma durumunda gruplar arasındaki farkın incelenmiş ve babanın çalışma durumundaki gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmüştür ve bu sonuçlara ilişkin bulgular tablo 36'da gösterilmektedir. Buna karşın, evli bireylerin kardeş odaklı ebeveynleştirilme düzeylerinde, ailede kalıcı rahatsızlığı olan birinin olması durumu etkili ve bu ortalamalar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($F=7,419$, $p<,05$). Ayrıca, ebeveynleştirilmenin kardeş boyutunda, evli bireylerin ebeveynleriyle hafta sonu gezmesi ve vakit geçirmeleri durumu açısından oluşan farklılık da istatistiksel olarak anlamlıdır ($F=6,158$, $p<,05$). Bulgular ışığında, kardeş odaklı ebeveynleştirilmede, evli bireylerin ailesel özelliklerinden ailede kalıcı rahatsızlığı olan birinin olup olmaması ile ebeveynleriyle sıklıkla vakit geçirip geçirmeme durumu açısından bir farklılık oluşmaktadır.

Tablo 33

Katılımcıların Ailede rahatsızlığı olma durumuna göre ebeveynleştirilme (kardeş odaklı) düzeylerine ilişkin $\bar{X}$, SS ve n Değerleri

Değişkenler	Ailede kalıcı rahatsızlık durumu	$\bar{x}$	SS	n
Ebeveynleştirilme (kardeş odaklı)	Evet	23,405	10,52	148
	Hayır	21,299	10,46	408

Tablo 33'te göre, ailede kalıcı rahatsızlığı olduğunu dile getiren katılımcıların kardeş odaklı ebeveynleştirilmeye ait puan ortalaması 22,405; ailede kalıcı rahatsızlığı olmadığını dile getiren kişilerin ise 21,299 ve hayır diyenlerin kardeş odaklı ebeveynleştirilme puanlarının, evet diyenlerinkine göre daha düşük olduğu görülmektedir. Ortalamalar arası farkın incelenmesi ilişkin sonuçlar tablo 34'te sunulmaktadır.

Tablo 34'teki sonuçlara göre, kardeş odaklı ebeveynleştirilme puan farklılığının istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmekte ve ailesinde kalıcı rahatsızlığı olan bireylerin kardeş odaklı ebeveynleştirilme puanları, ailesinde kalıcı rahatsızlığı olmayan bireylerin puanına göre daha yüksektir.

Tablo 34

Katılımcıların Ailede Rahatsızlık Olup Olmaması Durumuna Göre Ebeveynleştirilme (Kardeş Odaklı) Düzeyindeki Ortalamaların Karşılaştırılması

Bağımlı Değişken	Ailede kalıcı rahatsızlık durumu (I)	Ailede kalıcı rahatsızlık durumu (J)	Ortalamalar arası fark (I-J)	p
Ebeveynleştirilme (Kardeş Odaklı)	Evet	Hayır	2,106	.007

Çocukluk ve gençlik dönemlerinde ebeveynleriyle sıklıkla etkinlik yapma ve vakit geçirme durumuna göre, kardeş odaklı ebeveynleştirilmede farklılığa ilişkin ortalamaların karşılaştırılmasına ve farklılığın kaynağını tespit etmek amacıyla yapılan Tukey HSD testine ilişkin bulgular tablo 35’de gösterilmektedir.

Tablo 35

Katılımcıların Çocukluk/Gençlik Döneminde Ebeveynleriyle Sıklıkla Vakit Geçirme Durumuna Göre Ebeveynleştirilme (Kardeş odaklı) Düzeylerine İlişkin $\bar{X}$ ve n Değerleri

Değişkenler	Sıklıkla vakit geçirme	$\bar{X}$	n
Ebeveynleştirilme (Kardeş odaklı)	Evet	23,485	259
	Hayır	25,906	252

Tablo 35’te göre, ebeveynleriyle sıklıkla vakit geçirdiğini ve deneyim yaşadığını belirten katılımcıların kardeş odaklı ebeveynleştirilme puan ortalaması 23,49 iken, vakit geçirmediğini dile getiren katılımcılara ait puan ortalaması ise 25,91 olarak analiz edilmiştir. Ebeveynleriyle sıklıkla vakit geçiren kişilerin, kardeş odaklı ebeveynleştirilmeye ait puan ortalaması da daha düşüktür. Bu ortalama farkına ve kaynağına ilişkin sonuçlar tablo 36’da gösterilmektedir.

Tablo 36 analiz edildiğinde, Ebeveynleriyle sıklıkla vakit geçiren kişilerin kardeş odaklı ebeveynleştirilme puanlarının, sıklıkla vakit geçirmeyen kişilerin puanlarından daha düşük olduğu ve bu ortalamalar arasındaki farkın da istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p<.05$). Başka bir ifadeyle, Ebeveynleriyle

hafta sonu gezmesi yaptığını ve deneyim paylaştığını dile getiren kişilerin kardeş odaklı ebeveynleştirilme puanları da daha düşüktür.

Tablo 36

Katılımcıların Çocukluk/Gençlik Döneminde Ebeveynleriyle Sıklıkla Vakit Geçirme Durumuna Göre Ebeveynleştirilme (Kardeş odaklı) Düzeyindeki Ortalamaların Karşılaştırılması

Bağımlı Değişken	Sıklıkla vakit geçirme (I)	Sıklıkla vakit geçirme (J)	Ortalamalar arası fark (I-J)	p
Ebeveynleştirilme (Kardeş odaklı)	Evet	Hayır	-2, 420	.013

Tablo 37

Evli Bireylerin Baba Çalışma Durumuna Göre Ebeveynleştirilme (Kardeş Odaklı) Düzeyindeki Farklılığın Analizine İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Baba Durumu (I)	Çalışma Durumu (J)	Ortalamalar arası fark (I-J)	p
Ebeveynleştirilme (Kardeş odaklı)	Babam hiçbir zaman çalışmamıştır	Babam düzenli olmasa da gelir getiren bir işte çalışmıştır	1,484	.830
		Babam her zaman düzenli gelir getiren bir işte çalışmıştır	5,039	.099
	Babam düzenli olmasa da gelir getiren bir işte çalışmıştır	Babam her zaman düzenli gelir getiren bir işte çalışmıştır	3,5541*	.003

Tablo 37 incelendiğinde, baba çalışma durumlarında, “babam hiçbir zaman çalışmamıştır” grubu ile diğer gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Buna karşın, “babam düzenli olmasa da gelir getiren bir işte çalışmıştır” grubu ile “babam her zaman düzenli gelir getiren bir işte çalışmıştır” grubu arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bir farktır ($p<.05$). “babam hiçbir zaman çalışmamıştır” grubu ile “babam her zaman düzenli gelir getiren bir işte çalışmıştır” grubu arasındaki fark daha fazla olmasına karşın gruplar arasındaki kişi

sayısı farkının fazla olmasından dolayı bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir (tablo 38).

Tablo 38

Katılımcıların Baba Çalışma Durumuna Göre Ebeveynleştirilme (Kardeş Odaklı) Düzeylerine İlişkin $\bar{X}$ ve n Değerleri

Değişkenler	Baba Çalışma Durumu	$\bar{x}$	n
Ebeveynleştirilme (Kardeş Odaklı)	babam hiçbir zaman çalışmamıştır	26,00	19
	babam düzenli olmasa da gelir getiren bir işte çalışmıştır	24,52	128
	babam her zaman düzenli gelir getiren bir işte çalışmıştır	20,96	364

Evli bireylerin kişisel niteliklerine göre çocuklukta ebeveynleştirilme düzeyleri arasındaki farkın incelenmesine ilişkin bulgular ve yorumlar. Evli bireylerin cinsiyet, kardeş sayısı, kendi doğum sırası, yaşamının büyük bölümünü geçirdiği yerleşim birimi, çocukluk/gençlik döneminde bir işte çalışma durumlarının oluşturduğu bireysel özelliklerine göre ebeveynleştirilme düzeyinde farklılık çift yönlü varyans analizi (ANOVA) ile test edilmiştir. Yapılan analize ilişkin bulgular tablo 39’da sunulmaktadır.

Tablo 39’a göre, evli bireylerin cinsiyeti ($F=0,234, p>,05$), kendi doğum sırası ($F=0,384, p>,05$), yaşamının büyük bir bölümünü geçirdiği yerleşim birimi ($F=0,262, p>,05$), kardeş sayısının ve cinsiyetin ortak etkisi ($F=0,801, p>,05$), doğum sırasının ve cinsiyetin ortak etkisi ($F=0,369, p>,05$), cinsiyetin ve çocukken/gençken çalışma durumunun ortak etkisi ($F=2,687, p>,05$) yerleşim biriminin ve cinsiyetin ortak etkisi ($F=0,765, p>,05$) gibi bireysel özelliklerine göre genel ebeveynleştirilme düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık analiz edilmemesine rağmen, katılımcıların bireysel özelliklerinden kardeş sayısına ($F=4,040, p<,05$) ve çocukken/gençken çalışma durumuna ($F=43,166, p<,05$) göre genel ebeveynleştirilme düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Başka bir ifade ile, katılımcıların kardeş sayısı ve çocukken/gençken çalışma durumları, genel ebeveynleştirilme düzeylerini etkilemektedir. Ayrıca, kardeş sayısının eta kare etki büyüklüğü orta düzeyde etki büyüklüğünü gösterirken

($\eta^2=.02$), çocukken/gençken çalışma durumunun eta kare etki büyüklüğü ($\eta^2=.07$) ise orta düzeyde bir etkiye sahiptir.

Tablo 39

Evli Bireylerin Kişisel Niteliklerine Göre Ebeveynleştirilme (Genel) Düzeyleri Arasındaki Farkın İncelenmesine İlişkin Çift Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişkenler	KT	sd	KO	F	p	η^2
Cinsiyet	54,973	1	54,973	0,234	.629	.00
Kardeş sayısı	2851,090	3	950,363	4,040	.007	.02
Doğum sırası	271,065	3	90,355	0,384	.765	.00
Yerleşim birimi	123,158	2	61,579	0,262	.770	.00
Çocukken/gençken çalışma durumu	10154,453	1	10154,453	43,166	.000	.07
Kardeş sayısı* cinsiyet	565,351	3	188,450	0,801	.494	.00
Doğum sırası* cinsiyet	260,122	3	86,707	0,369	.776	.00
Cinsiyet* çocukken/gençken çalışma durumu	632,028	1	632,028	2,687	.102	.01
Yerleşim birimi* cinsiyet	359,996	2	179,998	0,765	.466	.00

Tablo 40 incelendiğinde, katılımcıların kardeş sayısına göre, genel ebeveynleştirilme puanlarında, en düşük puan ortalaması 2 ve altı kardeş sayısına sahip bireylere aittir ($\bar{x}=50,35$). İkinci en küçük ebeveynleştirilme ortalamasına 3 kardeşe sahip bireyler oluşturmaktadır ($\bar{x}=52,05$). Üçüncü en küçük ortalamaya 4 kardeş ($\bar{x}=55,97$) ve en yüksek ebeveynleştirilme ortalaması ise 5 ve daha fazla kardeşe sahip bireyler sahiptir ($\bar{x}=57,36$). Ortalamalar arasındaki farkın kaynağını ve etkisini belirlemek amacıyla Tukey HSD testi yapılmış ve sonuçları tablo 41’de sunulmuştur.

Katılımcıların Kardeş Sayısına Göre Ebeveynleştirilme (Genel) Düzeylerine İlişkin $\bar{X}$ ve n Değerleri

Değişkenler	Kardeş Sayısı	$\bar{x}$	n
Ebeveynleştirilme (Genel)	2 ve altı	50,3526	156
	3 kardeş	52,0530	151
	4 kardeş	55,9658	117
	5 ve üstü kardeş	57,3584	173

Tablo 41

Evli Bireylerin Kardeş Sayısına Göre Ebeveynleştirilme (Genel) Düzeyindeki Farklılığın Analizine İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Kardeş Sayısı (I)	Kardeş Sayısı (J)	Ortalamalar arası fark (I-J)	p
Ebeveynleştirilme (Genel)	2 ve altı	3 kardeş	-1,7004	.766
		4 kardeş	-5,6132*	.015
		5 ve üstü	-7,0058*	.000
	3 kardeş	4 kardeş	-3,9128	.164
		5 ve üstü	-5,3054*	.011
	4 kardeş	5 ve üstü	-1,3926	.873

Tablo 41 incelendiğinde, kardeş sayısı 2 ve altı olan grup ile 3 kardeş olan grup arasındaki ortalama farkının istatistiksel olarak anlamlı olmadığıdır. 2 ve altı grubu ile 4 kardeş ile 5 ve üstü kardeşe sahip grup arasındaki ortalama farkının istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p<,05$). Başka bir ifade ile, 4 kardeşe sahip bireyler ile 5 ve üstü kardeşe sahip bireylere ait genel ebeveynleştirilme puanları, 2 ve altı kardeşe sahip bireylere göre daha fazladır ve bu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<,05$). Buna karşın, 3 kardeşe sahip olan grup ile 4 kardeşe sahip olan grup arasındaki ortalama farkı istatistiksel olarak anlamlı olmamasına rağmen ($p>,05$), 5 ve üstü kardeşe sahip grup ile arasındaki ortalama puan farkı istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<,05$). 4 kardeşe sahip olan grup

ile 5 ve üstü kardeşe sahip grup arasındaki ortalama farkı ise istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>,05$).

Evli bireylerin kişisel özelliklerinden çocukken/gençken çalışma durumu da ebeveynleştirilme (genel) puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yaratmaktadır. Bu farka ait ortalamalar ve ortalamalar arasındaki farkın istatistiksel bulguları tablo 42’de ve tablo 43’te gösterilmektedir.

Tablo 42

Katılımcıların Çocukken/Gençken Çalışma Durumuna Göre Ebeveynleştirilme (Genel) Düzeylerine İlişkin $\bar{X}$ ve n Değerleri

Değişkenler	Çalışma durumu	$\bar{x}$	n
Ebeveynleştirilme (Genel)	Evet	57,743	295
	Hayır	48,673	302

Tablo 42’deki sonuçların ışığında, en yüksek genel ebeveynleştirilme puan ortalamalarına sahip katılımcıların, çocukken/gençken bir işte çalışan gruba ait olduğu görülmektedir ($\bar{x}=57,74$). Çalışma durumu için “hayır” cevabı veren evli bireylerin ise genel ebeveynleştirilme puanları daha düşüktür ($\bar{x}=48,68$).

Tablo 43

Katılımcıların Çocukken/Gençken Çalışma Durumuna Göre Ebeveynleştirilme (Genel) Düzeyindeki Ortalamaların Karşılaştırılması

Bağımlı Değişken	Çalışma durumu (I)	Çalışma durumu (J)	Ortalamalar arası fark (I-J)	p
Ebeveynleştirilme (Genel)	Evet	Hayır	9.070	.000

Tablo 43’teki sonuçlara göre de, çocukken/gençken bir işte çalışan gruba ait genel ebeveynleştirilme puanlarının, çocukken/gençken bir işte çalışmayan gruba göre daha yüksek olduğu görülmekte ve bu farkın da istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p<,05$). Diğer bir deyişle, çocukken/gençken ailesine katkı

sağlamak amacıyla bir işte çalışan bireylerin daha yüksek ebeveynleştirilme (genel) puanına sahip olduğu analiz sonuçlarında görülmektedir.

Evli bireylerin bireysel niteliklerine göre kardeş odaklı ebeveynleştirilmeye ilişkin de çift yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış ve sonuçlar tablo 44'te sunulmaktadır.

Tablo 44

Evli Bireylerin Kişisel Niteliklerine Göre Ebeveynleştirilme (Kardeş Odaklı) Düzeyleri Arasındaki Farkın İncelenmesine İlişkin Çift Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişkenler	KT	sd	KO	F	p	η^2
Cinsiyet	74,969	1	74,969	0,772	.380	.00
Kardeş sayısı	3104,742	3	1034,914	10,653	.000	.06
Doğum sırası	5512,380	3	1837,460	18,914	.000	.10
Yerleşim birimi	76,331	2	38,165	0,393	.675	.00
Çocukken/gençken çalışma durumu	565,342	1	565,342	5,819	.016	.01
Cinsiyet* kardeş sayısı	615,065	3	205,022	2,110	.098	.01
Doğum sırası* cinsiyet	565,968	3	188,656	1,942	.122	.01
Cinsiyet* çocukken/gençken çalışma durumu	448,456	1	448,456	4,616	.032	.01
Yerleşim birimi* cinsiyet	45,101	2	22,550	0,232	.793	.00

Tablo 44'teki analiz sonucuna göre, evli bireylerin cinsiyeti ($F=0,772$, $p>,05$), yaşamının büyük bir bölümünü geçirdiği yerleşim birimi ($F=0,393$, $p>,05$), kardeş sayısının ve cinsiyetin ortak etkisi ($F=2,110$, $p>,05$), doğum sırasının ve cinsiyetin ortak etkisi ($F=1,942$, $p>,05$), yerleşim biriminin ve cinsiyetin ortak etkisi ($F=0,232$, $p>,05$) gibi bireysel özelliklerine göre kardeş odaklı ebeveynleştirilme düzeylerinde

istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Katılımcıların bireysel özelliklerinden kardeş sayısına ($F=10,653$, $p<,05$), doğum sırasına ($F=18,914$, $p<,05$), çocukken/gençken çalışma durumuna ($F=5,819$, $p<,05$) ve cinsiyet ile çocukken/gençken çalışma durumunun ortak etkisine ($F=4,616$, $p<,05$) göre kardeş odaklı ebeveynleştirilme düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Başka bir ifade ile, katılımcıların kardeş sayısı, doğum sırası, çocukken/gençken çalışma durumları ve cinsiyet ile çocukken/gençken çalışma durumunun ortak etkisi, kardeş odaklı ebeveynleştirilmenin düzeylerini etkilemektedir. Ayrıca, kardeş sayısı ve doğum sırası eta kare etki büyüklüğü değeri orta düzeyde etki büyüklüğünü gösterirken (sırasıyla, $\eta^2=.06$, $\eta^2=.10$), çocukken/gençken çalışma durumu ve cinsiyet ile çocukken/gençken çalışma durumunun ortak etkisi küçük düzeyde bir etki büyüklüğüne sahiptir ($\eta^2=.01$).

Tablo 45

Katılımcıların Kardeş Sayısına Göre Ebeveynleştirilme (Kardeş Odaklı) Düzeylerine İlişkin $\bar{X}$ ve n Değerleri

Değişkenler	Kardeş Sayısı	$\bar{x}$	n
Ebeveynleştirilme (kardeş odaklı)	2 ve altı	16,167	129
	3 kardeş	20,136	146
	4 kardeş	21,325	115
	5 ve üstü kardeş	24,139	166

Tablo 45'e göre, evli bireylerin kardeş sayısına göre, kardeş odaklı ebeveynleştirilmeye ilişkin puanlarında, en düşük puan ortalaması 2 ve altı kardeş sayısına sahip bireylere aittir ($\bar{x}=16,17$). Daha sonra ise ikinci en düşük kardeş odaklı ebeveynleştirilme ortalamasına 3 kardeşe sahip bireyler oluşturmaktadır ($\bar{x}=20,14$). Üçüncü en küçük ortalamaya sahip olan grup 4 kardeş ($\bar{x}=21,33$); ve kardeş odaklı ebeveynleştirilmede en yüksek ebeveynleştirilme puan ortalaması ise 5 ve daha fazla kardeşe sahip bireylere aittir ($\bar{x}=24,14$). Sonuçlara bakıldığında, kardeş sayısı arttıkça kardeş odaklı ebeveynleştirilme puan ortalaması da artmaktadır. Bu nedenle, ortalamalar arasındaki farkın kaynağını ve etkisini belirlemek amacıyla Tukey HSD testi yapılmış ve sonuçları tablo 46'da sunulmuştur.

Tablo 46

*Evli Bireylerin Kardeş Sayısına Göre Ebeveynleştirilme (Kardeş Odaklı)
Düzeyindeki Farklılığın Analizine İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları*

Bağımlı Değişken	Kardeş Sayısı (I)	Kardeş Sayısı (J)	Ortalamalar arası fark (I-J)	p
Ebeveynleştirilme (Kardeş odaklı)	2 ve altı	3 kardeş	-1,8411	.411
		4 kardeş	-2,9672	.089
		5 ve üstü	-3,6965*	.008
	3 kardeş	4 kardeş	-1,1261	.796
		5 ve üstü	-1,8554	.347
	4 kardeş	5 ve üstü	-0,7293	.929

Tablo 46'daki bulgulara bakıldığında, kardeş sayısına göre kardeş boyutundaki ortalamalar arasındaki farkta, sadece "2 ve altı" grubu ile "5 ve üstü" grubu arasındaki puan farkı istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < .05$). Kardeş sayısı arttıkça, kardeş odaklı ebeveynleştirilme puan ortalaması artmasına rağmen, diğer gruplar arasındaki puan farkı istatistiksel olarak anlamlı bir fark değildir ($p > .05$).

Tablo 47

*Katılımcıların Doğum Sırasına Göre Ebeveynleştirilme (Kardeş Odaklı)
Düzeylerine İlişkin $\bar{X}$ ve n Değerleri*

Değişkenler	Doğum sırası	$\bar{x}$	n
Ebeveynleştirilme (kardeş odaklı)	İlk çocuk	24,8654	208
	İkinci çocuk	20,0063	160
	Üçüncü çocuk	19,1625	80
	Dördüncü ve daha sonra	20,8148	108

Tablo 47 incelendiğinde, evli bireylerin kardeş odaklı ebeveynleştirilme puanları ortalamasında en yüksek puana sahip bireyler ilk çocuk olan gruptadır. Daha sonraki en yüksek puana sahip grup ise dördüncü ve daha sonraki doğum sırasına sahip gruptur. Üçüncü en yüksek puan da ikinci çocuk olan kişilere aittir. En düşük kardeş odaklı ebeveynleştirilme puanı ise üçüncü çocuk olan gruptur.

Ortalamalara bakıldığında, ilk çocuk olan evli bireylerin kardeş odaklı ebeveynleştirilmede en yüksek puana sahip olduğu görülmektedir. Gruplar arasındaki farka ait ortalama farkı ve bu farkın kaynağını görebilmek amacıyla Tukey HSD testi yapılmış ve sonuçlar tablo 48’de sunulmaktadır.

Tablo 48

Evli Bireylerin Doğum Sırasına Göre Ebeveynleştirilme (Kardeş Odaklı) Düzeyindeki Farklılığın Analizine İlişkin Tukey HSD Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Doğum Sırası (I)	Doğum Sırası (J)	Ortalamalar arası fark (I-J)	p
Ebeveynleştirilme (Kardeş odaklı)	İlk çocuk	İkinci çocuk	4,8591*	.000
		Üçüncü çocuk	5,7029*	.000
		Dördüncü ve daha sonra	4,0506*	.003
	İkinci çocuk	Üçüncü çocuk	0,8437	.924
		Dördüncü ve daha sonra	-0,8086	.912
	Üçüncü çocuk	Dördüncü ve daha sonra	-1,6523	.667

Tablo 48’deki analiz sonuçlarına bakıldığında, ilk çocuk olan grubun, ikinci çocuk, üçüncü çocuk ve dördüncü ve daha sonra grubuna göre ortalaması daha yüksektir. Bu fark istatistiksek olarak da anlamlıdır. Doğum sırasına göre ilk çocuk olan bireylerin ebeveynleştirilmenin kardeş boyutunda, diğer doğum sırasında olan bireylere göre daha yüksek puan ortalamasına sahip olduğu ve ortalamalar arasındaki farklarının da istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p<,05$). Diğer doğum sıralarının birbirleriyle olan ortalama farkları ise istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p>,05$).

Tablo 49

Katılımcıların Çocukken/Gençken Çalışma Durumuna Göre Ebeveynleştirilme (Kardeş Odaklı) Düzeylerine İlişkin $\bar{X}$ ve n Değerleri

Değişkenler	Çalışma durumu	$\bar{X}$	n
Ebeveynleştirilme (Kardeş odaklı)	Evet	21,550	271
	Hayır	19,334	285

Tablo 49'a göre, Evli bireylerin çocukken/gençken çalışma durumuna göre, kardeş odaklı ebeveynleştirilmenin ortalama puanlarında, çalışma durumuna "evet" diyen grubun ortalaması 21,55 iken, "hayır" diyen grubun ise 19,33 olarak görülmektedir. Çocukken/gençken bir işte çalışan kişilerin ebeveynleştirilme (kardeş odaklı) ortalama puanı, diğer gruba göre daha yüksektir. Ortalamaların karşılaştırılması ve analiz edilmesine ilişkin tablo 50'de sunulmaktadır.

Tablo 50

Katılımcıların Çocukken/Gençken Çalışma Durumuna Göre Ebeveynleştirilme (Kardeş Odaklı) Düzeyindeki Ortalamaların Karşılaştırılması

Bağımlı Değişken	Çalışma durumu (I)	Çalışma durumu (J)	Ortalamalar arası fark (I-J)	p
Ebeveynleştirilme (Kardeş odaklı)	Evet	Hayır	2,217	.016

Tablo 50'deki ortalamaların karşılaştırılması tablosuna göre, "evet" diyen katılımcıların kardeş odaklı ebeveynleştirilmeden aldığı ortalama puanı, "hayır" diyenlere göre daha yüksektir ve ortalamalar arasındaki farkın da istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir ($p<.05$).

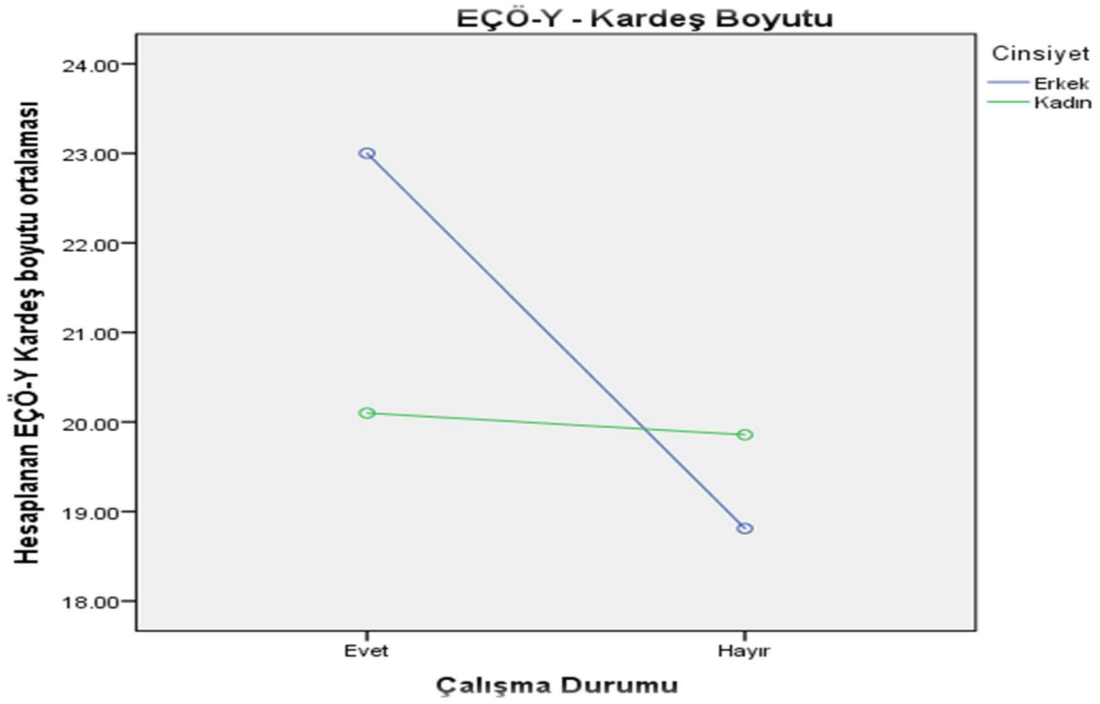
Evli bireylerin cinsiyet ve çocukken/gençken çalışma durumuna göre ortak etkisinin, kardeş odaklı ebeveynleştirilmedeki farklılığına ilişkin ortalama, standart sapma ve n değeri sonuçları tablo 51'de sunulmaktadır.

Tablo 51

Katılımcıların Cinsiyet ve Çocukken/Gençken Çalışma Durumunun Ortak Etkisine Göre Ebeveynleştirilme (Kardeş Odaklı) Düzeylerine İlişkin $\bar{X}$, SS ve n Değerleri

Değişkenler	Cinsiyet	Çalışma durumu	$\bar{X}$	SS	n
Ebeveynleştirilme (Kardeş odaklı)	Erkek	Evet	24,0323	10,634	155
		Hayır	19,6316	19,632	76
	Kadın	Evet	21,2759	21,276	116
		Hayır	21,8697	21,383	209

Tablo 51 incelendiğinde, erkek katılımcılardan çalışma durumuna evet diyen kişilerin kardeş odaklı ebeveynleştirilmeye ilişkin puan ortalaması 24,03; hayır diyenlerin ise 19,63'tür. Kadın katılımcılardan ise çalışma durumu için evet diyenlerin 21,28; hayır diyenlerin ise 21,88 olarak hesaplanmıştır. Cinsiyetin ve çalışma durumunun ortak etkisinin anlamlı olduğu çift yönlü ANOVA analizi ile elde edilmiş ve çizgi grafiğiyle de bu ortak etki tekrar bulunmuştur (şekil 4).

Şekil 4. Katılımcıların Çocukken/Gençken Çalışma Durumuna Göre Ebeveynleştirilme (Kardeş Odaklı) Düzeyindeki Ortalamalarının Çizgi Grafiği

Şekil 4 incelendiğinde, birbirini kesen iki etki olduğundan, ortak etki olduğu görülmektedir. Bu ortak etkinin hangi ikili alt grupların ortalama puanlarında olduğunu bilebilmek için post-hoc çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Öncelikle çalışma durumu ve cinsiyet açısından 2x2'lik matriste gözenekler tablo 52'de ve gözenek ortalamaları karşılaştırılması için tek faktörlü ANOVA sonuçları da tablo 53'te sunulmuştur.

Tablo 52'e göre, çalışma durumuna evet diyen kişiler 11, hayır diyenler 21; kadın katılımcılarda ise çalışma durumuna evet diyen 12, hayır diyenler ise 22

olarak kodlanmıştır. Yapılan tek yönlü ANOVA sonucunda bu kodlama kullanılacaktır.

Tablo 52

Çalışma Durumu ve Cinsiyete Göre 2x2'lik Matrikste Gözeneklerin Sunumu

	Erkek	Kadın
Çalışma Durumu Evet	11 (155 Kişi)	12 (116 Kişi)
Çalışma Durumu Hayır	21 (76 kişi)	22 (209 Kişi)

Tablo 53 incelendiğinde, gruplar arasındaki farkın incelenmesi sonucunda, erkek katılımcılardan çalışma durumu evet olan kişilerin (11), erkek katılımcılardan çalışma durumu hayır olanlara (21) göre, kardeş odaklı ebeveynleştirilme puanları daha yüksek ve aralarındaki fark da istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < ,05$). Diğer gözeneklerdeki ortalama farklarının istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir ($p > ,05$). Buna karşın, erkek katılımcılardan evet diyenlerin, diğer bütün gruplara oranla kardeş odaklı ebeveynleştirilme puan ortalaması daha yüksek olmasına rağmen istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($p > ,05$). Ayrıca, kadın katılımcıların da çalışma durumu evet olanlarının, hayır olanlara göre ortalama puanları daha yüksek olmasına karşın yine bu fark da istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p > ,05$)

Tablo 53

Gözeneklerin Ebeveynleştirilme (Kardeş Odaklı) Ortalama Puanlarına İlişkin Tukey HSD testi Sonuçları

Gözenek (I)	Gözenek (J)	Ortalamalar arası fark (I-J)	p
11	12	2,75640	.139
	21	4,40068*	.014
	22	2,64948	.079
12	21	1,64428	.710
	22	-0,10691	1.000
21	22	-1,75120	.594

Bölüm 5

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışmada yetişkinler için ebeveynleştirilme düzeylerini belirleme amacıyla bir ölçek geliştirilmiştir. Ayrıca ebeveynleştirilme düzeyi düşük ve yüksek evli bireylerin evlilik doyumu ve depresyon düzeyleri incelenmiş; kişisel ve ailesel niteliklerin ebeveynleştirilmeye olan etkisi incelenmiştir. Bu başlık altında da araştırmanın ortaya çıkardığı bulguların özeti, tartışılması ve elde edilen sonuçlar ışığında sunulan öneriler yer almaktadır.

Sonuç

1. Yetişkinlere yönelik geliştirilen “Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeği- Yetişkin Formu (EÇÖ-Y)” güvenilir ve geçerli bir ölçme aracıdır. Yetişkin bireylerin ebeveynleştirilme düzeylerini ölçmek için kullanılabilir.
2. Evli bireylerin genel ve kardeş boyutuna ilişkin ebeveynleştirilme düzeylerinin yüksek ve düşük olması ile evlilik doyumları arasında manidar bir farklılık bulunmamıştır. Başka bir ifadeyle, evli bireylerin ebeveynleştirilme düzeylerinin yüksek ya da düşük olması, evlilik doyumlarında manidar bir farklılık yaratmamaktadır.
3. Evli bireylerin genel ve kardeş boyutuna ilişkin ebeveynleştirilme düzeyi düşük ve yüksek evli bireylerin depresyon düzeyleri arasında manidar bir fark vardır. Ebeveynleştirilme düzeyi yüksek olan bireylerin depresyon düzeyleri, ebeveynleştirilme düzeyi düşük olan gruptan yüksektir.
4. Evli bireylerin anne eğitim düzeyi ile ebeveynleştirilme düzeyleri arasında manidar bir fark vardır. Başka bir ifadeyle, anne eğitim düzeyleri, ebeveynleştirilme düzeylerinde temel bir etkiye sahiptir. Genel ebeveynleştirilme düzeylerinde, anne eğitim düzeylerinden “okur-yazar değil” ile “ilkokul”, “ortaokul” ve “lise ve üstü” grupları arasında bir fark olduğu analiz edilmiştir. “okur-yazar değil” olan gruba ait ebeveynleştirilme puanı, diğer gruplara ait ortalama puandan daha yüksektir. Başka bir ifadeyle, eğitim sürecinde daha fazla süre eğitim alanların çocuklarına ait ebeveynleştirilme düzeyi daha düşüktür. Diğer eğitim düzeyleri arasında bir farklılık saptanmamıştır. Kardeş odaklı ebeveynleştirilme düzeylerinde ise, “okur-yazar değil” ile “ilkokul” ve “lise

ve üstü” grupları arasında manidar bir farklılık elde edilmiştir. “ilkokul” ile “ortaokul” arasında ve diğer eğitim düzeyleri arasında manidar bir fark bulunmamıştır. Kısaca ifade edilirse, annenin eğitim düzeyi yükseldikçe, çocuklarının ebeveynleştirilme puanları düşmektedir.

5. Evli bireylerin baba eğitim düzeyleri ile genel ebeveynleştirilme düzeyleri arasında manidar bir fark saptanmıştır. Başka bir ifadeyle, baba eğitim düzeyi çocuklukta ebeveynleştirilme düzeylerinde temek etkiye sahiptir. Genel ebeveynleştirilme puanlarında, baba eğitim düzeylerinden “ilkokul ve altı” ile “lise ve üstü” grupları arasında; “ortaokul” ile “önlisans ve üstü” grupları arasında; “lise” ve “önlisans ve üstü” grupları arasında manidar bir fark olduğu elde edilmiştir. Buna karşın, “ilkokul ve altı” ile “ortaokul” ve “lise”; “ortaokul” ile “lise” grupları arasında ise manidar bir fark bulunmamıştır. Araştırma sonucunda, eğitim sürecinde elde edilen eğitim kademesi yüksek olan gruba ait ebeveynleştirilme düzeyi daha düşüktür. Kardeş odaklı ebeveynleştirilme düzeylerinde ise, baba eğitim düzeyleri arasında sadece “ilkokul ve altı” ile “önlisans ve üstü” arasında manidar bir farklılık analiz edilmiştir. Diğer eğitim düzeyleri arasında ise manidar bir farklılık bulunmamasına rağmen baba eğitim düzeylerinde düşük olanların kardeş odaklı ebeveynleştirilme puan ortalaması daha yüksektir. Kısaca, bireylerin baba eğitim düzeyleri düştükçe, hem genel hem de kardeş odaklı ebeveynleştirilme puanları yükselmektedir.
6. Ailede kalıcı rahatsızlığı olan biri (ebeveynlerden biri ya da kardeş) olması ya da olmaması açısından ebeveynleştirilme düzeyleri arasında manidar bir farklılık bulunmuştur. Hem kardeş odaklı hem genel ebeveynleştirilme düzeylerinde, ailede kalıcı rahatsızlığı olan birinin olması etkilidir. Ailede kalıcı rahatsızlığı olan bireylere ait ebeveynleştirilme puan ortalaması, kalıcı rahatsızlığı olan birinin olmadığını söyleyen bireylere göre daha yüksektir. Başka bir ifadeyle, ailede kalıcı rahatsızlığı olan bir bireyle büyüyen kişilerin hem kardeş odaklı hem genel ebeveynleştirilme puan ortalaması daha yüksektir. Ayrıca, ailede kalıcı rahatsızlığı olan biri ve anne çalışma durumunun ortak etkisinin hem kardeş odaklı ebeveynleştirilme hem de genel ebeveynleştirilme düzeylerinde manidar

bir etkisinin olmadığı da tespit edilmiştir.

7. Ebeveynler ile hafta sonu vakit geçirme, deneyim paylaşma bakımından bireylerin ebeveynleştirilme düzeyleri arasında manidar bir fark bulunmuştur. Ebeveynleriyle vakit geçirme ve deneyim paylaştığını ifade eden bireylerin genel ve kardeş odaklı ebeveynleştirilmeye ilişkin ebeveynleştirilme puan ortalaması daha düşüktür. Başka bir ifadeyle, ebeveynler ile vakit geçirildikçe, ebeveynleştirilme düzeyleri azalmaktadır.
8. Ebeveynlerden birinin madde bağımlısı olup olmaması durumu ile genel ebeveynleştirilme arasındaki farklılık incelendiğinde, ebeveynlerden birinin madde bağımlısı olup olmama durumu ile genel ebeveynleştirilme düzeyi arasında manidar bir fark olduğu analiz edilmiştir. Ebeveynlerden birinin madde bağımlısı olmadığını ifade edenlerin genel ebeveynleştirilme puan ortalaması daha düşüktür. Başka bir ifadeyle, ebeveynlerden biri madde bağımlısı ise ebeveynleştirilme düzeyi artmakta ve ebeveynlerden birinin madde bağımlısı olması, genel ebeveynleştirilme üzerinde temel etkiye sahiptir. Buna karşın, kök ailede madde bağımlısı olup olmama durumunun kardeş odaklı ebeveynleştirilme üzerinde temel etkisi bulunmamıştır. Ayrıca, madde bağımlılığın hem baba çalışma durumu ile ortak etkisine hem de anne çalışma durumu ile ortak etkilerine ayrı ayrı bakılmış ve ebeveynleştirilme düzeylerinde temel etkisi olmadığı bulunmuştur.
9. Genel ebeveynleştirilme ve babanın çalışma durumu arasındaki fark incelendiğinde, babasının her zaman çalıştığını belirten grup ile babasının hiçbir zaman çalışmadığını ifade eden grup arasında manidar bir farklılık görülmektedir. Buna karşın, kardeş odaklı ebeveynleştirilmede ise babanın çalışma durumu açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.
10. Anne çalışma durumu ile hem genel ebeveynleştirilme hem de kardeş boyutuna ilişkin ebeveynleştirilme düzeyleri arasında manidar bir farklılık görülmemektedir. Başka bir ifadeyle, annenin çalışıp çalışmaması, ebeveynleştirilmenin her iki boyutunda da temel etkiye neden olmamaktadır.
11. Evli bireylerin genel ebeveynleştirilme düzeyi ile bireylerin

ebeveynlerinden birinin il dışında çalışıp çalışmaması durumuna anlamlı bir farklılık tespit edilmişken, kardeş odaklı ebeveynleştirilme düzeylerinde ise manidar bir farklılık görülmemiştir. Ebeveynlerinden en az birinin il dışında çalışmış olduğunu belirten kişilerin genel ebeveynleştirilme puanları, ebeveynlerinden birinin il dışında çalışmadığını belirten kişilerden daha yüksektir. Ayrıca, kardeş boyutunda manidar bir farklılık olmamasına rağmen ebeveynlerinden biri il dışında çalışmış kişilerin kardeş odaklı ebeveynleştirilme puan ortalaması da diğer guruba göre daha yüksektir.

12. Evli bireylerin cinsiyetleri ile ebeveynleştirilme arasında manidar bir farklılık tespit edilmemiştir. Başka bir ifadeyle, bireylerin cinsiyetleri, çocuklukta ebeveynleştirilme düzeylerinde temel etkiye sahiptir. Hem genel hem de kardeş odaklı ebeveynleştirilme düzeylerinde, cinsiyet değişkeni açısından manidar bir farklılık görülmemektedir. Ayrıca, cinsiyet ile beraber birçok değişkenin (kardeş sayısı, doğum sırası, çocukken/gençken çalışma durumu, yerleşim birimi) ikili ortak etkisine bakılmıştır ve sadece cinsiyetin çocukken/gençken çalışma durumu ile ortak etkisi, kardeş odaklı ebeveynleştirilme bir farklılık yaratmıştır. Çalışmış olan erkek katılımcıların, çalışmamış olan erkek katılımcılardan anlamlı bir farklılığı gözlenmiş ve çalışmış erkeklerin kardeş odaklı ebeveynleştirilme puanları daha yüksek çıkmıştır. Diğer bütün ikili ortak etkiler ve cinsiyet değişkeninin ortak etkisi, ebeveynleştirilme düzeylerinde manidar bir etkide bulunmamıştır.

13. Katılımcıların hem genel hem kardeş odaklı ebeveynleştirilme düzeylerinde, kardeş sayısı temel etkiye sahiptir. Genel ebeveynleştirilme düzeyleri “2 ve altı” kardeş sayısına sahip bireylerin, “4 kardeş” ile “5 ve üstü kardeş” sayısına sahip bireylere göre daha düşüktür ve bu fark manidardır. Diğer gruplar açısından fazla kardeşe sahip bireylerin genel ebeveynleştirilme düzeyleri de yüksektir. Kısaca, kardeş sayısı fazla olan bir kök aileye sahip bireyin, ebeveynleştirilme puan ortalaması da yüksektir. Kardeş odaklı ebeveynleştirilme düzeyi ise, “2 ve daha az” kardeş sayısına sahip bireylerin, “5 ve üstü” kardeş sayısına sahip bireylere göre ve “3 kardeş” sayısına sahip bireylerin de “5 ve üstü” kardeş

sayısına sahip bireylere göre daha düşüktür. Başka bir ifadeyle, kardeş sayısı fazla olan bireylerin hem genel hem de kardeş odaklı ebeveynleştirilme düzeyleri daha yüksektir.

14. Evli bireylerin genel ebeveynleştirilme düzeyleri, kişilerin kendi doğum sırası açısından manidar farklılık göstermezken, bireylerin kardeş odaklı ebeveynleştirilme düzeyleri doğum sırasına göre manidar farklılık göstermektedir. Kardeş odaklı ebeveynleştirilme puan ortalamasında, “ilk çocuk” olan bireylerin, “ikinci çocuk”, “üçüncü çocuk” ve “dördüncü ve daha sonra” olan gruplara göre manidar farklılık gösterdiği ve diğer bütün gruplara göre de daha yüksek puana sahip olduğunu tespit edilmiştir. Kısaca, doğum sırasında ilk sırada olan bireylerin, diğer gruplara göre daha yüksek bir ebeveynleştirilme (kardeş boyutu) ortalamasına sahip olduğu görülmektedir.
15. Ebeveynleştirilme düzeyleri ve katılımcıların yaşamlarının büyük bir bölümünü geçirdikleri yerleşim birimi iliskincelendiğinde, aralarında manidar bir farklılık bulunmamıştır. Başka bir ifadeyle, bireylerin yerleşim birimleri, hem kardeş odaklı ebeveynleştirilmede hem de genel ebeveynleştirilmede temel etkiye sahip değildir.
16. Katılımcıların çocukken/gençken gelir getiren bir işte çalışıp çalışmama durumları ile genel ebeveynleştirilme düzeyleri arasında manidar bir farklılık saptanmıştır. Evli bireyler içinde çocukken/gençken bir işte çalıştığını beyan eden kişilere ait genel ebeveynleştirilme ortalama puanı, bir işte çalışmadığını beyan edenlerinkine göre daha yüksektir. Bu bulgu sonucunda, daha önce bir işte çalışmış kişilerin, ebeveynleştirilme düzeyi de yüksektir. Çocukken/gençken bir işte çalışma durumu açısından kardeş odaklı ebeveynleştirilmede manidar bir farklılık olmadığı görülmektedir. Buna karşın, cinsiyet ve çalışma durumunun ortak etkisi incelendiğinde ise kardeş odaklı ebeveynleştirilmede bir etkisi olduğu tespit edilmiş ve erkek katılımcılar içinde çalışma deneyimi olanların, çalışma deneyimi olmayanlara göre kardeş odaklı ebeveynleştirilme düzeylerinde manidar bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Başka bir ifadeyle, kök ailesiyle beraber yaşadığı dönemde bir işte çalışmış kişilerin, çalışmamış kişilere göre genel ebeveynleştirilme düzeyleri daha

yüksektir; buna ek olarak ise kardeş odaklı ebeveynleştirilmede de bir farklılık erkek katılımcılar içinde tespit edilmiş ve erkek katılımcılar içinde çalışmış kişilerin kardeş odaklı ebeveynleştirilme puan ortalaması daha yüksektir.

Tartışma

Bu bölümde araştırmanın sonunda elde edilen bulguların tartışılması yer almaktadır ve alt problemlerin veriliş sırası takip edilerek sunulmuştur.

Evli bireylerin çocuklukta ebeveynleştirilme düzeyleri ile evlilik doyumu arasındaki ilişkinin incelenmesine ilişkin tartışma. Öncelikle bireylerin evlilik doyumu ve çocuklukta ebeveynleştirilme düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışma olmadığı görülmektedir. Bu çalışmanın sonucunda ise, evli bireylerin ebeveynleştirilme düzeylerinin yüksek ya da düşük olması, evlilik doyumları açısından manidar bir farklılık yaratmamaktadır. Alanyazında kök ailedeki ilişki biçimlerinin, evlilik yaşantısında da devam ettiği ve kök ailelerindeki geçmiş yaşantıları ileri sürülse de (Özabacı, 2011) aracı değişken olarak birçok değişkenin ortaya çıktığı söylenebilir. Ebeveynleştirilme kavramının da alanyazında pozitif etkileri olduğu ve kişilerin araçsal yönlerini güçlendirmesi, psikolojik sağlamlığını arttırması bilinmektedir (Jurkovic,1997). Ebeveynleştirilme kavramı ile evlilik doyumu daha önce alanyazında hiç çalışılmamış olsa da, romantik ilişki doyumu ile ilişkisi incelenmiştir. Kadın üniversite öğrencileri ile yapılan bu çalışmada, baba-kız ebeveynleştirilmesi ile romantik ilişki doyumu arasında manidar bir negatif ilişki tespit edilmiştir. Başka bir ifadeyle, ebeveynleştirilme düzeyi yükseldikçe, romantik ilişkilerinde doyum elde etmeleri düşmektedir (Bagget ve ark., 2015). Evli bireylerin çocuklukta ebeveynleştirilme düzeyleri açısından evlilik doyumu düzeylerinde farklılık göstermemesinin nedeni ise, çocuklukta ebeveynleştirilmenin kişinin diğer kişilik özelliklerinde de aracı değişken olarak ortaya çıkması ve pozitif bir etkide de bulunabilmesi olabilir. Ayrıca, romantik ilişki ile çocuklukta ebeveynleştirilme arasındaki negatif ilişki sadece kadın katılımcıların olduğu ve sadece baba-kız çocuğu arasındaki ebeveynleştirilme açısından değerlendirilmiş olması olabilir. Bu çalışma kapsamında, evli bireylerin evlilik doyumunda, çocuklukta ebeveynleştirilme açısından bir farklılık olmamasının başka bir nedeni ise, kök ailelerinde bireyler ebeveynleştirilmiş dahi olsalar ailesinin başka bir üyesinden ya da çevresinden almış oldukları sosyal destek ile çocuklukta ebeveynleştirilme düzeyleri düşük evli

bireyler ile aralarındaki farkı kapatmış olabilirler.

Evli bireylerin ebeveynleştirilme düzeyleri ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesine ilişkin tartışma. Hem kardeş boyutuna ilişkin ebeveynleştirilme hem de genel ebeveynleştirilme düzeyi yüksek olan evli bireylerin, depresyon düzeyleri de yüksektir ve gözlenen bu fark manidardır. Bu farklılık hem genel hem de kardeş odaklı ebeveynleştirilme düzeylerinde ortaya çıkmaktadır. Başka bir ifadeyle, ebeveynleştirilme düzeyi, depresyonu etkileyebilmektedir. Alanyazında görülen benzer araştırma sonuçları ile tutarlıdır (Burton ve ark., 2018; Carroll ve Robinson, 2000; Derikozis ve Wingsiong, 2017; Hooper ve Wallace, 2009). Hooper ve Wallace (2009) çalışmasında, ebeveynleştirilmeyi üç boyutta incelemiş ve araçsal ebeveynleştirilme (instrumental parentification), duygusal ebeveynleştirilme (emotional parentification) ile algılanan adalet (perceived fairness) boyutları açısından depresyon ilişkisi incelendiğinde, araçsal ebeveynleştirilme ve algılanan adalet arasında anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Ebeveynleştirilme düzeyi yükseldikçe depresyon düzeyi de artmaktadır. Carroll ve Robinson'un (2000) çalışmalarında da ebeveynleştirilme ile depresyon arasında pozitif anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Hooper ve ark. (2012) ise, bireylerin depresif semptomları ile ebeveynleştirilme arasında anlamlı pozitif bir ilişki olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bu çalışmalara ek olarak, Burton ve ark. (2018) çalışmasında, ebeveynleştirilmeyi kardeş odaklı ele alarak, depresyon belirtileri ile tutarlı disiplin arasındaki ilişkide aracılık ettiğini dile getirmişlerdir ve direkt etkisinin de %11 olduğu belirtilmekte ve ebeveynleştirilme ile depresyon arasında manidar pozitif bir ilişki olduğu da öne sürülmüştür. Ayrıca, Yıldırım (2016) çalışmasında ebeveynleştirilmenin kardeş odaklı, ebeveyn odaklı ve algılanan yarar alt boyutlarının depresyon belirtileri üzerinde etkili olduğunu ileri sürmüştür. Ebeveynleştirilme arttıkça depresyon belirtileri düzeyleri de artmaktadır. Buna karşın, Köyden (2015) çalışmasında ise sadece algılanan yarar boyutunun depresyonu yordadığı tespit edilmiş ve depresyon ile beraber kaygı ve öfke boyutlarını adına koruyucu bir faktör olabileceği tespit edilmiştir.

Alanyazında elde edilen bulgular ışığında pek çok çalışmada ebeveynleştirilme ile depresyon arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülebilir. Emre (2016) de ebeveynin isteklerine öncelik verildiği bir kavram olarak ebeveynleştirilmenin, duygusal ve ruhsal açıdan kişiyi olumsuz olarak

etkileyebileceğini belirtmiştir. Bilinen bir olgu olarak ebeveynlik biçiminin, çocuğun ruhsal gelişimini etkileyebildiği ve kişinin koruyucu bir faktörü ya da yıkıcı bir mirası olduğu açıktır (Celano, 2018). Çocukluk yaşantısından miras olarak gelen bir kavram olan ve koruyucu faktörleri olmadan, ebeveynleri tarafından desteklenmeden, gelişimlerine uygun olmayan şekilde kazanılan ebeveynleştirilme ile depresyon arasındaki ilişkinin pozitif olması beklenen bir durum olabilir. Ebeveynleştirilmesi beklenen çocuklar, enerjilerinin önemli bir bölümünü annelerinin ve babalarının ebeveyni olma yolunda ayırdıkları için yorgunluk, bitkinlik, bıkkınlık duygularını daha fazla deneyimliyor olabilirler. Çocuklarını ebeveynleştiren anneler/babalar rollerini ve sorumluluklarını yeterince yerine getirmiyor olabilecekleri düşünüldüğünde, bireylerin umutsuzluk ve karamsarlık gibi olumsuz duygu durumlara daha yatkın hale gelmeleri söz konusu olabilir. Ayrıca üzerine fazla sorumluluk yüklenen kişiler, sorumluluklarının altında eziliyor olabilir; çocuk olma izni verilmemiş olan bireyler yaşama yönelik daha olumsuz duygular geliştirmiş olabilirler. Heubeck, Tausch ve Mayer (1995) de sorumlulukların kişiye yük olabileceğini ve hatta depresyona sebep olabileceğini belirtmişlerdir.

Evli bireylerin ebeveynlerinin eğitim düzeyleri açısından çocuklukta ebeveynleştirilme düzeylerinin incelenmesine ilişkin tartışma. Evli bireylerin çocuklukta ebeveynleştirilme düzeyleri üzerinde, ebeveynlerinin eğitim düzeylerinin bir farklılık oluşturduğu görülmekte ve hem genel ebeveynleştirilme hem de kardeş odaklı ebeveynleştirilme düzeylerinde temel etki görülmektedir. Anne eğitim düzeylerinde, “okur-yazar değil” ile “ilkokul”, “ortaokul” ve “lise ve üstü” grupları arasında bir fark olduğu görülmüştür. Diğer eğitim düzeyleri arasında bir farklılık saptanmamıştır. Kardeş odaklı ebeveynleştirilme düzeylerinde ise, “okur-yazar değil” ile “ilkokul” ve “lise ve üstü” grupları arasında manidar bir farklılık elde edilmiştir. Diğer eğitim düzeyleri arasında manidar bir fark tespit edilememiştir. Bu sonuçlar ışığında anne eğitim düzeyi yükseldikçe, çocuklarının ebeveynleştirilme puanları düşmektedir.

Baba eğitim düzeyinde de aynı durum söz konusu olmakta ve kişilerin babalarına ait eğitim düzeyi yükseldikçe, kişilerin kendi ebeveynleştirilme düzeyleri düşmektedir. Genel ebeveynleştirilme puanlarında, baba eğitim düzeylerinden “ilkokul ve altı” ile “lise ve üstü” grupları arasında; “ortaokul” ile “önlisans ve üstü” grupları arasında; “lise” ve “önlisans ve üstü” grupları arasında manidar bir fark

olduğu elde edilmiştir. Buna karşın, “ilkokul ve altı” ile “ortaokul” ve “lise”; “ortaokul” ile “lise” grupları arasında ise manidar bir fark bulunmamıştır. Kardeş odaklı ebeveynleştirilme düzeylerinde ise, baba eğitim düzeyleri arasında sadece “ilkokul ve altı” ile “önlisans ve üstü” arasında manidar bir farklılık analiz edilmiştir. Diğer eğitim düzeyleri arasında ise manidar bir farklılık bulunmamasına rağmen baba eğitim düzeyleri düşük olanların ebeveynleştirilme puan ortalaması daha yüksektir. Başka bir ifadeyle, baba eğitim düzeyi ebeveynleştirilme düzeylerinde temel etkiye sahiptir.

Araştırmanın sonuçları ışığında, ebeveynleştirilmenin gelişmesine imkan veren risk faktörleri değerlendirildiğinde, ebeveynlik kapasitesi ve yeterliği düşük olan kişilerin çocuklarının ebeveynleştirilmesi muhtemeldir. Lenz (2010) de ebeveynlere ilişkin değerlendirmesinde, çocuğun bakımının ve korunmasının yanında, bilişsel olarak da kendini geliştirmesinin önemi vurgulamıştır. Ayrıca, ebeveynlere ait rollerin ve sorumlulukların içine çocuğun gereksinimlerinin tanınması, duyarlı bir şekilde gereksinimlerin temini ve çocuğa sunulması gibi görevleri koyarak bunların yerine getirilmesinin altını çizmiştir (Akt. Emre, 2016). Ek olarak, Mc Mahon ve Luthar (2007) da çalışmalarının sonuçlarından birinin annenin eğitim aldığı yıl sayısı arttıkça kişinin çocuğuna ait ebeveynleştirilme düzeyinin düştüğünü, aralarında negatif bir ilişki olduğunu tespit ettiklerini dile getirmişlerdir. Sonuç olarak, ebeveynin eğitim düzeyi şüphesiz beraberinde birçok olumlu unsur ve imkanları ailenin ortak heybesine getirebilmektedir. Eğitim bilinçli bir şekilde ortaya çıktığında, ebeveynlik yetilerinin de geliştirildiği bir sonuçla bireylerin yaşamında vücut bulabilmektedir. Ebeveynleştirilmenin de olumsuz örüntülerini yıkabilecek bilinçlilik eğitimle ebeveynlere sırayet etmiş olabilir ve gelişime uygun olarak sorumluluk vererek çocuğun ebeveynleştirilmesinin aksine egosunun güçlendirilmesine vesile olunmuş olması beklenir. Bu açılarından değerlendirildiğinde, eğitim seviyesi arasında iki basamak olduğunda (ilkokul ile ortaokul olma da lise gibi), ebeveynleştirilme düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık yaratmıştır. Ebeveynlerin eğitim düzeylerinin artması ile ebeveyn-çocuk ilişkisi daha gelişime uygun olarak sırayet edebildiği söylenebilir. Kardeş odaklı ebeveynleştirilmede ise bu duyarlılık daha da azalmakta ve sadece en alt eğitim seviyesi ile en üst eğitim seviyesi grupları arasında manidar bir farklılık görülmektedir. Bu durum için de, kardeşler içersinde büyük ve küçük olmak her eğitim seviyesindeki aile için ortak bir payda gibi durabilmektedir.

Kardeşler arasındaki ilişki, Türkiye kültürünün toplulukçu bir yapısının da emaresi gibi görülmekte ve toplulukçu kültür özelliği olan koruyucu, savunucu olma özelliği, ebeveynlerin eğitim düzeylerinin etkisini azaltmış olabilir. Buna rağmen, eğitim seviyesi düştükçe hem kardeş odaklı ebeveynleştirilme hem de genel ebeveynleştirilme düzeyleri artmaktadır.

Kısaca, ebeveynleştirilme düzeylerinde ebeveynlerin eğitim düzeyleri temel etkiye sahiptir. Eğitim seviyesinin artmasının yanında birçok olumlu unsurun da geliştiği bilinmekte, bu olumlu farkındalıklar ve bilişsel, davranışsal kazanımlar ebeveynlik becerilerini geliştirmektedir. Bu durumun da, ebeveynleştirilmenin aksine gelişimine uygun bir seyir içinde çocuk yetiştirmeyi mümkün kıldığı söylenebilir. Anne eğitilmiş olduğunda çocuk yetiştirmeye yönelik bilgi sahibi olma ve etki düzeyi artıyor olabilir. Eğitimle beraber çeşitli öğrenmeler ve yaşantılar aracılığıyla daha iyi anne olma bilinci yerleşiyor olabilir.

Katılımcıların ailede kalıcı rahatsızlığı olan biri durumuna göre çocuklukta ebeveynleştirilme ilişkisinin incelenmesine ilişkin tartışma. Ailede kalıcı rahatsızlığı olan birinin (ebeveynlerden biri ya da kardeş) varlığı ya da bu durumun yaşanmaması durumunda, ebeveynleştirilme düzeyleri arasında manidar bir farklılık elde edilmiştir. Hem kardeş odaklı hem genel ebeveynleştirilme düzeylerinde, ailede kalıcı rahatsızlığı olan birinin olması ya da olmaması temel etkiye sahiptir. Başka bir ifadeyle, ailede kalıcı rahatsızlığı olan bir bireyle büyüyen kişilere ait hem kardeş hem genel ebeveynleştirilme puan ortalaması daha yüksektir. Alanyazında kalıcı rahatsızlığı olan birinin varlığı ya da yokluğu ile ebeveynleştirilme arasında ilişki sınırlı sayıda çalışmada incelenmiştir ve ebeveynlerinden biri ya da kardeşleri içinde bakıma muhtaç ya da kalıcı rahatsızlığı olan birinin olması, ebeveynleştirilmeyi etkilemektedir ve bu durumun olması ile çocuğun ebeveynleştirilmesi daha mümkün hale gelebilmektedir (Lamorey, 1999). Ebeveynleştirilmiş bireylerin empatik olduğu, karşısındaki kişiyi merkeze aldığı (other-oriented), iyilik yapma eğilimli olduğu ve özgecilik davranışlarının üst seviyede olduğu bilinmektedir (Stalfa ve Min, 1994). Bu nedenle, böylesi bir eğilimde olan bireylerin, aile içinde böylesi bir durumda ebeveynleştirilmelerinin muhtemel olduğu söylenebilir. AIDS'li ebeveyne sahip bireyler ile AIDS'li olmayan ebeveyne sahip bireyler, ebeveynleştirilme düzeyleri ve muhtemel etkileri üzerine yapılan çalışmada karşılaştırılmış ve ebeveynlerinin kalıcı bir rahatsızlığının olması

ebeveynleştirilme düzeylerini etkilediği saptanmıştır (Stein, Riedel ve Rotheram-Borus, 1999). Bu sonuçlara rağmen, Shifren (2001) yürüttüğü çalışmada, ebeveynlerinin kalıcı bir rahatsızlığı olan bireylerin erken yaşta bakımveren bir durumda olmasıyla beraber yaşam karşısında daha güçlü olduğunun ve pozitif bir etki yarattığının da altını çizmiştir. Ebeveynleştirilme sürecinin de pozitif etkileri olabilmekte ve bunun da daha çok araçsal ebeveynleştirilme sürecinin yaşandığı, ebeveyn tarafından da çocuğun onaylandığı durumlar için olduğu söylenebilir (Hooper, 2007). Bu noktada, ebeveynlerin gelişimsel uygunluğun dışına çıkarak ebeveynleştirirler bile aile dışından gelebilecek sosyal desteğin önemi ortaya çıkabilir. Yıldırım'ın (2008) de belirttiği gibi, bireyin sahip olduğu sosyal desteğin önemini bilinmekte ve bireylerin yaşadıkları çökkünlükle başa çıkabilme noktasında birey için önemli bir enstrüman olabilir. Ayrıca, ebeveynleştirilmenin ve aile içinde sorumluluk üstlenmenin psikolojik iyilik hali ile ilişkili olduğunu gösteren (Tezler ve Fuligni, 2009), ergenlerde yetkinlik ile öz-yeterlik kazandığını gösteren çalışmalar (Kuperminc, Jurkovic ve Casey, 2009) da mevcuttur. Ayrıca, Bagget, Shaffer ve Muetzelfeld (2013) de baba ve kız arasındaki ilişkiden kaynaklanan ebeveynleştirilme düzeyleri ile babanın sağlığı arasındaki ilişkiyi inceleyip, ebeveynleştirilme düzeyinde babanın sağlığının önemli bir rolü olduğunu dile getirmişlerdir. Ancak, ebeveynleriyle kurdukları ilişki sonucunda oluşan bağlanma stillerinin de moderatör değişken olarak ele alınmasında ise babasının rahatsızlığını dile getiren kişilerin ebeveynleştirilmesi ile babanın sağlık durumu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Bağlanma stillerinin oluşmasında da şüphesiz ebeveynler ile kurulan bağın, ilişkinin kalitesi önem arz etmektedir.

Tüm bu sonuçlar ışığında, aile içinde ebeveynlerden birinin kalıcı rahatsızlığının olması, ebeveyn desteğinin ve ebeveynlik kapasitesinin azalmasına şüphesiz etki edebilecektir ya da kardeşlerden birinin kalıcı rahatsızlığa sahip olması durumunda da ebeveynlerin enerjisini hasta olan kardeşe yönlendirmesiyle kişi destek konusunda yine bir kayıpla karşılaşabilmektedir. Bu gibi nedenlerle gerek kardeşine gerek ise ebeveynlere destek konusunda, gelişimsel uygunluğun dışına çıkan bir süreç gelişebilmektedir. Kalıcı rahatsızlık durumunda evde bulunan tüm fertlerden aktif bir şekilde enerji ve zaman beklenmektedir. Ailedeki tüm üyeler sorumlulukları paylaşmak ve bakım vermek gibi ödevler içine girmek gibi durumlar yaşayabilmektedir. Ebeveynler hastalık, rahatsızlık durumları ile baş ederken

zorlandıklarında evlatlarının desteğine daha fazla ihtiyaç duyabilmektedir. Türkiye’de özellikle çocuklardan “kardeşine mukayyet olması” beklenir; kardeşin rahatsızlığı olması durumunda da ebeveyn daha hassas beklentiler içine giriyor olabilir.

Katılımcıların ebeveynleriyle vakit geçirme, deneyim paylaşma durumu göre çocuklukta ebeveynleştirilme düzeylerine ilişkin tartışma. Aile üyelerinin düzenli bir araya gelmeleri ve birlikte vakit geçirmeleri önem arz etmektedir. Çalışma sonucunda da hafta sonları ebeveynleriyle vakit geçiren, deneyim paylaşan kişilerin ebeveynleştirilme puanları, hafta sonları ebeveynleriyle vakit geçirmeyen ya da deneyim paylaşmayan kişilere göre daha düşüktür. Ebeveynler ile vakit geçirme, ebeveynleştirilme düzeylerini etkilemekte ve daha çok vakit geçirilmesi ebeveynleştirilme puan ortalamasını azaltmaktadır. Alan yazında da aile üyelerinin bir biriyle zaman geçirmesi kavramı önem arz etmekte ve nitelikli zaman geçirmenin pozitif etkileri olduğu belirtilmektedir (Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2010). Bu bağlamda, ebeveynlerin çocuklarıyla vakit geçirmeleri, deneyim paylaşmaları, çocuklarının ebeveynleştirilmesini engellemekte ve ebeveynin rolleri/sorumlulukları bakımından da bir görevi yerine getirmesi açısından önemlidir. Ayrıca, Davis, Bilms ve Suveg (2017) çalışmasında, doğru ve sağlıklı bir ebeveyn-çocuk ilişkisinin, çocuğun gelişimine olumlu katkılara vesile olduğunu, ebeveyne düşen doğru ve sağlıklı ebeveynlik biçiminin oluşmasında ebeveynin yetkin olması gerektiğini dile getirmişlerdir. Ayrıca, Yıldırım (1999), bireyler ailelerinden aldıkları destek açısından değerlendirildiğinde, algılanan sosyal desteği yüksek olan bireylerin duygusal olarak güçlendiğini, kişisel başarılarının arttığını, stres ve depresyon ile daha kolay başedebildiğini belirtmiştir. Bu bilgiler ışığında düşünüldüğünde ise, anne eğitim düzeyinin yüksek olması, bilinçli bir ebeveyn olma yolunda daha destekleyici olabilecek bilgilere sahip olma ve erişmede kolaylık sağlayabileceğinden, kişinin farkındalık düzeyini artırmasına yardımcı olacağından dolayı, ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkide doğru adımları atmada yardımcı olabileceği söylenebilir.

Evli bireylerin ebeveynlerinin madde bağımlısı olup olmama durumuna göre ebeveynleştirilme düzeylerine ilişkin tartışma. Araştırma sonucuna göre, evli bireylerin ebeveynlerinden birinin madde bağımlısı (alkol, uyuşturucu vb.) olması ya da olmaması durumuna göre genel ebeveynleştirilme düzeylerinin

manidar olarak farklılaştığı tespit edilmiştir. Madde bağımlısı bir ebeveyne sahip olan kişilerin genel ebeveynleştirilme düzeyi de artmaktadır. Buna karşın, ebeveynlerinden en az birinin madde bağımlısı olması ya da olmaması durumu ile kardeş odaklı ebeveynleştirilme düzeyinde manidar bir farklılık görülmemekle beraber madde bağımlısı ebeveyne sahip bireylerin yine ebeveynleştirilme düzeyleri diğerlerine göre daha yüksektir. Araştırma sonuçları genel ebeveynleştirilme düzeylerinde ebeveynin madde bağımlısı olmasının ya da olmamasının etkili olduğunu ortaya koyarken, kardeş odaklı ebeveynleştirilme düzeylerinde yüksek olan grubun ebeveyni madde bağımlısı olanlar olsa da bu durumun manidar bir etki yaratmadığı analiz edilmiştir. Ayrıca, hem baba çalışma durumu ile madde bağımlılığın ortak etkisine bakılmış ve ebeveynleştirilme (genel ve kardeş odaklı) düzeylerinde, hem de anne çalışma durumu ile madde bağımlılığı durumunun ortak etkisinin genel ebeveynleştirilme ve kardeş boyutuna ilişkin ebeveynleme düzeylerinde manidar bir farklılık yaratmadığı analiz edilmiştir.

Alanyazına bakıldığında ise, ebeveynlerden birinin alkol bağımlısı olması, ebeveynleştirilmeyi geliştirdiği bilinmektedir (Burnett ve ark., 2006; Godsall ve ark., 2004; Stein ve ark., 1999; Chase, Deming ve Wells, 1998; Jurkovic, 1997; Goglia ve ark., 1992) ve alkolik ebeveyne sahip kişilerin daha fazla sorumluluk sahibi ve aileleriyle daha bağımlı olması vesilesiyle ebeveynleştirilmesi daha muhtemeldir (Emre, 2016; Goglia ve ark., 1992). Başka bir araştırmada da benzer bir sonuç bulunmuş ve ebeveynleştirilme puanları yüksek olan bireyler, ebeveyninin alkolik olduğunu ifade eden kişiler olduğu saptanmıştır (Godsall ve ark., 2004). Alkolik ebeveyne sahip olma, ebeveynleştirmektedir ve bu bulguya ulaşan çalışmalar da alanyazında yer almaktadır (örneğin, Burnett ve ark., 2006; Chase, Deming ve Wells, 1998; Stein ve ark., 1999). Alkolik ebeveyne sahip bireylerin genele ebeveynleştirilme düzeylerinin yüksek olması ve gelişim dönemlerine uygun olmayan görevlendirmelere maruz kalmaları normal görünebilir. Çünkü, ebeveynin madde bağımlısı olduğu belirtilen ailelerde ebeveynin duygusal olarak uygunsuz davranışları, ebeveynlik yetisinin ve kapasitesinin kaybı, çocukların tehlikelerden korunması yönündeki başarısızlık, fiziksel şiddete başvurulması, alkol ve madde ihtiyacının diğer üyelerin ihtiyacının önüne geçmesi, aile içinde kaos durumu gibi negatif bir ortamda olunması, şüphesiz bireyin gelişiminde negatif unsurların olması

muhtemeldir (Cermak, 1988 akt., Schneider, 1989).

Alkolik ebeveyni olan ve olmayan kişilerin ebeveynleştirilmesi ile beraber akademik başarılarının incelendiği çalışmada, akademik başarıları düşük ve ebeveynleştirilen kişilerin olduğu grubun alkolik ebeveyni olan kişiler olduğu analiz edilmiştir (Chase, Deming ve Wells, 1998). Bu açıdan değerlendirildiğinde, ebeveynin madde bağımlılığı, ebeveynlik yeteneğini olumsuz olarak etkileyebilmekte ve yetkin bir şekilde çocuğun gelişimine imkan verecek fırsatları çocuğa sunamamakta engeller oluşturmaktadır. Böylelikle, ebeveynleştirme olgusu, madde bağımlılığı olan bir ebeveyn için koşulsuz oluşan bir süreç olabilir. Kardeş boyutuna ilişkin ebeveynleştirilme düzeyinde bir farklılık olmamasının nedeni hem kardeşi olan hem de ebeveyni madde bağımlısı olan kişilerin yeterli sayıda olmaması olabilir. Ayrıca, madde bağımlısı olan bireylerin bütün çocukları ebeveynleştikten, diğer kardeşlerin de ebeveynleştirilmiş olması ve kendi içlerinde ayrı ayrı sorumluluklarının olması muhtemel olabilir. Bu durumdan dolayı, tek bir çocuktan öte birçok çocuğun birlikte ebeveynleştigi söylenebilir. Alanyazında böylesi çalışmaların da olması önemlidir.

Ebeveynlerden birinin madde bağımlısı olması durumu ile anne çalışma durumu ve baba çalışma durumu ortak etkilerine bakılmış, ebeveynleştirilmenin genel ve kardeş boyutunda manidar bir farklılık oluşturmadığı görülmüştür. Bunun nedeni farklı gözeneklerin oluşması nedeniyle, yeterince sayıya ulaşmamış olması olabilir. Ayrıca, ebeveynlerinden en az birinin madde bağımlısı olduğunu belirten bireylerin anne ve baba çalışma durumlarında yeterli şekilde dağılmadığı da gözlenmiştir. Araştırma sonucundan elde edilen bilgi olarak, ebeveynlerin ebeveynlik yeteneğinin ve kapasitesinin yeterli düzeyde olmasına engel oluşturabilecek bir durum olarak ebeveynlerin madde bağımlılığı gösterilebilir.

Evli bireylerin ebeveynlerinin çalışma durumuna göre çocuklukta ebeveynleştirilme düzeylerine ilişkin tartışma. Katılımcıların baba çalışma durumunun açısından genel ebeveynleştirilme düzeyleri incelendiğinde, babasının her zaman çalıştığını belirten grup ile babasının hiçbir zaman çalışmadığını ifade eden grup arasında manidar bir farklılık görülmektedir. Babasının her zaman çalıştığını belirten katılımcıların genel ebeveynleştirilme düzeyleri, hiçbir zaman çalışmadığını belirten katılımcılarınkine göre daha düşüktür. Başka bir ifadeyle, babanın çalışma durumu ebeveynleştirilmeyi etkilemekte ve her zaman çalıştığını belirten grubun

ebeveynleştirilme düzeyi daha düşüktür. Buna rağmen, kardeş odaklı ebeveynleştirilmede ise babanın çalışma durumu açısından manidar bir farklılık tespit edilememiştir. Yalnız, post hoc testlerinde, babasının düzenli olmasada gelir getiren bir işte çalıştığını belirtenler kişilerin ebeveynleştirilme düzeyi ile her zaman çalıştığını belirten kişiler arasında manidar bir farklılık görülmüştür. Babasını hiçbir zaman çalışmadığını belirten kişilerin de sayıca diğerlerine göre daha az olması nedeniyle de puanları daha yüksek olmasına rağmen, bu fark manidar olarak analiz edilmemiştir. Başka bir ifadeyle, babası düzenli çalışan kişilerin, ebeveynleştirilme düzeyleri de daha düşüktür. Babanın çalışması ile beraber evin ekonomik olarak kalkınması ve babanın evin geçimini sağlamada aldığı rolle beraber diğer görevlerini de yerine getirmesi ile ilişkili olabileceğinden, kendi rollerini ve sorumluluklarını çocuğuna verme konusunda daha dikkatli davranabileceği öngörülebilir.

Anne çalışma durumu açısından ise katılımcıların ebeveynleştirilme düzeyleri açısından ilişki incelendiğinde, anne çalışma durumu ile hem genel ebeveynleştirilme hem de kardeş odaklı ebeveynleştirilme düzeyleri arasında manidar bir farklılık görülmemektedir. Başka bir ifadeyle, annenin çalışma durumunun genel ve kardeş boyutuna ilişkin ebeveynleştirilmeyi etkilemediği söylenebilir. Alanyazında direkt olarak anne ve baba çalışma durumu ile değilse de ailenin sosyo-ekonomik düzeyi ile ebeveynleştirilmesi arasındaki ilişki incelenmiştir (Haskan-Avcı, Zencir, Koç ve Tunç, 2018; Wingsiong, 2015; Köyden, 2015; Burnett ve ark., 2006). Alanyazında kötü yaşam koşullarının ve ekonomik düzeyin etkili olduğu bilinmektedir (Emre, 2016). Haskan-Avcı ve ark. (2018) üniversite öğrencileriyle yaptıkları çalışmada alanyazını desteklemekte ve daha düşük ekonomik durumda olan öğrencilerin ebeveynleştirilme düzeyleri de yüksektir. Ayrıca, Burnett ve ark. (2006) da ailenin gelirinin ve ebeveynlerin çocuklarıyla ilişkisinin incelendiği, yeterliliklerin de analiz edildiği çalışmada, yıllık gelirin ve bu yetilerin ebeveynleştirilmeyi etkilemektedir. Ayrıca, ev dışında çalışan bir annenin olması ile ebeveynleştirilme düzeyleri arasında pozitif manidar bir ilişki olduğu da belirtilen çalışmalar mevcuttur (Mc Mahon ve Luthar, 2007). Buna karşın, hem Wingsiong (2015) hem de Köyden (2015) çalışmalarında sosyo-ekonomik düzeyin etkili olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuçlar ışığında, ebeveynlerin çalışma durumuna ilişkin araştırmaların farklı değişkenler aracılığı ile daha derin incelenmesi önem arz etmektedir. Alanyazında, ebeveynin çalışma durumu ile direkt

ebeveynleştirilmenin incelendiği çalışma çok sınırlı olmasına rağmen kavramın doğası gereği ebeveynin fiziksel ve mental varlığı, ebeveynlik yeteneği önem arz etmektedir. Bu nedenle de ebeveynlerin çalışma durumları ile beraber farklı değişkenlerin de ortak etkisi önem arz edebilir ve ebeveynleştirilmiş çocuğun anne ve babası ile ilişkisinin önemli olduğu kadar ebeveynlerinin de kendi sorumluluklarını yerine getirmesi etkin rol oynayabilmektedir.

Katılımcıların ebeveynlerinden birinin il dışında çalışıp çalışmaması durumuna göre çocuklukta ebeveynleştirilme düzeylerine ilişkin tartışma. Evli bireylerin genel ebeveynleştirilme düzeyi ile bireylerin ebeveynlerinden birinin il dışında çalışıp çalışmaması durumu arasındaki ilişkide manidar farklılık tespit edilmiş olmasına karşın, kardeş odaklı ebeveynleştirilmede ise manidar bir farklılık görülmemiştir. Ebeveynlerinden en az birinin il dışında çalışmış olduğunu belirten bireylerin genel ebeveynleştirilme düzeyi, ebeveynlerinden birinin il dışında çalışmadığını belirten kişilere göre daha yüksektir. Araştırma sonucunda, ebeveynleştirilme düzeyleri hem kardeş odaklı hem de genel boyutta ebeveyni il dışında çalışmış kişilerin daha yüksektir, genel ebeveynleştirilme düzeyinde ise bu farklılık manidardır. Ebeveynlerden birinin il dışında olması, ev içindeki genel aile dinamiğini direkt olarak etkileyebilmektedir. Bireylerin iki ebeveyni olmasına rağmen birinin çalışma için bile olsa ailesinden uzakta olması, onun rollerinin ve sorumluluklarının birçoğunu aile içindeki diğer üyeler arasında dağılmasına sebep olabilmektedir. Bu nedenle de, ebeveynlerinden birinin il dışında çalıştığını ifade eden kişilerin genel ebeveynleştirilme düzeylerinin diğer gruba göre daha yüksek olmasının olası bir durum olduğu söylenebilir. Her ne kadar medeni kanuna göre ayrı olmasalar bile, çiftler il dışında çalışma durumu söz konusu olduğunda pratikte ayrı bir yaşam sürmektedir. Bu da çocukların gelişimi içinde bir ebeveynin çocuklarıyla yalnız kaldığı durumuna sebep olabilmektedir. Bu nedenle de araştırma sonuçlarının pratikte desteklenebildiği söylenebilir. Ayrıca, kardeş boyutunda manidar bir farklılık olmamasının sebebi olarak da, boşalan rollerin ve sorumlulukların aile içinde bir kişiye değilde çoğuna paylaştırıldığı, her bireyin o rolleri ve sorumluluğu edinmesi gösterilebilir.

Evli bireylerin cinsiyetlerine göre çocuklukta ebeveynleştirilme arasındaki ilişkiye ilişkin tartışma. Bu araştırmada, kadın ve erkek evli bireylerin hem genel hem de kardeş boyutuna ilişkin ebeveynleştirilme düzeyleri açısından

analiz edildiğinde, erkek katılımcıların ebeveynleştirilme düzeyleri daha yüksek olmasına karşın bu fark manidar değildir. Başka bir ifadeyle, bireylerin cinsiyetleri ile ebeveynleştirilme düzeyleri açısından manidar etki görülmemektedir. Alanyazında cinsiyetin etkisinin olduğunu belirten çalışmalar olmakla birlikte bir etkisi olmadığını belirten çalışmalar da mevcuttur. Hooper, Tomek, Bond ve Reif (2015) üniversite öğrencileriyle yaptıkları çalışmada, cinsiyetin ebeveynleştirilme üzerinde bir etkisi olduğunu ve erkek öğrencilerin ebeveynleştirilme düzeylerinin kadın öğrencilere ait ebeveynleştirilme düzeyinden daha yüksek olduğunu analiz etmişlerdir. Clerici ve Vanin (2002) de çalışmalarında cinsiyete göre ebeveynleştirilme düzeylerinde manidar bir farklılık bulmuş olsa da ebeveynleştirilme düzeyi daha yüksek olan grubu kadınlar olarak göstermektedir. Alanyazına bakıldığında, cinsiyetin manidar bir farklılığı ebeveynleştirilmenin farklı boyutlarına ilişkin oluşturduğu söylenebilir. Lewansdowska-Walter, Borchet, Rostowska, Polonski ve Peplinska (2018) çalışmasında, ebeveynleştirilmeyi beş farklı boyutta (ebeveyne yönelik gelişen duygusal ebeveynleştirilme, ebeveyne yönelik gelişen araçsal ebeveynleştirilme, kardeşlere yönelik gelişen duygusal ebeveynleştirilme, kardeşlere yönelik gelişen araçsal ebeveynleştirilme, rol alma sonucu yaşanan doyum ve adaletsizlik duygusu) inceleyerek, kardeşlere yönelik araçsal ebeveynleştirilme boyutu hariç diğer bütün boyutlarda cinsiyet açısından manidar bir farklılık tespit edilmiştir. Duygusal ebeveynleştirilmenin hem ebeveyne ve hem de kardeşe yönelik iki boyutunda, ayrıca adaletsizlik duygusu boyutunda, kadınların ebeveynleştirilme düzeyleri erkeklerden daha yüksektir. Diğer boyutlarda ise erkeklerin ebeveynleştirilme düzeyi kadınların ebeveynleştirilme düzeyinden daha yüksektir. Cinsiyet değişkeni etkili olsa da kaynağın kadın ve erkek boyutunda olması açısından farklılık gösterebilmektedir. Buna karşın, Jurkovic, Thirkield ve Morrell (2001) da boşanmış ailelerin çocukları üzerinde yaptıkları çalışmada, cinsiyetin bir etkisini görememişlerdir. Cinsiyet ile ebeveynleştirilme arasında manidar bir ilişkinin tespit edilemediği başka çalışmalar da mevcuttur (örneğin, Ruben, Mijl ve Vingerhoets, 2017).

Hem genel hem de kardeş odaklı ebeveynleştirilme düzeyleri, cinsiyet değişkeni açısından manidar olarak farklılaşmamaktadır. Alanyazında cinsiyetin etkisinin olduğu çalışmalar olmasına rağmen, etkisinin olmadığı çalışmalar da mevcuttur. Bu araştırmada ebeveynleştirilme düzeylerinin cinsiyet açısından

farklılaşmamasının nedeni ise ebeveynleştirilme kavramının ortaya çıkmasında cinsiyetten bağımsız olarak ebeveynlerin ebeveynlik yeteneğinin ve kapasitesinin daha fazla rol oynaması olabilir. Ebeveynlik becerilerinin de çocuğun cinsiyetinden bağımsız olarak gelişmesinden dolayı, cinsiyet değişkeni bir farklılık yaratmamış olabilir. Ayrıca, cinsiyet ile kardeş sayısı, doğum sırası, çocukken/gençken çalışma durumu ve yerleşim birimi değişkenlerinin, ikili ortak etkisine bakılmıştır. Araştırma sonucunda sadece cinsiyet ile çocukken/gençken çalışma durumu değişkenlerinin ortak etkisinin, ebeveynleştirilmenin kardeş boyutunda manidar farklılaştığı tespit edilmiştir. Bir işte çalıştığını belirten erkeklerin, bir işte çalışmadığını belirten erkeklerden ebeveynleştirilme düzeyleri daha yüksektir ve bu fark da manidar bir farktır. Diğer ortak etkilere (kardeş sayısı*cinsiyet, doğum sırası*cinsiyet ve yerleşim birimi*cinsiyet) bakıldığında, ne genel ne de kardeş boyutuna ilişkin ebeveynleştirilme düzeylerinde manidar bir farklılık olmadığı görülmektedir. Alanyazında bu tarz ortak etkilere bakılmadığı görülmekle beraber, Peris ve ark. (2008), anneden kaynaklı gelişen ebeveynleştirilmede kadınların ebeveynleştirilme düzeyleri erkeklerden daha yüksekken, babadan kaynaklı ebeveynleştirilmede ise erkeklerin düzeyi daha yüksektir. Ebeveynlerin cinsiyetlerinde yaşanan etki, ebeveynleştirilmenin sonucunda da görülmekle beraber, bireyin kişisel özellikleriyle ortak etkisinde cinsiyetin etkinliğide azalmaktadır. Nitekim, araştırma sonucunda cinsiyetin bir etkisi olmadığı görülmüş ve ortak etkide de bu sonuç yinelenmiştir.

Katılımcıların kardeş sayısı ile çocuklukta ebeveynleştirilme düzeyleri arasındaki ilişkiye ilişkin tartışma. Evli bireylerin hem genel hem kardeş odaklı ebeveynleştirilme düzeyleri, kardeş sayısı açısından manidar olarak farklılık göstermektedir. Genel ebeveynleştirilme düzeyleri “2 ve altı” kardeş sayısına sahip bireylerin, “4 kardeş” ile “5 ve üstü kardeş” sayısına sahip bireylere göre daha düşüktür ve bu fark manidardır. Diğer gruplar açısından fazla kardeşe sahip bireylerin genel ebeveynleştirilme düzeyleri de yüksektir. Başka bir ifadeyle, kardeş sayısı fazla olan bir kök aileye sahip bireyler genel ebeveynleştirilme düzeyinde de yüksek puan almaktadır. Kardeş odaklı ebeveynleştirilme düzeyinde ise, “2 ve daha az” kardeş sayısına sahip bireylerin, “5 ve üstü” kardeş sayısına sahip bireylere göre ve “3 kardeş” sayısına sahip bireylerin de “5 ve üstü” kardeş sayısına sahip bireylere göre daha düşüktür. Araştırma sonucunda, kardeş sayısı fazla olan bireylerin hem genel hem de kardeş odaklı ebeveynleştirilme düzeylerinin daha yüksek olduğu

görülmektedir. Haskan-Avcı ve ark. (2018) üniversite öğrencileriyle yürüttükleri çalışmada da benzer bir sonuç elde edilmiş ve kardeş sayısı fazla olan katılımcıların ebeveynleştirilme düzeylerinin de yüksek olduğu tespit edilmiştir. Wingsiong (2015) da çalışmasında kendisinden küçük kardeşi olan bireylerin, kardeşi olmayan kişilere göre daha yüksek ebeveynleştirilme düzeyine sahip olduklarını analiz etmiştir. Ayrıca, Mc Mahon ve Luthar (2007) de evdeki kardeş sayısı ile ebeveynleştirilme düzeyi arasında pozitif bir ilişki tespit etmiştir. Özellikle son dönemlerde alanyazında geliştirilen ebeveynleştirilme ölçeklerinde kardeş boyutlarının da ağırlık kazanması ve kardeş ilişkilerinin de ölçek maddelerinde yer alması, kardeş sayısının ve kardeş ilişkilerinin önemi ortaya koymaktadır. Aile içindeki çocuk sayısının artması şüphesiz ebeveynlerin sorumluluklarını ve yoğunluğunu artırmaktadır. Bu nedenle de aile içindeki çocuk sayısının artması ile aile içinde ebeveynleştirilmiş çocukların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir.

Evli bireylerin kendi doğum sırası açısından çocuklukta ebeveynleştirilme düzeylerinin incelenmesine ilişkin tartışma. Evli bireylerin genel ebeveynleştirilme düzeyleri, kişilerin kendi doğum sırası açısından manidar farklılık göstermezken, bireylerin kardeş odaklı ebeveynleştirilme düzeyleri doğum sırasına göre manidar farklılık göstermektedir. Kardeş boyutuna ilişkin ebeveynleştirilme puan ortalamasında, “ilk çocuk” olan bireylerin, “ikinci çocuk”, “üçüncü çocuk” ve “dördüncü ve daha sonra” olan gruplara göre manidar farklılık gösterdiği ve diğer bütün gruplara göre de daha yüksek puana sahip olduğunu tespit edilmiştir. Ayrıca, genel ebeveynleştirilme düzeyinde de daha önce doğan grupların, sonra doğan gruplara göre ebeveynleştirilme düzeyleri karşılaştırıldığında, ilk doğan kişilerin ebeveynleştirilme düzeyleri daha yüksektir. Kısaca, doğum sırasında ilk sırada olan bireylerin, diğer gruplara göre daha yüksek bir ebeveynleştirilme (kardeş odaklı) ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Alanyazına bakıldığında, en büyük çocuk olmak ya da ilk çocuk olmak ile daha fazla bakım yükünü üstlenmek arasında manidar bir ilişki olduğu görülmektedir (Mc Mahon ve Luthar, 2007). Büyük çocuğa daha fazla sorumluluk verilmesi, özellikle abi ya da abla olmanın ebeveyn olmaya denk sayıldığı toplumlarda, kültürel ve sosyolojik bir aile sistemi örüntüsü olarak görülebilir. Abla ya da abi olduğunda, kendisinden daha küçük olan kardeşinin birtakım sorumluluklarının da üstlenmesi muhtemel bir durum olarak görülebilmektedir. Bu nedenle de, doğum sırasına göre ebeveynleştirilme

düzeylerinde manidar bir farklılık görülmesi muhtemeldir. Cuskelly ve Gunn (2003) de çalışmalarında doğum sırası ile bakım verme sorumluluğu arasında manidar ilişkiyi saptamışlardır. Araştırmanın sonucu olarak da genel ebeveynleştirilme düzeyinde olmasa da kardeş boyutuna ilişkin ebeveynleştirilme düzeyinde, doğum sırasının önemli olmasının nedeni olarak, kardeş arası ilişkide abla ya da abi olmanın, sosyo-kültürel bir stereotip anlamının olması, korucuyuculuk görevlerinin verilmesi gibi edinimleri vardır. Bu nedenle, kardeş boyutuna ilişkin ebeveynleştirilme düzeylerinde abi ya da abla olanların, puanlarının yüksek olması muhtemeldir. Genel ebeveynleştirilmede ebeveynleştirilmemiş olsa bile abi ya da abla olduğu takdirde kendisinden küçük kardeşleriyle ilişkisinde birtakım ebeveyn rollerinin ve sorumluluklarının üstlenmesi, doğal olarak, muhtemel bir durum olarak karşımıza çıkabilmektedir.

Evli bireylerin yaşamının büyük bir bölümünü geçirdikleri yaşam yeri ile çocuklukta ebeveynleştirilme düzeyleri arasındaki ilişkiye ilişkin tartışma.

Çocuklukta ebeveynleştirilme düzeyleri ile katılımcıların yaşamlarının büyük bir bölümünü geçirdikleri yerleşim birimi açısından ilişki incelendiğinde, aralarında manidar bir farklılık görülmediği tespit edilmiştir. Başka bir ifadeyle, bireylerin yerleşim birimleri, hem kardeş odaklı ebeveynleştirilmede hem de genel ebeveynleştirilmede bir farklılık yaratmamaktadır. Yerleşim birimlerinin artık sosyo-kültürel olarak küreselleşmesi, sosyal media, geleneksel kitle araçları vb. unsurlar ile mümkün olmuştur. Bu nedenle, büyük bir kentte olan birçok durum küçük kentlerde, mahallelerde bile olabilmektedir. Günümüz şartlarında, yerleşim birimlerinin büyüklük küçüklük kavramı üzerinden olmasa da sosyo-kültürel açıdan değerlendirilmesi daha fazla önem arz etmektedir. Araştırma sonuçlarında anlamlı bir farklılığının olmamasına dair bulgunun nedeni de sadece insan sayısı üzerine büyüklüğün ifade edildiği büyükşehir, il/ilçe merkezi gibi kavramların kullanılması olabilir. Alanyazında, makro düzeyde yaşanan ekonomik şartların, ebeveynleştirilme düzeylerine etkisine bakılmış ve sonrasında stres, kaygı ve depresyona sebep olması nedeniyle negatif etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (Jelastopulu ve Tzoumerka, 2013). Yerleşim birimlerinin de büyümesiyle ekonomik kazanımları, şartları artmış olsa da hepsi genel bir ekonomik konjektür içerisinde olduğundan dolayı, ebeveynleştirilme düzeylerinde bir farklılık yaratmaması muhtemel bir sonuç olarak görülebilir. Alanyazınla ters düşen bir durum olmadığı da

görülmektedir.

Katılımcıların çocukken/gençken gelir getiren bir işte çalışıp çalışmama durumu ile çocuklukta ebeveynleştirilme düzeyi arasındaki ilişkiye ilişkin tartışma. Evli bireylerin çocukken/gençken gelir getiren bir işte çalışıp çalışmama durumlarına göre genel ebeveynleştirilme düzeylerinde manidar bir farklılık saptanmıştır. Evli bireyler içinde çocukken/gençken bir işte çalıştığını beyan eden kişilere ait genel ebeveynleştirilme ortalama puanı, bir işte çalışmadığını beyan edenler kişilerin genel ebeveynleştirilme düzeylerine göre daha yüksektir. Bu bulgu sonucunda, daha önce bir işte çalışmış kişilerin ebeveynleştirilme düzeyinin yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Çocukken/gençken bir işte çalışma durumu açısından kardeş boyutuna ilişkin ebeveynleştirilmede manidar bir farklılık olmadığı görülmektedir. Buna karşın, cinsiyet ve çalışma durumunun ortak etkisi incelendiğinde ise kardeş boyutuna ilişkin ebeveynleştirilmede de bir etkisi olduğu tespit edilmiş ve erkek katılımcılar içinde çalışma deneyimi olanların, çalışma deneyimi olmayanlara göre kardeş boyutuna ilişkin ebeveynleştirilme düzeylerinde manidar bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Başka bir ifadeyle, kök ailesiyle beraber yaşadığı dönemde bir işte çalışmış kişilerin, çalışmamış kişilere göre genel ebeveynleştirilme düzeyleri daha yüksektir; buna ek olarak ise kardeş odaklı ebeveynleştirilme düzeyinde bir farklılık erkek katılımcılar içinde tespit edilmiş ve erkek katılımcılar içinde çalışmış kişilerin kardeş odaklı ebeveynleştirilme puan ortalaması daha yüksektir. Araştırma sonucuna göre, kök ailesiyle beraber yaşayan kişilerin daha fazla sorumluluk aldığı, ekonomik katkı için çalışma deneyimleri yaşadıkları söylenebilir. Kardeş odaklı ebeveynleştirilme düzeyinde ise cinsiyet değişkeni ile beraber ortak etkisi analiz edildiğinde, erkek katılımcıların, diğerlerine göre kardeş odaklı ebeveynleştirilme boyutunda da ebeveynleştiği görülmektedir. Ev ekonomisine katkı olarak bir işte çalışma, ebeveynleştirilme türleri içinde araçsal ebeveynleştirilme türü içinde değerlendirilmektedir. Polonski ve Peplinska (2018) da çalışmalarında, araçsal ebeveynleştirilme puanlarında erkeklerin daha yüksek puana sahip olduğunu tespit etmişlerdir. Genel olarak, ebeveynleştirilme ile ilgili yapılan çalışmalarda çocukken/gençken çalışmış olma durumu incelenmemiş olsa da ekonomik şartların düşük olduğu, sosyo-ekonomik düzeyin düşük olduğu ailelerdeki bireylerin ebeveynleştirilme düzeylerinin arttığı alanyazında bilinen bir gerçektir (örneğin, Haskan-Avcı ve ark., 2018; Burnett ve ark., 2006). Çalışmış olma

gibi davranışlar, bireyin sonraki yaşamlarında kazanım haline dönüşebilir ancak bunun için ebeveynlerin çocuğun gelişim dönemine uygun şekilde desteklemesi ön şart olarak söylenebilir. Ayrıca, ebeveynlerin çocuklarının gelişim seyri içerisinde doğumlarından itibaren kendi rollerini ve sorumluluklarını unutmamaları da önemlidir. Bu tarz bir ebeveynlik stili ile büyüyen bireylerin, ebeveynleştirilmenin sonraki yaşamlarına dair negatif etkilerinin azalması hatta pozitif kazanımlarına sebep olması beklenen bir durum olarak görülebilir.

Öneriler

Bu bölümde araştırmanın sonuçlarına dayanarak geliştirilen öneriler yer almaktadır. Öncelikle araştırmacılara yönelik öneriler verilirken daha sonrasında uygulamacılara yönelik öneriler sunulmuştur.

Bu araştırma ile ebeveynleştirilmiş çocuk olarak büyüyen yetişkinlerin ebeveynleştirilme düzeylerini ölçen bir ölçme aracı geliştirilmiş ve ebeveynleştirilme düzeyi yüksek ve düşük olan evli bireylerin ebeveynleştirilme ile evlilik doyumu, depresyon ve ailesel-kişisel nitelikleri arasındaki ilişki ortaya konmaya çalışılmıştır. Ebeveynlerin çocuklarıyla kurdukları ilişkide, kendi rollerinin ve sorumluluklarının bilincinde olması, rol değişiminin gelişimsel uygunluğa denk gelecek şekilde olması, kişilerin nitelikli bir aile dinamizmine sahip olmasına ve psikolojik sağlamlığının artmasına sebep olmaktadır (Hooper, 2009). Özellikle kök aile ile ebeveynleştirilme arasındaki ilişkinin önemi alanyazında bilinmekle beraber (Jurkovic, 1997) sınırlı sayıda çalışmanın olması nedeniyle bu çalışmanın da böylesi bir boşluğu doldurması beklenmektedir. Ayrıca ebeveynleştirilmiş bireylerin sonrası yaşamlarındaki etkisi de incelenmiş olmasına karşın hem sınırlı sayıda olması hem de evlilik yaşantısına dair bir çalışmanın olmaması da bu çalışmanın önemini göstermekte ve sonuçlarının böylesi bir bakış açısıyla değerlendirilmesi önerilebilir.

Araştırmacılara yönelik geliştirilen öneriler. Ebeveynleştirilme kavramını etkileyen faktörlerin daha derin incelenmesi ve sonrasındaki etkilerine ilişkin araştırmaların sayısının artması önerilebilir. Özellikle Türk toplumunun toplulukçu kültüre yakın olması, aile ve sosyal ilişkilerin “ilişkisel- bağlantılı” olması nedeniyle de ebeveynleştirilmenin geliştiği aile sistemlerinin, aile sınırlarının durumunun farklı örneklemeler ile yürütülen araştırmalar ile ortaya konması önem arz etmektedir.

Ebeveynleştirilme kavramının daha çok nitel araştırmalar ile ilişkisel ve

betimsel araştırmaları olsa da daha farklı değişkenler ile özellikle pozitif etkilerine yönelik çalışmaların artması alanyazına katkı sağlayabilir.

Kişilerin beyanlarına dayanarak lmesine karşın aile içindeki diğer üyelerin de ortak değerlendirildiği, nitel görüşmeler ile sistematik bir planla yürütülen çalışmaların olması da alanyazında büyük etki yaratabilir.

Alanyazında ocukluk döneminde tespitine ilişkin ölçek ya da envanter geliştirilmesine ilişkin çalışmaların da ortaya çıkması önemlidir. Geliştirilen ölçeğin de deneysel çalışmalarda ön-test ve son-test puanların tespitinde kullanılması önerilebilir.

Ebeveyenleşme kavramı çocuğun ebeveyni tarafından gelişe de ebeveynlerin de ebeveynleştirme düzeylerinin de tespiti önemlidir. Bunun için geliştirilebilecek ölçekler alanyazına katkı sağlayacaktır. Ebeveynleştirme sürecinde olan ebeveynlerin tespiti ile ebeveynleştirmenin engellemesine ilişkin grupla psikolojik danışma ya da psikoeğitim programları oluşturulabilir.

Ebeveynlemiş ocuk olarak tepsit edilen kişilere yönelik her yaştaki bireylere uygun olarak psikoeğitim programlarının geliştirilmesi önemli olabilir.

Ayrıca bu çalışmada anlık klinik depresyon düzeyleri ölçülmüş olduğundan gelecekte yapılacak çalışmalarda kişilik özelliği ve belirtileri olan özelliği ile depresyonun ölçülmesi önerilir.

Uygulamacılara yönelik geliştirilen neriler. Hem okul öncesi dönemde bu tarz bir gelişim içinde olan bireyin tespiti hem de ailelerin farkında olmadan kültürün ve kendi kök ailelerin etkisi ile doğru bildikleri yanlışların sunulması önemlidir. Özellikle okul psikolojik danışmanları bu öğrencilerin tespiti için okul öncesi öğretmenlerine müşavirlik hizmeti sunabilir ve aileleri de gerek müşavirlik hizmeti gerek ise psikoeğitim programları ile desteklemelidir.

Ruh sağlığı alanında çalışan kişilerin ebeveynleştirilmiş kişilere yönelik psikoeğitim programları yönetmesi önemlidir.

Ebeveynleştirilme kavramının yol açtığı yanlış ebeveyn ve ocuk rollerinin ortaya çıkarıldığı, uygun ebeveyn-ocuk ilişkisinin ortaya konuğu klinik uygulamalar yaratılabilir. Okul psikolojik danışmanları görev yaptıkları eğitim kademesine uygun olacak şekilde ebeveynler ile aile-ocuk ilişkisine dair uygun

ebeveynlik tarzı üzerine söyleşiler ve görüşmeler gerçekleştirmelidir.

Sosyo-ekonomik şartların önemli olduğu bilindiğinden dolayı, sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan yerlerdeki öğrencilerin ebeveynleştirilme düzeylerinin tespiti ve uygun olmayan rollere/sorumluluklara ilişkin farkındalık çalışmaları yapılması önerilebilir.

Kardeş sayısı fazla olan ve/veya en büyük çocuk olan kişilerin, ebeveynleştirilme düzeyleri daha yüksek olabilmektedir ve bu öğrencilerin de tespitinin yapılması önerilebilir. Bu öğrencilere yönelik grupla psikolojik danışma, psikolojik danışma ya da diğer hizmetler sunulabilir.

Politika yapıcılara yönelik öneriler. Milli Eğitim Bakanlığı ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı özelinde geliştirilen ebeveynlik yeteneklerini ve kapasitesini geliştirebilecek psikoeğitim programları geliştirilmeli ve MEB tarafından okullara, AÇSHB tarafından ise yeni ebeveyn olacak bireylere bu eğitimler sunulmalıdır.

Belediyeler kendi bütçeleri ile her mahalleden sorumlu olacak şekilde sosyal hizmet uzmanı ve psikolog/psikolojik danışman istihdam ederek, aile ve çocuk ilişkisinin güçlenmesini desteklemeli ve bu kişilerin eğitilmesini sağlamalıdır.

Toplum ruh sağlığı merkezlerinin kurulması ve bu merkezlerde verilecek aile terapisi hizmetleri sayesinde “çocuklukta ebeveynleştirilme” olgusunun azaltılması önem arz etmektedir.

Üniversitelerin Sürekli Eğitim Merkezleri, bulundukları bölgeye ithafen ebeveynlik yetilerinin geliştirilmesine ilişkin aile ve çocuk ilişkisine yönelik eğitimler koymalıdır. Özellikle çocukları ile ilişkinin güçlenmesine yönelik ve ebeveynleştirmenin önüne geçecek oyun oynama eğitimleri verilmelidir.

Kaynaklar

- Aile Araştırmalar Kurulu Başkanlığı, (1990). *Kuruluş, program, hizmet*. <https://ailetoplum.aile.gov.tr/uploads/pages/indirilebilir-yayinlar/9-t-c-basbakanlik-aile-arastirma-kurumu-baskanligi-kurulus-program-hizmet.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Akün, E. (2017). Çocukluktaki ebeveynleştirilme yaşantılarının özellikleri ve birey üzerindeki etkileri. *Nesne*, 5(10), 219-246. DOI: 10.7816/nesne-05-10-02
- Aldrich, J. O., & Cunningham, J. B. (2016). *Using IBM SPSS statistics: an interactive hand-on approach*. California: Sage Publications Inc.
- Aldridge, J., & Becker, S. (1993). Punishing children for caring: the hidden cost of young carers. *Children & Society*, 7(4), 376-387. <https://doi.org/10.1111/j.1099-0860.1993.tb00293.x>
- Alexander, P. C. (1992). Application of attachment theory to the study of sexual abuse. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 60, 185–195.
- Alkayış, M. F. (2013). Adıyaman yöresi atasözleri ve deyimlerinde gelin-kaynana ilişkisi ve evlilik konusu. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8/9 Summer, 579-594.
- APA. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental health-5 (DSM-V)* (5th ed.). Washington: American Psychiatric Publishing.
- Askham, J. (2009). *Identity and stability in marriage*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ayan, D. (2013). *Documents related to family history*. Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Azar, S. T., & Wolfe, D. A. (1998). Child physical abuse and neglect. In E. J. Mash & R. A. Barkley (Eds), *Treatment of childhoods disorders* (2nd ed., pp.501-544). New York: Guilford.
- Bagget, E., Shaffer, A. & Muetzelfeld, H. (2015). Father-daughter parentification and young adult romantic relationships among college women. *Journal of Family Issues*, 36 (6), 760-783. DOI: 10.1177/0192513X13499759

- Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2010. *Aile yapısı araştırması*. İstanbul: Diner Ofset.
- Beck, A.T., & Alford, B. A. (2009). *Depression: causes and treatment* (2. Basım). Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Beck, A. T., Kovacs, M., & Weissman, A. (1975). Hopelessness and suicidal behavior. *JAMA*, 234 (11), 1146-1149. doi:10.1001/jama.1975.03260240050026
- Bollen, K.A. (1989). *Structural equations with latent variables*. John Wiley and Sons, Inc., New York.
- Boszormanyi-Nagy, I. (1987). *Foundations of contextual therapy*. New York: Brunner/ Mazel, INC.
- Boszormenyi-Nagy, I., & Krasner, B. R. (1986). *Between give and take: A clinical guide to contextual therapy*. New York: Brunner/Mazel, INC.
- Boszormanyi-Nagy, I., & Spark, G.M. (1973). *Invisible loyalties*. New York: Brunner/ Mazel Publishers, INC.
- Bowlby, J. (1958). The nature of the child's tie to his mother. *Int. J. Psycho-Anal.* 39, 358-73.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss: Vol.1 Attachment*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and Loss: Vol. 2 Separation: Anxiety and Anger*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and Loss: Vol. 3 Loss*. New York: Basic Books.
- Brown, T. A. (2006). *Confirmatory factor analysis for applied research*. New York: Guilford.
- Budak, S. (2017). *Psikoloji sözlüğü* (5. Basım). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Burnett, G., Jones, R. A., Bliwise, N. G., & Ross, L. T. (2006) Family unpredictability, parental alcoholism, and the development of parentification. *American Journal of Family Therapy*, 34, 181–189. DOI: 10.1080/01926180600550437
- Burton, L. (2007). Childhood adultification in economically disadvantaged families: a conceptual model. *Family Relations*, 56, 4, 329- 345. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2007.00463.x>

- Büyüköztürk, S., Kılıç-Çakmak, E., Akgun, O. E., Karadeniz, S. ve Demirel, F. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bradbury, T. N., Fincham, F. D., & Beach, S. R. (2000). Research on the nature and determinants of marital satisfaction: A decade in review. *Journal of Marriage and Family*, 62(4), 964-980. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2000.00964.x>
- Byng-Hall, J. (2008). The significance of children fulfilling parental roles: Implications for family therapy. *Journal of Family Therapy* 30(2), 147-162. DOI: 10.1111/j.1467-6427.2008.00423.x
- Carroll, J. J., & Robinson, B. E. (2000). Depression and parentification among adults as related to parental workaholism and alcoholism. *The Family Journal*, 8 (4), 360-367. <https://doi.org/10.1177/1066480700084005>
- Celano, M. (2018). *Children with Emotional and Behavioural Disorders: Systemsic Practise*. New York: Momentum Press.
- Champion, J. E., Jaser, S. S., Reeslund, K. L., Simmons, L., Potts, J. E., Shears, A. R., & Compas, B. E. (2009). Caretaking behaviors by adolescent children of mothers with and without a history of depression. *Journal of Family Psychology*, 23(2), 156-166. <http://dx.doi.org/10.1037/a0014978>
- Chase, N. D. (1999). *Burdened children: Theory, research, and treatment of parentification*. California: Sage Publication.
- Chase, N. D., Deming, M. P., & Wells, M. C. (1998) Parentification, parental alcoholism, and academic status among young adults. *American Journal of Family Therapy*, 26 (2), 105–114. <http://dx.doi.org/10.1080/01926189808251091>
- Comer, R. J. (2010). *Abnormal psychology*. New York: Worth Publisher.
- Comrey, A. L., & Lee, H. B. (1992). *A first course in factor analysis (2nd ed.)*. Hillsdale, NJ Lawrence Erlbaum.
- Cox, F. D., & Demmit, K. (2014). *Human intimacy: marriage, the family, and its meaning*. Belmont CA: Thomson Learning, Inc

- Cliff, N. (1988). The eigenvalue-greater-than-one rule and the reliability of components. *Psychological Bulletin*, 103, 276–279.
<http://dx.doi.org/10.1037/0033-2909.103.2.276>
- Cuskelly, M., & Gunn, P. (2003). Sibling relationships of children with Down syndrome: perspectives of mothers, fathers, and siblings. *American Journal of Mental Retardation*, 108(4), 234–44. DOI: 10.1352/0895-8017(2003)108<234:SROCWD>2.0.CO;2. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/10731755_Sibling_Relationships_of_Children_With_Down_Syndrome_Perspectives_of_Mothers_Fathers_and_Siblings
- Çağ, P. ve Yıldırım, İ. (2013). Evlilik doyumunu yordayan kişisel ve ilişkisel değişkenler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(39), 13-23.
- Çelik, M. (2006). *Evlilik Doyum Ölçeği geliştirme çalışması (Yayımlanmamış Doktora Tezi)*. Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Çelik, M. ve Yazgan-İnanç, B. (2009). Evlilik doyumunu ölçeği: geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18, 2, 247-269.
- Davis, M., Blims, J., & Suveg, C. (2017). In sync and in control: A meta-analysis of parent-child positive behavioural synchrony and youth self-regulation. *Family Process*, 56 (4), 962-980.
- Derikozis, E. O., & Wingsiong, A. (2017). Childhood parentification and adulthood depression and anxiety, *Canadian Psychological Association 2017 Conference*, Toronto. DOI: 10.13140/RG.2.2.28644.78728. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/317784943_Childhood_Parentification_and_Adulthood_Depression_and_Anxiety/comments
- Earley, L. & Cushway, D. (2002). The parentified child. *Clinical Child Psychologist and Psychiatry*, 7 (2), 163-178.
- Erikson, H. E. (2014). *İnsanın 8 evresi*. (Gonca Akkaya, Çev.).2. basım. İstanbul: Okuyan Us Yayınları.
- Ersanlı, K. ve Kalkan, M. (2008). *Evlilik ilişkilerini geliştirme (Kuram ve uygulama)*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Feldman, S. S., Fisher, L., & Seitel, L. (1997). The effect of parents' marital satisfaction on young adults' adaptation: a longitudinal study. *Journal of Research on Adolescence*, 1, 55-80. DOI: 10.1207/s15327795jra0701_4
- Field, A. P. (2000). *Discovering statistics using SPSS for windows: advanced techniques for the beginner*. London: Sage Publications.
- Fitzgerald, M. M., Schneider, R. A., Salstrom, S., Zinzow, H. M., Jackson, J., & Fossel, R. V. (2008). Child sexual abuse, early family risk, and childhood parentification: Pathways to current psychosocial adjustment. *Journal of Family Psychology*, 22(2), 320-324. <http://dx.doi.org/10.1037/0893-3200.22.2.320>
- Fitzgerald, M. M. (2005). *The impact of parentification on children's psychological adjustment: emotional management skills as potential underlying process* (Unpublished Doctoral's Dissertation), University of Georgia, Athens.
- Fletcher, R. (1966). *The family and marriage in Britain: An analysis and moral assessment*. Middlesex: Penguin Books Ltd.
- Floyd, F. J., & Widaman, K. F. (1995). Factor analysis in the development and refinement of clinical assessment instruments. *Psychological Assessment*, 7, 286-299. <http://dx.doi.org/10.1037/1040-3590.7.3.286>
- Ford, M. C. (2006). The relationships between childhood maltreatment and delinquency. In B. Sims & P. Preston (Eds.), *Handbook of juvenile justice: theory and practise*, (pp.127-143). Boca Raton, FL: Taylor & Francis.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education* (8th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Freud, S. (2015). *Psikanaliz üzerine beş konferans ve psikanalize toplu bakış*. (Kamuran Şipal, Çev) 1. baskı. İstanbul: Say Yayınları.
- Geçtan, E. (2014). *Psikanaliz ve sonrası*. (16. Basım). İstanbul: Metis Yayınları.
- Geçtan, E. (2016). *İnsan olmak* (13. Basım). İstanbul: Metis Yayınları.
- George, D., & Mallery, M. (2010). *SPSS for windows step by step: a simple guide and reference, 17.0 update (10th ed.)*. Boston: Pearson

- Gleen, N. (1991). The recent trend in marital success in the United States. *Journal of Marriage and the Family*, 53 (2), 261-270. DOI: 10.2307/352897
- Godsall, R. E., Jurkovic, G. J., Emshoff, J., Anderson, L., & Stanwyck, D. (2004). Why some kids do well in bad situations: relation of parental alcohol misuse and parentification to children's self-concept. *Substance Use & Misuse*, 39, 5, 789-809.
- Goglia, L. R., Jurkovic, G. J., Burt, A. M., & Burge-Callaway, K. G. (1992). Generational boundary distortions by adult children of alcoholics: Child-as-parent and child-as-mate. *American Journal of Family Therapy*, 20(4), 291-299. <http://dx.doi.org/10.1080/01926189208250899>
- Goldenberg, H.; Goldenberg, I. (1996). *Family therapy: An overview*. (7th ed.). Belmont, CA: Thomson Brooks/Cole.
- Goldhill, A. (2018). Mental Health Awareness Week Depression rates soaring in the US 1-3 Image in Blue Cross Blue Shield. Retrieved from <https://www.theatlas.com/charts/rk9gJdQRf>
- Greeff, A. P. (2000). Characteristics of families that function well. *Journal of Family Issues*, 21 (8), 948-962.
- Gültekin, Z. (2010). Bağlanma ve aile işlevleri açısından anne-baba-çocuk ilişkileri. İçinde, T. Solmuş (Ed.), *Bağlanma, evlilik ve aile psikolojisi* (ss.123-141). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Güngör, H. C. (2007). *Evlilik doyumunu açıklamaya yönelik bir model geliştirme* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Güriş, S. ve Astar, M. (2015). *Bilimsel araştırmalarda SPSS ile istatistik*. İstanbul: Der Yayınları.
- Handley, T., Rich, J. Davies, K., Lewin, T. & Kelly, B. (2018). The challenges of predicting suicidal thoughts and behaviours in a sample of rural australians with depression. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 15 (5), 928. <http://doi.org/10.3390/ijerph15050928>
- Haskan-Avcı, Ö., Zencir, T., Koç, M. ve Tunç, E. (2018). Üniversite öğrencilerinin ebeveynleşme düzeylerinin çeşitli demografik değişkenler açısından incelenmesi. C. Şahin (Ed.), 20. *Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik*

Kongresi Tam Metin Kitabı içinde (ss.141-147). Ankara: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği

- Heubeck, B. G., Tausch, B., & Mayer, B. (1995). Models of responsibility and depression in unemployed young males and females. *Journal of Community and Applied Social Psychology*, 5 (5), 291-305. <https://doi.org/10.1002/casp.2450050502>
- Hindmarch, T., Hotopf, M., & Owen, G. S. (2013). Depression and decision-making capacity for treatment or research: a systematic review. *BMC Medical Ethics*, 14:54. <https://doi.org/10.1186/1472-6939-14-54>
- Hisli, N. (1989). Beck depresyon envanterinin geçerliği üzerine bir çalışma. *Psikoloji Dergisi*, 22, 118-126.
- Hooper, L. M. (2007). The application of attachment theory and family systems theory to the phenomena of parentification. *The Family Journal*, 15, 217-223.
- Hooper, L. M. (2009). Individual and family resilience: definitions, re-search, and frameworks relevant for all counsellors. *The Alabama Counseling Association Journal*, 35, 1, 19-26. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ875400.pdf>
- Hooper, L. M., Doehler, K., Jankowski, P. J., & Tomek, S. E. (2012). Patterns of self-reported alcohol use, depressive symptoms, and body mass index in a family sample: the buffering effects of parentification. *The Family Journal*, 20 (2), 164-178. <https://doi.org/10.1177/1066480711435320>
- Hooper, L. M., Tomek, S., Bond, J. M., & Reif, M. S. (2015). Race/ethnicity, gender, parentification, and psychological functioning: comparisons among a nationwide university sample. *The Family Journal*, 23 (1), 33-48. DOI: 10.1177/1066480714547187
- Hooper, L. M., & Wallace, S. A. (2009). Evaluating the parentification questionnaire: psychometric properties and psychopathology correlates. *Contemporary Family Therapy: An International Journal*, 32, 52-68.
- Horney, K. (2010). *Çağımızın nevrotik kişiliği*. (Başak Kıcıır, Çev). 2. Baskı. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Hortaçsu, N. (2015). *Zamanda aile ailede zaman*. Ankara: İmge Kitabevi.

- Imamoğlu, E. O., & Karakitapoğlu-Aygün, Z. (2004). Self-construals and values in different cultural and socioeconomic contexts. *Genetic, Social, and General Psychology Monographs*, 130:4, 277-306, DOI: 10.3200/MONO.130.4.277-306. <https://doi.org/10.3200/MONO.130.4.277-306>
- Imamoğlu, E.O. (1998). Individualism and collectivism in a model and scale of balanced differentiation and integration. *Journal of Psychology*, 132, 95-105. DOI: [10.1080/00223989809599268](https://doi.org/10.1080/00223989809599268)
- İşmen-Gazioğlu, A. E. (2011). Aile yaşam döngüsü. İçinde Yavuzer, H. *Evlilik Okulu* (7. Basım) (ss. 29-47). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Jacobvitz, D. B., & Bush, N. (1996). Reconstruction of family relationships: Parent-child alliances, personal distress, and self-esteem. *Developmental Psychology*, 32, 732–743.
- Jelastopulu, E., & Tzoumerka, K. A. (2013). The effects of economic crisis on the phenomenon of parentification. *Universal Journal of Psychology*, 1 (3), 145-151. DOI: 10.13189/ujp.2013.010307
- Jezard, A. (2018). Depression is the no. 1 cause of ill health and disability worldwide. *World Economic Forum*. Retrieved from <https://www.weforum.org/agenda/2018/05/depression-prevents-many-of-us-from-leading-healthy-and-productive-lives-being-the-no-1-cause-of-ill-health-and-disability-worldwide>
- Jones, R. A., & Wells, M. (1996). An empirical study of parentification and personality. *The American Journal of Family Therapy*, 24, 2, 145-152.
- Jones, R. A., & Wells, M. (1999). Object relations therapy for individuals with narcissistic and masochistic parentification styles. In N. D. Chase (Ed.), *Burdened children: Theory, research and treatment of parentification*. California: Sage Publications. <http://dx.doi.org/10.4135/9781452220604.n6>
- Jurkovic, G. J. (1997). *Lost childhood: The plight of the parentified child*. New York: Brunner/Mazel.
- Jurkovic, G. J., Jessee, E. H., & Goglia, L. R. (1991). Treatment of parental children and their families: Conceptual and technical issues. *American Journal of*

- Jurkovic, G. J., Morrell, R., & Thirkield, A. (1999). Assessing childhood parentification: Guidelines for researchers and clinicians. In N. D. Chase (Ed.), *Burdened children: Theory, research and treatment of parentification*. California: Sage Publications. <http://dx.doi.org/10.4135/9781452220604.n5>
- Kagitcibasi, C., & Ataca, B. (2005). Value of children and family change: a three-decade portrait from Turkey. *Applied Psychology: An International Review*, 54(3), 317-337. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1464-0597.2005.00213.x>
- Kagitcibasi, C., Sunar, D., & Bekman, S. (2001). Long-term effects of early intervention: Turkish low-income mothers and children. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 22(4), 333-361. [http://dx.doi.org/10.1016/S0193-3973\(01\)00071-5](http://dx.doi.org/10.1016/S0193-3973(01)00071-5)
- Kagitcibasi, C. (2017). *Family, self, and human development across cultures: theory and applications*. New York: Taylor & Francis
- Kagitcibasi, C. (1982). Old-age security value of children: cross-national socioeconomic evidence. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 13(1), 29-42. DOI:10.1177/0022022182131004
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2007). *Kültürel psikoloji: İnsan bağlamında insan ve aile*. İstanbul: Evrim Yayınları.
- Karney, B. R., & Bradbury, T. N. (1995). The longitudinal course of marital quality and stability: A review of theory, methods, and research. *Psychological Bulletin*, 118(1), 3-34. <http://dx.doi.org/10.1037/0033-2909.118.1.3>
- Koç, A. (2016). Eşikteki mücadele: Anadolu düğünlerinde kaynana-kaynata mücadelesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9, 42, 252-274.
- Köknel, Ö. (2005). *Depresyon: ruhsal çöküntü* (6. baskı). İstanbul: Altın Kitaplar.
- Köroğlu, E. (2007). *Depresyon nedir? Nasıl başedilir?* Ankara: HYB Basım Yayın.
- Köroğlu, E. (2015). *Psikiyatri başvuru el kitabı* (3. Basım). Ankara: HYB Basım Yayın.

- Köyden, D. (2015). *Ebeveynleşme olgusunun depresyon, kaygı, öfke ve obsesif inanış biçimleriyle ilişkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kuperminc, G. P., Jurkovic, G. J., & Casey, S. (2009). Relations of filial responsibility to the personal and social adjustment of Latino adolescents from immigrant families. *Journal of Family Psychology*, 23, 14-22.
- Lamorey, S. (1999). Parentification of siblings of children with disability and chronic disease. In N. D. Chase (Ed.), *Burdened children: theory, research and treatment of parentification*. California: Sage Publication.
<http://dx.doi.org/10.4135/9781452220604.n4>
- Lanczik, M., & Beckmann, H. (1991). *Historical aspects of affective disorders*. In J. P. Feighner (Ed.), *The diagnosis of depression*. Sussex: John Wiley & Sons Ltd.
- Martin, M. T. (1996). Mother-daughter relations in divorced families: Parentification and internalizing and relationship problems. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*, 56(9-B), 5176.
- McMahon, T. J., & Luthar, S. S. (2007). Defining characteristics and potential consequences of caretaking burden among children living in urban poverty. *American Journal of Orthopsychiatry*, 77(2), 267-281.
<http://dx.doi.org/10.1037/0002-9432.77.2.267>
- Mika, P., Bergner, R. M., & Baum, M. C. (1987). The development of a scale for the assessment of parentification. *Family Therapy*, 14, 3, 229-235.
- Minkoff, K., Bergman, E., Beck, A.T., & Beck, R. (1973). Hopelessness, depression, and attempted suicide. *American Journal of Psychiatry*, 130 (4), 455-459.
DOI:[10.1176/ajp.130.4.455](https://doi.org/10.1176/ajp.130.4.455)
- Minuchin, S., Montalvo, B. Guernsey, B. G., Rosman, B.L., & Schumer, F. (1967). *Families of the slums*. New York: Basic.
- Minuchin, S., Rosman, B. L., & Baker, L. (1978). *Psychosomatic families anorexia nervosa in context*. London: Harvard University Press.

- Morris, M. G., & Gould, R. W. (1963). Role Reversal: A necessary concept in dealing with the "battered child syndrome." *American Journal of Orthopsychiatry*, 33(2), 298-299.
- Nadiri, M., & Khalatbari, J. (2018). Study of marital satisfaction in students based on psychological components of attachment style, perfectionism and conflict resolution. *Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 9(3), 120-127. Retrieved from <http://www.edusoft.ro/brain/index.php/brain/article/view/848>
- Noller, P. (1993). Gender and emotional communication in marriage different cultures or differential social power? *Journal of Language and Social Psychology*, 12, 1-2, 132-152. <https://doi.org/10.1177/0261927X93121008>
- Oltmanns, T. F., & Emery, R. E. (2012). *Abnormal Psychology (7. Basım)*. Boston: Perason Education Inc.
- Oltmanns, T. F., Martin, M. T., Neale, J. M., & Davison, G. C. (2012). *Case studies in abnormal psychology (9th ed.)*. India: John Wiley & Sons Inc.
- Oltmanns, T. F., & Neale, J. M. (2004). *Anormal psikoloji- 7. Basım* (Işık Savaşır, Çev., Ed.: İhsan Dağ). ss. 234-272. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Özabacı, N. (2011). Evlilik öncesi ilişkiler. İçinde Yavuzer, H. (Ed.), *Evlilik Okulu (7. Basım)* (48-60). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Quinn, B. (2002). *Herkes için depresyon el kitabı* (Ayşen Esen Danacı, Çev.). Ankara: HYB Yayıncılık.
- Pasley, K., Kerpelman, J., & Guilbert, D. E. (2001). Gendered conflict, identity disruption, and marital instability: expanding gottman's model. *Journal of Social and Personal Relationships*, 18, 1, 5-27. <https://doi.org/10.1177/0265407501181001>
- Pasternak, A., & Schier, K. (2012). The role reversal in the families of adult children of alcoholics. *Archives of Psychiatry and Psychoterapy*, 3, 511-57.
- Peris, T. S., Goeke-Morey, M. C., Cummings, E. M., & Emery, R. E. (2008). Marital conflict and support seeking by parents in adolescence: empirical support for

the parentification construct. *Journal of Family Psychology*, 22, 3, 633-642.
DOI: 10.1037/a0012792

Poyraz-Tacoğlu, T. (2011). Türkiye’de gerçekleştirilen geleneksel evlilik çeşitlerinin nedenleri ve evlilikler üzerinde törenin etkisi. *ODÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 2, 4, 114-143.

Prochaska, J. O., & Norcross, J. C. (2014). *Psikoterapi sistemleri teoriler ötesi bir çözümleme* (2. Basım) (Ed., Tahir Özakkaş). Kocaeli: Psikoterapi Enstitüsü

Rauer, A. & Volling, B. (2013). More than one way to be happy: a typology of marital happiness. *Family Process*, 52(3): 519-534. DOI: 10.1111/famp.12028

Reis, H. T. (2007). Steps toward the ripening of relationships science. *Personal Relationships*, 14(1), 1-23. Retrieved from <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.1475-6811.2006.00139.x>

Rollins, B. C., & Feldman, H. (1970). Marital Satisfaction over the family life cycle. *Journal of Marriage and Family*, 32 (1), 20-28. DOI:10.2307/349967

Ruben, C. W., Mijl, van der, & Vingerhoets, J. J. M. (2017). The positive effects of parentification: an exploratory study among students. *Psihologijske Teme*, 26, 2, 417-430. Retrieved from <https://www.researchgate.net/publication/318861239>

Sang, J., Cederbaum, J. A., & Hurlburt, M. S. (2014). Parentification, substance use, and sex among adolescent daughters from ethnic minority families: the moderating role of monitoring. *Family Process*, 53(2), 252- 266. <https://doi.org/10.1111/famp.12038>

Schneider, J. D. (1989). *Adult children of alcoholics: an integrated model of behaviour roles*. (Unpublished Master’s Thesis). Canada: The University of British University.

Schultz, N. C., & Schultz, C. L. (1989) Self-concept, marital satisfaction and family well-being, *Australian Journal of Sex, Marriage and Family*, 10 (2), 87-92. <http://dx.doi.org/10.1080/01591487.1989.11005992>

Seçer, İ. (2015). *Psikolojik test geliştirme ve uyarlama süreci: SPSS ve Lisrel uygulamaları*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Sfoggia, A., Pacheco, M. A., & Grassi-Oliveira, R. (2008). History of childhood abuse and neglect and suicidal behavior at hospital admission. *Crisis*, 29, 154-158. <https://doi.org/10.1027/0227-5910.29.3.154>
- Shaffer, A., & Sroufe, L. A. (2005). The developmental and adaptational implications of generational boundary dissolution: findings from a perspective, longitudinal study. *Journal of Emotional Abuse*, 5, 67-84. https://doi.org/10.1300/J135v05n02_04
- Shehan, G. E. (2013). *Marriages and families (2th ed.)*. Boston: Pearson Education Inc.
- Shifren, K. (2001). Early caregiving and adult depression: good news for young caregivers. *The Gerontologist*, 41 (2), 188-190. <https://doi.org/10.1093/geront/41.2.188>
- Skolnick, A. S., & Skolnick, J. H. (2005). *Family in transition (13th ed.)*. Boston: Pearson Education Inc.
- Spanier, G., & Lewis, R. (1980). Marital quality: a review of the seventies. *Journal of Marriage and Family*, 42(4), 825-839. doi:10.2307/351827
- Sroufe, L. A., Cooper, R. G., & Dehart, R. D. (1996). *Child development (3rd ed.)*. USA: McGraw-Hill Pub.
- Sroufe, L. A., & Ward, M. J. (1980). Seductive behavior of mothers of toddlers: occurrence, correlates, and family origins. *Child Development*, 51(4), 1222. DOI:10.2307/1129564
- Stack, S., & Eshleman, J. R. (1998). Marital status and happiness: A 17-nation study. *Journal of Marriage and the Family*, 60(2), 527-536. <http://dx.doi.org/10.2307/353867>
- Stalfa, F. J., & Min, Jr., D. (1994). Vocation as autobiography: family of origin influences on the caregiving role in ministry. *The Journal of Pastoral Care*, 48, 4, 370-380.
- Stein, J. A., Riedel, M., & Rotheram-Borus, M. J. (1999). Parentification and its impact on adolescent children of parents with AIDS. *Family Process*, 38, 193-208. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.1999.00193.x>

- Stein, J. A., Rotheram-Borus, M. J., & Lester, P. (2007). Impact of parentification on long-term outcomes among children of parents with HIV / AIDS. *Family Process*, 46 (3), 317-333. <https://doi.org/10.1111/J.1545-5300.2007.00214.X>
- Telzer, E. H., & Fuligni, A. J. (2009). Daily family assistance and the psychological well-being of adolescents from Latin American, Asian, and European backgrounds. *Developmental Psychology*, 45, 1177–1189. DOI:[10.1037/a0014728](https://doi.org/10.1037/a0014728)
- Tezer, E. (1986). *Evli eşler arasındaki çatışma davranışları: algılama ve doyum* (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Thompson, L., & Rudolph, L.B. (1992). *Children and counselling. counselling children: counselling theories and techniques*. (3rd Ed.). Pacific Grove, CA: Brooks/Cole.
- Timmerman, M. E., & Lorenzo-Seva, U. (2011). Dimensionality assessment of ordered polytomous items with parallel analysis. *Psychol Methods*, 16 (2), 209-220. DOI: 10.1037/a0023353.
- Tomeny, T. S., Barry, T. D., Fair, E. C., & Riley, R. (2017). Parentification of adult siblings of individuals with autism spectrum disorder. *Journal of Child and Family Studies*, 26, 1056-1067. DOI: 10.1007/s10826-016-0627-y
- Torun, F. (2017). *Depreson: bilişsel davranışçı terapi ışığında kendine yardım kılavuzu*. İstanbul: Psikonet Yayınları.
- Vural-Batık, M. ve Kalkan, M. (2018). *Ebeveyn adayları için evlilik okulu: psikolojik danışma el kitabı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Weiss, R. L. (2013). Evlilik doyumuna eleştirel bir bakış (Emine Gök, Çev; Tahir Özakkaş, Ed.). Pinsof, W. M., & Lebow, J. L. *Aile Psikolojisi Bilimin Sanatı* içinde. İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.
- West, M. L., & Keller, A. E. R. (1991). Parentification of the child: A case stud of Bowlby's compulsive care-giving attachment pattern. *American Journal of Psycxolherapy*, 45, 425-431.
- WHO (World Health Organization), 2012 Depression in Europe. Retrieved from <http://www.euro.who.int/en/health-topics/noncommunicable-diseases/mental-health/news/news/2012/10/depression-in-europe>

- WHO (World Health Organization), 2017. Depression in Turkey. Retrieved from <http://www.euro.who.int/en/countries/turkey/data-and-statistics/infographic-depression-in-turkey-2017>
- WHO (World Health Organization), 2018. Depression. Retrieved from <http://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/depression>
- Wingsiong, A. C. (2015). *Parentification, Coping, and Distress in Siblings of Individuals with and without Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder (ADHD). Electronic Theses and Dissertations*. 5468. Retrieved from <https://scholar.uwindsor.ca/etd/5468>
- Alesia Wozidlo & Chris Segrin (2013) Direct and indirect effects of newlywed couples' neuroticism and stressful events on marital satisfaction through mutual problem solving. *Marriage & Family Review*, 49, 6, 520-545. DOI: [10.1080/01494929.2013.772933](https://doi.org/10.1080/01494929.2013.772933)
- Yıldırım, F. (2016). *Aile öngörülemezliği ve ebeveynleşmenin üniversite öğrencilerinin depresyon düzeyleri, öfke tarzları ve obsesif inanışları üzerindeki etkilerinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Yıldırım, İ. (1999). Sosyal destek programının etkililiği. *Eğitim ve Bilim*, 23 (113). <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/5323/1483> adresinden erişildi.
- Yildirim, I. (2008). Relationships between burnout, sources of social support and sociodemographic variables. *Social Behavior and Personality: An international journal*, 36, 603-616. <https://doi.org/10.2224/sbp.2008.36.5.603>
- Zhang, H., Fan, S., & Yip, P. (2016). Marital satisfaction trends in hong kong between 2002 and 2012. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 42,5, 393-40. DOI: [10.1080/0092623X.2015.1053021](https://doi.org/10.1080/0092623X.2015.1053021)

EK-A: Kişisel Bilgi Formu

GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Değerli katılımcı,

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde yüksek lisans öğrencisiyim. Bu araştırma Hacettepe Üniversitesi öğretim üyesi Dr. Öğretim Üyesi Özlem HASKAN-AVCI danışmanlığında yapılmakta olup Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Psikolojik Danışma ve Rehberlik Yüksek Lisans Programı'nda yüksek lisans tezi olarak yürütülmektedir.

Bu araştırma için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonundan gerekli izinler alınmıştır. Uygulama sırasında size özel sorular (politik görüş, cinsel yönelim, dini yönelim vb.) sorulmayacaktır.

Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırmadan istediğiniz zaman çekilebilirsiniz. Bu durum size hiçbir sorumluluk getirmeyecektir. Uygulamadan elde edilen bilgiler çalışmada yer alan iki araştırmacı dışında kimseyle paylaşılmayacaktır. Araştırma sonuçları eğitim ve bilimsel amaçlar için kullanılacaktır. Araştırmanın tüm süreçlerinde kişisel bilgileriniz ihtimamla korunacaktır. Bu Gönüllü Katılım Formuna adınızı ve soyadınızı yazmanıza gerek yoktur.

Bu gönüllü katılım formunu imzalamadan önce veya daha sonra aklınıza gelebilecek olan soruları istediğiniz zaman bize sorabilirsiniz. Çalışmadan dilediğiniz zaman ayrılabilirsiniz. Telefon numaram ve adresim bu kâğıtta yazıyor. Bu görüşme ya da araştırma bittikten sonra da bana ulaşabilir ve araştırma ile ilgili soru sorabilirsiniz. Araştırmaya katılmayı tercih ediyorsanız, lütfen aşağıya imzanızı atınız. İmzaladıktan sonra size bu formun bir kopyasını vereceğim.

Katılımcının adı, soyadı:

İmzası:

Tarih:

Araştırmacı:

Adı Soyadı: Arş. Gör. Tolga ZENCİR

Adres: Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,

Eğitim Bilimleri Bölümü, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik A.B.D.,

Beytepe, Çankaya Ankara

Tel: (312) 297-85 71 / +90 541 689 10 11

E-posta: a.tolgazencir@gmail.com

İmza:

Tarih:

1. Cinsiyetiniz (Yazınız):
2. Yaşınız:
3. Mesleğiniz:
4. Kaç yıldır evlisiniz:
5. Eşiniz mesleği:
6. Siz dahil kaç kardeşsiniz:
7. Ailenizdeki kaçınıcı çocuksunuz:

8. Yaşamınızın büyük bölümünü nerede geçirdiniz?

Köy-Kasaba () İl () İlçe () Büyük Şehir ()

9. Annenizin eğitim düzeyi (mezuniyeti) aşağıdakilerden hangisidir?

Okur yazar değil () İlkokul () Ortaokul () Lise ()
Yüksek Okul () Üniversite () Yüksek Lisans () Doktora ()

10. Babanızın eğitim düzeyi (mezuniyeti) aşağıdakilerden hangisidir?

Okur yazar değil () İlkokul () Ortaokul () Lise ()
Yüksek Okul () Üniversite () Yüksek Lisans () Doktora ()

11. Anne ve/veya Babanız ile aynı şehirde mi yaşıyorsunuz?

Evet () Hayır ()

12. Kök aileniz ile yaşadığınız dönemde, çocukluğunuz veya ergenliğinizde gelir getiren bir işte çalıştınız mı?

Evet () Hayır ()

13. Çocukluk ve ergenlik döneminizde babanızın ve/veya annenizin farklı şehirde çalıştığı oldu mu?

Evet () Hayır ()

14. Annenizin çalışma durumu için hangisi uygundur?

Annem hiçbir zaman gelir getiren bir işte çalışmamıştır ()

Annem düzenli olmasa da gelir getiren bir işte çalışmıştır ()

Annem düzenli gelir getiren bir işte çalışmıştır ()

15. Babanızın çalışma durumu için hangisi uygundur?

Babam hiçbir zaman gelir getiren bir işte çalışmamıştır ()

Babam düzenli olmasa da gelir getiren bir işte çalışmıştır ()

Babam düzenli gelir getiren bir işte çalışmıştır ()

16. Ailenizde herhangi bir kalıcı rahatsızlığı (hastalık, psikolojik tanılı rahatsızlık, vb.) var mıydı?

Evet ()

Hayır ()

17. Ebeveynlerinizden (anne ve/veya baba) birinin madde bağımlılığı (alkol, uyuşturucu, vb.) var mıydı?

Evet ()

Hayır ()

18. Çocukluk ve gençlik döneminizde anneniz/babanız ile birçok defa hafta sonu gezisi, ortak etkinlikler yaptınız mı?

Evet ()

Hayır ()

EK-B: Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeği Yetişkin Formu Örnek Maddeler

Değerli katılımcılar, bu çalışmanın amacı, yetişkinlerin aile ilişkileri hakkındaki tutumlarını belirleyen bir ölçek geliştirmektir. Lütfen her maddeyi dikkatle okuyarak kendinizi yansıtacak biçimde cevaplayınız. **HİÇBİR MADDEYİ BOŞ BIRAKMAYINIZ.** Cevaplarınız toplu olarak değerlendirilecektir. Ölçek üzerine adınızı yazmayınız. Katılımınız için teşekkür ederiz.

Maddelerde yer alan “aile” ifadesi ile DOĞUP BÜYÜDÜĞÜNÜZ AİLE kast edilmektedir.

Annem/babam şeklinde ifadeler anneniz veya babanızdan herhangi biri anlamında kullanılmaktadır.

(1) = Kesinlikle katılmıyorum ve (5) = Kesinlikle katılıyorum olmak üzere her madde için sizi yansıtma derecesine göre uygun rakamı işaretleyiniz.

Ebeveynleştirilmiş Çocuk Ölçeği – Yetişkin formu

		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle katılmıyorum				
		Kesinlikle katılıyorum				
		Kesinlikle kat				

16						
17						
18	Misafir geldiğinde onlarla ilgilenmek benden beklenirdi.	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()
19						
20						
21						
22	Annem/babam evin maddi sorumluluklarını bana hiç yükledi	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()

- **BU BÖLÜMDEKİ MADDELERİ KARDEŞİ OLAN KATILIMCILAR CEVAPLAYACAKTIR:**

Maddeler		Kesinlikle katılmıyorum	Kesinlikle katılıyorum			
23						
24	Kardeşim ağladığında annem/babam onunla ilgilenmemi beklerdi.	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()
25						
26						
27						
28	Kardeşlerimin uyutulması genelde benim işimdi.	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()
29						
30						
31						
32	Kardeşlerim beni anne/babası gibi görürlerdi.	1 ()	2 ()	3 ()	4 ()	5 ()

EK-C: Evlilik Doyum Ölçeği Örnek Maddeler

Aşağıda evlilik ilişkiniz ile ilgili bir takım ifadeler bulunmaktadır. Her ifadeyi dikkatlice okuduktan sonra yanındaki kutularda bulunan seçeneklerden size uygun olan seçeneği (X) ile işaretleyiniz lütfen hiçbir ifadeyi boş bırakmayınız. İçten ve doğru verdiğiniz yanıtlar için teşekkür ederiz.

	Bana hiç uygun değil	Bana uygun değil	Bana biraz uygun	Bana uygun	Bana tamamen uygun
1. Eşimin bana değer vermediğini hissediyorum.	5	4	3	2	1
7. Cinsel yönden eşimle uyumluyum.	1	2	3	4	5
12. Eşimin ailesinin etkisinde kalması evlilik ilişkimizi kötü etkiliyor.	5	4	3	2	1

EK-Ç: Beck Depresyon Envanteri Örnek Maddeler

BDE

Aşağıda, kişilerin ruh durumlarını ifade ederken kullandıkları bazı cümleler verilmiştir. Her madde bir çeşit ruh durumunu anlatmaktadır. Her maddede o ruh durumunun derecesini belirleyen 4 seçenek vardır. Lütfen bu seçenekleri dikkatle okuyunuz. Son bir hafta içindeki (şu an dahil) kendi ruh durumunuzu göz önünde bulundurarak, size en uygun olan ifadeyi bulunuz. Daha sonra, o maddenin yanındaki harfin üzerine (X) işareti koyunuz.

- 1) a. Kendimi üzgün hissetmiyorum
b. Kendimi üzgün hissediyorum
c. Her zaman için üzgünüm ve kendimi bu duygudan kurtaramıyorum
d. Öylesine üzgün ve mutsuzum ki dayanamıyorum

- 5) a. Kendimi suçlu hissetmiyorum
b. Arada bir kendimi suçlu hissettiğim oluyor
c. Kendimi çoğunlukla suçlu hissediyorum
d. Kendimi her an için suçlu hissediyorum

EK-D: Etik Komisyonu Onay Bildirimi

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Tarih: 20.07.2018 19:54
Sayı: 35853172-300-E 00000161134

E 00000161134

Sayı : 35853172-300
Konu : Tolga ZENCİR Hk.(Etik Komisyon Hk)

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 26.06.2018 tarihli ve 51944218-300/00000117585 sayılı yazınız.

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı tezli yüksek lisans programı öğrencilerinden **Tolga ZENCİR**'in, **Dr. Öğr. Üyesi Özlem HASKAN AVCI**'nin danışmanlığında yürüttüğü "**Evli Bireylerde Ebeveynleşme, Evlilik Doyumu ve Depresyon**" başlıklı tez çalışması Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun **17 Temmuz 2018** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini saygılarımla rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Rahime Meral NOHUTCU
Rektör Yardımcısı

Evrakın elektronik imzalı suretine <https://belgedogrulama.hacettepe.edu.tr> adresinden bca885c6-0801-4c47-b62e-90513dd5b783 kodu ile erişebilirsiniz.
Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na uygun olarak Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

Hacettepe Üniversitesi Rektörlük 06100 Sıhhiye-Ankara

Telefon:0 (312) 305 3001-3002 Faks:0 (312) 311 9992 E-posta:yazimd@hacettepe.edu.tr İnternet Adresi: www.hacettepe.edu.tr

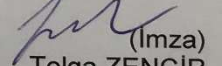
EK-E: Etik Beyanı

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada,

- tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

10/12/2018

(İmza)
Tolga ZENCİR

EK-F: Yüksek Lisans Tez Çalışması Orijinallik Raporu

02/01/2019

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Başkanlığına,

Tez Başlığı: Çocuklukta Ebeveynleştirilme, Evlilik Doyumu ve Depresyon

Yukarıda başlığı verilen tez çalışmamın tamamı (kapak sayfası, özetler, ana bölümler, kaynakça) aşağıdaki filtreler kullanılarak **Turnitin** adlı intihal programı aracılığı ile kontrol edilmiştir. Kontrol sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

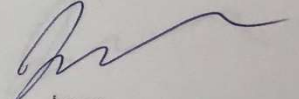
Rapor Tarihi	Sayfa Sayısı	Karakter Sayısı	Savunma Tarihi	Benzerlik Oranı	Gönderim Numarası
02 /01/2019	113	195,364	10/12 /2018	%5	1061151826

Uygulanan filtreler:

1. Kaynaklar hariç
2. Alıntılar dâhil
3. 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan eder, gereğini saygılarımla arz ederim.

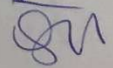
Ad Soyadı: TOLGA ZENCİR
Öğrenci No.: N15228096
Ana Bilim Dalı: Eğitim Bilimleri
Programı: Psikolojik Danışma ve Rehberlik
Statüsü: ☒ Y.Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Dr.

İmza

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

(Unvan, Ad Soyadı, İmza)

Dr. Öğr. Üyesi Dilem HASKANAVCI

EK-G: Thesis Originality Report

02/01/2019

HACETTEPE UNIVERSITY
Graduate School of Educational Sciences
To The Department of Educational Sciences

Thesis Title: Parentification, Marital Satisfaction and Depression

The whole thesis that includes the *title page, introduction, main chapters, conclusions and bibliography section* is checked by using **Turnitin** plagiarism detection software take into the consideration requested filtering options. According to the originality report obtained data are as below.

Time Submitted	Page Count	Character Count	Date of Thesis Defense	Similarity Index	Submission ID
02 /01/2019	113	195,364	10/12 /2018	%5	1061151826

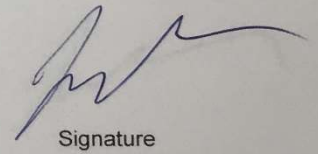
Filtering options applied:

1. Bibliography excluded
2. Quotes included
3. Match size up to 5 words excluded

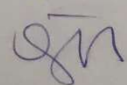
I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Educational Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

Name Lastname: TOLGA ZENCİR
Student No.: N15228096
Department: Educational Sciences
Program: Psychological Counseling and Guidance
Status: ☒ Masters ☐ Ph.D. ☐ Integrated Ph.D.

Signature

ADVISOR APPROVAL

APPROVED
(Title, Name Lastname, Signature)
Assoc. Prof. Özlem HASKAN AICI

EK-H: Yayımlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikrî mülkiyet haklarım bende kalacak, tezin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan "Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına ilişkin Yönerge" kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- o Enstitü/Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- o Enstitü/Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- o Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

02 / 01 / 2019

(imza)
Öğrencinin Adı SOYADI
Polga ZENCİR

"Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına ilişkin Yönerge"

(1) Madde 6.1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Madde 6.2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3 şahıslara veya kurumlara haksız kazanç; imkânı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

(3) Madde 7.1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir*. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlerle ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir

* Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

